



האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים
المجمع الوطني الإسرائيلي للعلوم والآداب
THE ISRAEL ACADEMY OF SCIENCES AND HUMANITIES



דין וחשבון שנתי תשפ"ד 2023-2024



האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים
المجمع الوطني الإسرائيلي للعلوم والآداب
THE ISRAEL ACADEMY OF SCIENCES AND HUMANITIES



דין וחשבון שנתי תשפ"ד 2023-2024

פרופ' דוד הראל נשיא האקדמיה

מוגש מטעם מועצת האקדמיה לאספה הכללית של האקדמיה
לפי סעיף 11 לחוק האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, תשכ"א-1961

עריכה: נעמה שילוני
עריכת משנה: אסף אוני, מיה פופר
עריכת לשון: יהודית (דיתיק) ידלין
עיצוב ועריכה גרפית: סטודיו נאוי קצמן
צילום כריכה: מיכל פתאל
התצלומים הנוספים שבחוברת צולמו בידי
אינגה אבשלום שיליאן, ראובן בן חיים, יובל יוסף, עידו כהן אלורו,
ינון פוקס, מיכל פתאל, אודי קצמן, הילה שילוני,
CERN, Pierre Jayet for ESRF, ESRF, Markus Scholz for the Leopoldina,
SESAME, Jonathan Smith, the Jewish Theological Seminary,
Syndics of Cambridge University Library
אלא אם צוין אחרת.
כל זכויות התצלומים שייכות לאקדמיה הלאומית הישראלית למדעים אלא אם צוין אחרת.

האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים
כיכר אלברט איינשטיין, ת"ד 4040, ירושלים 9104001
טלפון: 02-5676222, דואר אלקטרוני: info@academy.ac.il
www.academy.ac.il

עקבו אחרינו ברשתות החברתיות



תוכן העניינים

8	מבוא
9	דבר הנשיא
11	מועצת האקדמיה, מנהל האקדמיה
12	ייסודה של האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים
14	מטרות האקדמיה ותפקידיה
15	נושאי תפקידים בעבר ובהווה
18	חברי האקדמיה
31	מקבלי הפרסים וציוני הכבוד מקרב חברי האקדמיה

34	דוח פעילות	1
36	1.1 קבלת חברים חדשים לאקדמיה	
37	1.2 הערכה וייעוץ לגורמי ממשל	
37	1.2.1 גילויי דעת מטעם מועצת האקדמיה	
38	1.3 פעולות האקדמיה הנוגעות לטבח ה־7 באוקטובר והמלחמה שבעקבותיו	
39	1.4 קידומו וחיזוקו של הקשר עם אקדמיות זרות	
39	1.5 טיפוח הצעירים במדע	
40	1.6 הנגשת המדע לציבור והנחלתו	

2

פעילות החטיבה למדעי הטבע

44	
46	2.1 הוועדה הלאומית לקרינת סינכרוטרון
48	2.2 SESAME – מתקן לקרינת סינכרוטרון במזרח התיכון
49	2.3 פיזיקה של אנרגיות גבוהות – פעילות ישראל ב־CERN
51	2.4 פאונה ופלורה של ארץ ישראל
52	2.5 ביואתיקה
52	2.6 פיזיקה גרעינית
53	2.7 רפואה מולקולרית
54	2.8 פורום הצעירים של מדעי הטבע
55	2.9 תוכנית קאוולי

3

פעילות החטיבה למדעי הרוח

57	
60	3.1 מפעלים במימון האקדמיה
60	3.1.1 המפעל לחקר השירה והפיזיט בגניזה על שם עזרא פליישר
62	3.1.2 המפעל המשותף עם MGH
62	3.2 פורום הצעירים של מדעי הרוח והחברה
64	3.3 German–Israeli Frontiers of the Humanities – GISFOH

4

פעילות האגף לייעוץ וקשרי ממשל

66	
68	4.1 ועדת דוח מצב המדע
69	4.2 הוועדה לקידום מדעי הרוח
70	4.3 ועדת ההיגוי להתמודדות עם משבר האקלים
70	4.4 ועדת ההיגוי למיפוי פגיעות לסיכוני אקלים
71	4.5 ועדת מומחים בנושא חשיבה חישובית
	4.6 פעילויות שהחלו את דרכן ב"היוזמה – מרכז לידע ומחקר בחינוך"
72	ונמשכות בחסות האגף לייעוץ וקשרי ממשל
72	4.6.1 צוות מומחים ללימודי הומניסטיקה במערכת החינוך
73	4.6.2 יעדי איכות למסגרות לא מפותחות לגיל הרך
73	4.6.3 גיבוש "קודקס מיומנויות" – עיבוד והנגשה של ידע מחקרי

5

קשרים בין־לאומיים

75	
76	5.1 קשרי מדע עם מדינות ועם אקדמיות למדעים בשנת תשפ"ד
81	5.2 המרכז האקדמי הישראלי בקהיר
81	5.3 קשרים עם מוסדות בין־לאומיים

6

פעילות ההוצאה לאור

86	
88	6.1 פרסומים שראו אור בשנת הדוח

90	מלגות ופרסים	7
91	7.1 תוכנית מלגות ע"ש אליכס דה רוטשילד במדעי הרוח והחברה	
92	7.2 תוכנית מלגות אדמס	
94	7.3 תוכנית מלגות רות ארנון	
	7.4 תוכנית מלגות ההצטיינות של המועצה להשכלה גבוהה	
95	והאקדמיה הלאומית הישראלית למדעים לחוקרי בתר־דוקטורט מחו"ל	
95	7.5 פרס כדור הארץ של פרונטירס	
96	7.6 פרסי בלוטניק למדענים צעירים מצטיינים במדעי הטבע וההנדסה	
97	7.7 מלגות קרן פולקס בישראל	

99	האקדמיה הצעירה הישראלית	8
----	--------------------------------	----------

109	פעילויות נוספות לקידום מטרותיה של האקדמיה	9
110	9.1 מרכז הקשר לחוקרים ישראלים	
112	9.2 הקרן הלאומית למדע	
114	9.3 תל"מ – הפורום לתשתיות לאומיות למחקר ולפיתוח	

117	הרצאות, כינוסים ואירועים ביוזמת האקדמיה	10
-----	--	-----------

123	תקציב האקדמיה	11
-----	----------------------	-----------

126	ועדות האקדמיה	12
-----	----------------------	-----------

132	נציגי האקדמיה בגופים ובמוסדות	13
-----	--------------------------------------	-----------

135	חברים שהלכו לעולמם	14
-----	---------------------------	-----------

148	נספחים	15
-----	---------------	-----------

149	15.1 חוק האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים	
151	15.2 תקנון האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים	

האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים
THE ISRAELI ACADEMY OF SCIENCES AND HUMANITIES



האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים
THE ISRAELI ACADEMY OF SCIENCES AND HUMANITIES

מבוא



דבר הנשיא

חברות וחברי האקדמיה, קוראות וקוראים נכבדים,



פרופ' דוד הראל
נשיא האקדמיה

שנת תשפ"ד הייתה רצופת אתגרים עבור מדינת ישראל, עבור הקהילה האקדמית וגם עבורנו באקדמיה למדעים. הטבח הנורא ב-7 באוקטובר גרר אותנו למלחמה כואבת בעזה שנמשכת זה חצי שנה. ליבנו עם המשפחות השכולות שאיבדו את יקיריהן, עם הפצועים הרבים שנאבקים על החלמתם ועם החטופים והחטופות שעדיין נמצאים בשבי החמאס - אנו מתפללים ופועלים לשחרורם.

בצל המלחמה, האקדמיה לא שקטה על שמריה וקיימנו כינוס חשוב בשיתוף האקדמיה הצעירה הישראלית בנושא "מדינה בשבר עמוק: איך יוצאים מזה?", שבו דנו מיטב החוקרים בהשלכות המלחמה על כלל תחומי החיים במדינה - חברה, כלכלה, ממשל וביטחון.

בזירה הבינ-לאומית, על רקע המלחמה, קמו קריאות מתגברות לחרם אקדמי על ישראל, שכבר החלו לפגוע בשיתופי הפעולה המדעיים שלנו עם העולם ובקידום של חוקרים ישראלים. בפניות לאקדמיות העמיתות שלנו ברחבי העולם ולמוסדות המחקר הבינ-לאומיים המובילים קראנו לגינוי מוחלט של הטבח ולהכרה בחשיבותה של יצירת אווירה בטוחה בקמפוסים לחוקרים ישראלים ויהודים, ואנו אסירי תודה למשלחות האקדמיות מארצות הברית, ובייחוד לעמיתינו מגרמניה, שביקרו כאן והביעו הזדהות עם הקהילה המדעית בישראל ותמיכה איתנה בה, חרף המצב המורכב.

נוסף על השלכותיה של המלחמה, נאלצנו להתמודד ללא הרף גם עם יוזמות וצעדים מצד הממשלה שמאיימים לפגוע בעצמאות האקדמיה, בחופש האקדמי ובמוסדות מחקר, תרבות ורוח. הרמנו את קולנו בתוקף נגד הפגיעה במחקר ובהשכלה הגבוהה ובסמלי התרבות, והדגשנו את חיוניותם של ערכי חופש המחקר והביקורת ככלי מרכזי לקידום הידע והתפתחות החברה.

כדי לבסס את מעמדה של האקדמיה כגוף עצמאי מייעץ לגופי הממשל, הקמנו השנה אגף חדש באקדמיה שנועד לקדם, לאחד, לחזק ולהרחיב את פעילות הייעוץ. מטרת האגף היא לאגם את פעילויות הייעוץ הקיימות, ליזום ולהוביל פעילויות חדשות בתחומים שונים ולבסס קשר ארוך טווח עם גורמי הממשל. הקמת האגף הביאה לסיום את פעילות "היוזמה - מרכז לידע ולמחקר בחינוך" כפי שהתנהלה בשני העשורים האחרונים, ופעילותו שולבה באגף החדש.

אל מול האתגרים הרבים המשכנו ללא לאות בעשייה האקדמית והמדעית. יזמנו תוכנית מלגות חדשה לדוקטורנטים מצטיינים במדעי הרוח והחברה ע"ש אליכס דה רוטשילד, שאותה הגתה

הנשיאה הקודמת פרופ' נילי כהן. עם הפעילויות השונות שקיימנו נמנים כינוס חשוב משותף עם האקדמיה הצעירה הישראלית בנושא המחקר החקלאי בישראל, הישגיו ותרומתו לביטחון התזונתי והחדשנות בצל איומי הממשלה לפגוע בתקציבו; ההרצאות השנתיות ע"ש בובר ודרווין; וסדרת ההרצאות "בשערי האקדמיה". אלפים הגיעו מרחבי הארץ לאקדמיה וצפו בשידורים החיים כדי לשמוע על הנעשה בחזית המדע, מפי מיטב החוקרות והחוקרים.

השנה הוספנו להעמיק את הקשרים עם המוסדות להשכלה גבוהה בישראל והמשכנו את סבב הביקורים במוסדות מחקר ולימוד נבחרים. ביקרנו במוסדות האלה: אוניברסיטת תל אביב, בצלאל האקדמיה לאמנות ועיצוב ירושלים, האוניברסיטה העברית בירושלים, הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל, המכון הבינאוניברסיטאי למדעי הים באילת, המכללה האקדמית גליל מערבי, המכללה האקדמית ספיר, המכללה האקדמית צפת, המכללה האקדמית תל-אביב-יפו, המרכז האקדמי לב, המרכז הרפואי הדסה בירושלים, המרכז הרפואי הלל יפה, המרכז הרפואי שיבא, תל השומר, המרכז הרפואי תל-אביב ע"ש סוראסקי - איכילוב וסורוקה - מרכז רפואי אוניברסיטאי. בביקורים אלה יכולנו להתרשם מקרוב מהמחקר הנרחב והחשוב שמתבצע במוסדות המחקר במרכז ובפריפריה.

אני מלא גאווה לראות כי, למרות הקשיים והמכשולים הרבים שניצבו בפנינו השנה, הצליחה האקדמיה להוביל מאבקים אפקטיביים להגנה על ערכיה, על החופש האקדמי ועל עצמאותה אל מול איומים מצד הממשלה. נמשיך לעמוד איתנים על משמרתנו בתקופה מורכבת זו, ולפעול למען קידום המדע וההשכלה בישראל.

בצד המאבקים הללו כולנו תקווה ותפילה לשובם המהיר והבטוח של החטופים והחטופות הביתה אל חיק משפחותיהם, עד האחרונה והאחרון שבהם.

תודה רבה לחברות וחברי האקדמיה על מעורבותם בפעילויותיה השונות, לגליה פינצ'י, מנכ"לית האקדמיה, ולצוות העובדים כולו על עבודתם המסורה, וכן לכל שותפינו בתוך האקדמיה ומחוצה לה על תרומתם. תודה מיוחדת לוועד המנהל ולחברי האקדמיה הצעירה הישראלית ובוגריה, על פעילותם הענפה והמצוינת. בכוחות משותפים נמשיך להיאבק ולפעול ללא לאות לשמירה על ערכיה של המדינה, למען עתיד מדעי מצוין ולמען חברה ישראלית טובה יותר.



דוד הראל

מועצת האקדמיה

פרופ' מרגלית פינקלברג

סגנית הנשיא

פרופ' סרג'יו הרט

יו"ר החטיבה למדעי הרוח

גליה פינצי

מנהלת האקדמיה

פרופ' דוד הראל

הנשיא

פרופ' ידין דודאי

יו"ר החטיבה למדעי הטבע

פרופ' נילי כהן

הנשיאה לשעבר

מנהל האקדמיה

קשרים בין-לאומיים

ד"ר נטע פרץ מנהלת

רות חסון מתאמת קשרים בין-לאומיים

פרויקטים מיוחדים

בת-שבע שור מנהלת

מאירה ברנדויין מנהלת

ההוצאה לאור

טלי אמיר מנהלת ועורכת ראשית

דבורה גריינימן עורכת בכירה באנגלית

ריטה סילצוב אחראית שיווק והפצה

יהודה גרינבאום מפקד דפוס

האקדמיה הצעירה הישראלית

יעל חסיד-איסקוב רכזת

תמי פלג רכזת

תחזוקה ומשק

מיכאל זגורי מנהל

כוכי מימרן מתאמת תחזוקה ומשק

יוסי אפללו עוזר

גיל דיין עוזר

מיכל כהן עובדת משק

אורלי דהן עובדת משק

מחשוב

יעקב רוטמן אחראי מחשוב

ארכיון

רבקה פרדס-גבריאל ארכיונאית

לשכת הנשיא ומנהלת האקדמיה

ירדנה דהן ראשת לשכת נשיא ומנהלת

כספים ומנהל

יואב טאובמן סמנכ"ל

ילנה יופה חשבת

אלה בדליאן מנהלת חשבונות

משאבי אנוש

דגנית עזר מנהלת

האגף לייעוץ וקשרי ממשל

רננה פרזנצ'בסקי-אמיר מנהלת

ד"ר טלי פרידמן מרכזת אקדמית

ד"ר נירית טופול מרכזת אקדמית

לירון דין מרכזת אקדמית

חן ברקמן מרכזת אקדמית

שי שילה מתאמת מנהלתית

החטיבה למדעי הטבע

ד"ר יעל בן-חיים מנהלת

אביבה לוי מתאמת מנהלתית

החטיבה למדעי הרוח

סימה דניאל מנהלת

זיוה דקל מתאמת מנהלתית

ד"ר שרה כהן מפעל חקר השירה והפיוט בגניזה

על שם עזרא פליישר

קשרי ציבור, יישום חוק חופש המידע

נעמה שילוני מנהלת

יוסי שוויג מנהל תוכן ומדיה

ייסודה של האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

בראשית שנות החמישים החלו לדון במשרד החינוך והתרבות על אפשרות הקמתן של שתי אקדמיות: האחת למדעי הרוח והאחרת למדעי הטבע. בשנת 1955 הוקמה ועדה בראשותו של שר החינוך דאז פרופ' בן-ציון דינור ובהשתתפותם של אחדים מבכירי המדענים, והיא דנה בהצעות להקמת האקדמיות. הוועדה המליצה לפני הממשלה לפתוח בצעדים לקראת הקמתה של "פרה-אקדמיה". הממשלה קיבלה את ההצעה, אולם ההתנגדות שהתעוררה בכנסת הביאה לגניזתה. באותה השנה פנתה משפחת ון ליר לממשלת ישראל והציעה להקים בירושלים "מרכז לקידום התרבות" שישמש מקום מפגש לאנשי מדע, לאנשי רוח, להוגי דעות ולאנשי אומנות. ההצעה נדונה בממשלה בדצמבר 1955 ואושרה. בהחלטה נאמר ש"המרכז לקידום התרבות יאכסן את האקדמיה ללשון העברית ואת האקדמיות (העתידות לקום) למדעי רוח וטבע ולאומנויות", ומטרתו תהיה "ריכוז הישגי המחקר האקדמי הגבוה". בעקבות ההחלטה הקצתה הממשלה את חלקת הקרקע שעליה עומדים היום האקדמיה למדעים ומכון ון ליר. ואולם, בשל ההסתייגויות שנתעוררו באותה התקופה מהקמת האקדמיה שינתה הממשלה את החלטתה, ובנוסף המתקן של החלטה מ-8 במרס 1956 הושמט הסעיף הקובע כי המרכז יאכסן את האקדמיות הלאומיות.

על אף נסיגתה של הממשלה מהחלטתה הראשונה נמשכו המאמצים להקים את האקדמיה. בראש היוזמים עמד פרופ' אהרן קציר. הוא הציג לפני דוד בן-גוריון את תוכניתו להקים שתי אקדמיות, שתפקידן יהיה בין השאר לרכז את הדגולים מקרב אנשי הרוח, המלומדים, המדענים והאומנים בישראל; להשתתף בתכנון המדעי-הלאומי של פיתוח הארץ; לייצג את ישראל בפורום המדע הבין-לאומי; לקיים מגע מתמיד עם הגופים המקבילים בחוץ לארץ; לקיים פעולות אחרות בעלות אופי אקדמי או חינוכי. דוד בן-גוריון נתן את ברכתו להצעה.

לאחר פגישת הכנה של פרופ' אהרן קציר עם רקטור האוניברסיטה העברית בירושלים ונשיא הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל, שנדונו בה הצעותיו של פרופ' קציר, זימן דוד בן-גוריון ב-28 בנובמבר 1957 דיון בפורום רחב כדי ללבן את הבעיות הכרוכות בייסוד האקדמיה. בדיון השתתפו גם שר החינוך והתרבות דאז זלמן ארן, שר החינוך דאז פרופ' בן-ציון דינור ופרופסורים מן המוסדות להשכלה גבוהה. הדיון נסב על אופייה של האקדמיה ועל תפקידיה, והובאו בו נימוקים בעד ונגד הקמתה. בסיכום הדיון הוחלט על הקמת ועדה מכינה לקראת הקמת האקדמיה אף כי נשארו בעינם חילוקי הדעות וההיסוסים בקרב משתתפי הדיון באשר להקמתו של מוסד שהוא מעין אקדמיה.

ביוני 1958 נתמנתה ועדה שמתפקידה היה להציע רשימת מועמדים לוועדה המכינה. ועדה זו חרגה מן התפקיד שהוטל עליה והכינה גם טיוטה של הצעת החלטה בדבר הקמת "בית ועד" או "אקדמיה". באוקטובר 1958 הגיש שר החינוך והתרבות את ההצעה לממשלה, והיא אושרה ב-9 בנובמבר 1958. לפי ההצעה ייפתה הממשלה את כוחם של ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות למנות ועד מכין להקמת "בית ועד" (אקדמיה) למדעי הרוח והטבע, שישבו בו אנשי המדע הדגולים במדינה. ב-17 בדצמבר 1958 פנה דוד בן-גוריון אל אנשי המדע והרוח שהוועדה המליצה עליהם והזמין לשמש חברים בוועדה המכינה להקמת האקדמיה.

אלה חברי הוועדה המכינה:

שאל אדלר, פרנץ אולנדורף, אפרים א' אורבך, יצחק ברנבלום, אריה דבורצקי, בן-ציון דינור, נפתלי ה' טור-סיני, ליאון מאיר, יעקב פולוצקי, ברנרד צונדק, אהרן קציר, נתן רוזן, נתן רוטנשטרייך, יואל רקח, מרכוס רינר, גרשם שלום
חברי כבוד: חנוך אלבק, מרטין בובר, יצחק פ' בער, שמואל ה' ברגמן, משה צ' סגל, יחזקאל קויפמן

מתפקידה של הוועדה המכינה היה לעבד תקנון ל"בית הוועד". ואומנם בישיבתה הראשונה של הוועדה, ב-6 בינואר 1959, נקבעה ועדה להצעת תקנון. הצעת התקנון עובדה בישיבה חודשים, וב-12 ביולי 1959 אישרה אותה מליאת הוועדה המכינה. תקנון זה היה "תקנון האקדמיה הלאומית למדעים", והוא אושר בממשלה ב-13 בספטמבר 1959. כך נוסדה האקדמיה למעשה ונתאפשר לה להתחיל בפעילותה. ב-27 בדצמבר 1959 נתכנסה הוועדה המכינה בראשותו של פרופ' מרטין בובר והכריזה על הקמת האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים. חבריה הראשונים היו חברי הוועדה המכינה.

ב-23 בפברואר 1960 התקיימה ישיבתה הראשונה של האספה הכללית של האקדמיה בהשתתפות ראש הממשלה דאז דוד בן-גוריון, והוא ישב בראשה. בישיבה נבחרו פרופ' מרטין בובר לנשיא האקדמיה ופרופ' אהרן קציר לסגן הנשיא.



עיגון מעמדה של האקדמיה הלאומית למדעים בחוק המדינה נעשה לאחר שוועדת השרים לענייני חקיקה הכינה, בשיתוף חברי האקדמיה פרופ' אהרן קציר ופרופ' גרשם שלום, הצעת חוק לאקדמיה. ב-14 ביוני 1961 אישרה הכנסת את "חוק האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, תשכ"א-1961".

במרס 1962 נתפרסם ברשומות "תקנון האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים", לאחר שהאספה הכללית של האקדמיה אישרה אותו.

מטרות האקדמיה ותפקידיה

- 1 לרכז בתוכה כחברים מטובי אישי המדע תושבי ישראל;
- 2 לייעץ לממשלה בסוגיות בעלות חשיבות לאומית בתחום המחקר והתכנון המדעי, לרבות במתן הערכות מצב לאומיות ביוזמת האקדמיה, ולהגיש דוחות וסקירות, וכן לייעץ ולתת מידע למשרדי הממשלה לפי פנייתם;
- 3 לטפח ולקדם פעילות מדעית, לרבות פעילות מדעית בין-תחומית ופעילות מדעית בתחומי דעת חדשים;
- 4 לקיים מגע עם גופים מקבילים בחוץ לארץ;
- 5 לפעול בייצוג המדע הישראלי במוסדות ובכינוסים בין-לאומיים, מתוך תיאום עם מוסדות המדינה;
- 6 לפרסם כתבים שיש בהם כדי לקדם את המדע;
- 7 לעסוק בכל פעילות אחרת שיש בה כדי לשמש את המטרות האמורות.



נושאי תפקידים בעבר ובהווה



נשיאי האקדמיה

(1) פרופ' מרטין בובר ז"ל 1962–1960 (2) פרופ' אהרן קציר ז"ל 1968–1962 (3) פרופ' גרשם שלום ז"ל 1974–1968
(4) פרופ' אריה דבורצקי ז"ל 1980–1974 (5) פרופ' אפרים א' אורבך ז"ל 1986–1980 (6) פרופ' יהושע יורטנר
1995–1986 (7) פרופ' יעקב זיו ז"ל 2004–1995 (8) פרופ' מנחם יערי 2010–2004 (9) פרופ' רות ארנון 2015–2010
(10) פרופ' נילי כהן 2021–2015 (11) פרופ' דוד הראל 2021–

סגני נשיא

שנים	פרופ' נתן רוטנשטרייך ז"ל	2021-	פרופ' מרגלית פינקלברג
1993-1986	פרופ' נתן רוטנשטרייך ז"ל	2021-2015	פרופ' דוד הראל
1986-1980	פרופ' יהושע יורטנר	2015-2010	פרופ' ב"ז קדר
1980-1974	פרופ' אפרים א' אורבך ז"ל	2010-2004	פרופ' רות ארנון
1974-1968	פרופ' אריה דבורצקי ז"ל	2004-1995	פרופ' חיים תדמור ז"ל
1968-1962	פרופ' גרשם שלום ז"ל	1995-1994	פרופ' מנחם יערי
1962-1960	פרופ' אהרן קציר ז"ל		

יושבי ראש החטיבה למדעי הרוח

שנים	פרופ' נתן רוטנשטרייך ז"ל	2019-	פרופ' סרג'יו הרט
1986-1983	פרופ' נתן רוטנשטרייך ז"ל	2019-2013	פרופ' יוסף קפלן
1983-1980	פרופ' דן פטינקין ז"ל	2013-2007	פרופ' יוחנן פרידמן
1980-1974	פרופ' נתן רוטנשטרייך ז"ל	2007-2001	פרופ' ב"ז קדר
1974-1969	פרופ' יהושע פראוור ז"ל	2001-1995	פרופ' שאול שקד ז"ל
1969-1963	פרופ' אפרים א' אורבך ז"ל	1995-1989	פרופ' יהושע בלאו ז"ל
1962-1960	פרופ' גרשם שלום ז"ל	1989-1986	פרופ' אהרן ברק

יושבי ראש החטיבה למדעי הטבע

שנים	פרופ' יצחק שטיינברג ז"ל	2019-	פרופ' ידין דודאי
1992-1989	פרופ' יצחק שטיינברג ז"ל	2019-2013	פרופ' איתמר וילנר
1989-1986	פרופ' ישראל דוסטובסקי ז"ל	2013-2007	פרופ' רפאל משולם ז"ל
1986-1980	פרופ' שמשון אברהם עמיצור ז"ל	2007-2004	פרופ' אלכסנדר לויצקי
1980-1974	פרופ' יגאל תלמי	2004-2001	פרופ' דן שכטמן
1974-1968	פרופ' ארנסט דוד ברגמן ז"ל	2001-1995	פרופ' רות ארנון
1968-1963	פרופ' אריה דבורצקי ז"ל	1995-1992	פרופ' יעקב זיו ז"ל
1963-1960	פרופ' וואל רקח ז"ל		



חברי האקדמיה



החטיבה למדעי הטבע

השנה המצוינת היא שנת הבחירה

אמנון אהרוני

פרופסור לפיזיקה
אוניברסיטת תל אביב

תשע"ב/2012



עודד אברמסקי

פרופסור לרפואה
בית הספר לרפואה של האוניברסיטה
העברית והדסה בירושלים

תשס"ט/2009



שמעון אולמן

פרופסור למתמטיקה שימושית
ולמדעי המחשב
מכון ויצמן למדע

תשע"א/2011



שמזאל אגמון

פרופסור למתמטיקה
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשכ"ד/1964



משה אורן

פרופסור לביולוגיה מולקולרית
מכון ויצמן למדע

תשס"ו/2006



יקיר אהרונוב

פרופסור לפיזיקה
אוניברסיטת תל אביב

תש"ן/1990



צבי בן־אברהם

פרופסור לגאופיזיקה
אוניברסיטת תל אביב

תש"ס/2000



מיכל אירני

פרופסור למדעי המחשב
מכון ויצמן למדע

תשפ"ג/2023



ינון בן־נריה

פרופסור לרפואה מולקולרית
ואימונולוגיה
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשפ"א/2021



יונינה אלדר

פרופסור להנדסת חשמל
מכון ויצמן למדע

תשע"ז/2017



יוסף ברנשטיין

פרופסור למתמטיקה
אוניברסיטת תל אביב

תשס"ב/2002



אורי אלון

פרופסור לביולוגיה מערכתית
מכון ויצמן למדע

תש"ף/2020



נעמה ברקאי

פרופסור לגנטיקה מולקולרית
מכון ויצמן למדע

תשע"ח/2018



נוגה אלון

פרופסור למתמטיקה
אוניברסיטת תל אביב

תשנ"ז/1997



שפרירה גולדוסר

פרופסור למדעי המחשב
מכון ויצמן למדע

תשע"ה/2015



אורה אנטין־זולמן

פרופסור לפיזיקה עיונית
אוניברסיטת תל אביב
ואוניברסיטת בן־גוריון בנגב

תשפ"ב/2022



ירם גרונר

פרופסור לגנטיקה מולקולרית
מכון ויצמן למדע

תשנ"ט/1999



רות ארנון

פרופסור לאימונולוגיה
מכון ויצמן למדע

תש"ן/1990



גדעון דגן

פרופסור להידרולוגיה
אוניברסיטת תל אביב

תשס"ו/2006



זליג אשחר

פרופסור לאימונולוגיה
מכון ויצמן למדע

תשע"ז/2017



מאיר וילצ'יק

פרופסור לביופיזיקה
מכון ויצמן למדע

תשמ"ח/1988



ידין דודאי

פרופסור למדעי המוח
מכון ויצמן למדע

תשע"ד/2014



דניאל ויס

פרופסור מחקר להנדסת
אווירונאוטיקה וחלל
הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל

תשע"ג/2013



מרדכי (מוטי) הייבלום

פרופסור לפיזיקה
מכון ויצמן למדע

תשס"ח/2008



עופר זיתוני

פרופסור למתמטיקה
מכון ויצמן למדע

תשפ"ג/2023



דוד הראל

פרופסור למדעי המחשב
מכון ויצמן למדע

תש"ע/2010



אלי זלדוב

פרופסור לפיזיקה של חומר מעובה
מכון ויצמן למדע

תשפ"ג/2023



אהוד הרושובסקי

פרופסור למתמטיקה
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשס"ח/2008



אילן חת

פרופסור לביוטכנולוגיה חקלאית
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשנ"ח/1998



חיים הררי

פרופסור מכון לפיזיקה
מכון ויצמן למדע

תשל"ח/1978



ישעיהו (אישי) טלמון

פרופסור להנדסה כימית
הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל

תשפ"א/2021



אברהם הרשקו

פרופסור מחקר לביוכימיה ולרפואה
הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל

תש"ס/2000



רשף טנא

פרופסור לכימיה
מכון ויצמן למדע

תשע"א/2011



איתמר וילנר

פרופסור לכימיה
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשס"ב/2002



אלכסנדר לויצקי

פרופסור לכימיה ביולוגית
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשנ"ט/1999



עדה יונת

פרופסור לביולוגיה מבנית
מכון ויצמן למדע

תש"ס/2000



לסלי ליזרוביץ

פרופסור לכימיה
מכון ויצמן למדע

תשפ"ב/2022



יהושע יורטנר

פרופסור לכימיה
אוניברסיטת תל אביב

תשל"ג/1973



אילון לינדנשטראוס

פרופסור למתמטיקה
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשע"ב/2012



יוסף ירדן

פרופסור לביולוגיה מולקולרית
מכון ויצמן למדע

תשס"ז/2007



דוד מילשטיין

פרופסור לכימיה אורגנית
מכון ויצמן למדע

תשע"ב/2012



מאיר להב

פרופסור לכימיה
מכון ויצמן למדע

תשפ"ב/2022



אילן מרק

פרופסור לכימיה אורגנית
הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל

תשע"ט/2019



אלכסנדר לובוצקי

פרופסור למתמטיקה
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשע"ד/2014



נעם ניסן

פרופסור למדעי המחשב
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשפ"ב/2022



יוסי לוי

פרופסור לאקולוגיה
אוניברסיטת תל אביב

תשס"ט/2009



אברהם ניצן

פרופסור לכימיה
אוניברסיטת תל אביב

תשס"ט/2009



רפאל דוד לוין

פרופסור לכימיה
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשנ"ב/1992



יעקב קליין

פרופסור לפיזיקה ולכימיה
פיזיקלית של חומר רך
מכון ויצמן למדע

תשע"ו/2016



חיים סידר

פרופסור לביוכימיה ולביולוגיה מולקולרית
בית הספר לרפואה של האוניברסיטה
העברית והדסה בירושלים

תשס"ג/2003



גיל קלעי

פרופסור למתמטיקה
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשע"ו/2016



הלל פורסטנברג

פרופסור למתמטיקה
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשל"ד/1974



עדי קמחי

פרופסור לגנטיקה מולקולרית
מכון ויצמן למדע

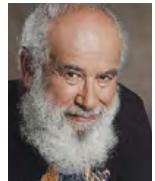
תשע"ה/2015



דב פרוהמן

פרופסור לפיזיקה שימושית

תשנ"ב/1991



שרית קראוס

פרופסור למדעי המחשב
אוניברסיטת בר-אילן

תשפ"א/2021



יצחק פריד

פרופסור למדעי המוח, נירוכירורגיה ורפואה
אוניברסיטת תל אביב
ואוניברסיטת קליפורניה, לוס אנג'לס

תשפ"ג/2023



דוד קשדן

פרופסור למתמטיקה
האוניברסיטה העברית בירושלים

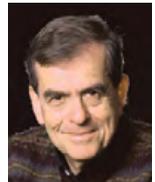
תשס"ו/2006



אהרן צ'חנובר

פרופסור-מחקר לביוכימיה
הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל

תשס"ד/2004



אלי קשת

פרופסור לביולוגיה מולקולרית
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשע"ה/2015



יוסף קוסט

פרופסור להנדסה כימית
אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

תשע"ה/2015



מיכאל רבין

פרופסור למתמטיקה
האוניברסיטה העברית בירושלים

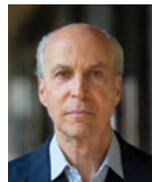
תשמ"ב/1982



רוג'ר ד' קורנברג

פרופסור לביולוגיה מבנית ולביוכימיה
האוניברסיטה העברית בירושלים
ואוניברסיטת סטנפורד

תשפ"ב/2022



מישל רבל

פרופסור לגנטיקה מולקולרית
מכון ויצמן למדע

תשס"ה/2005



דן שכטמן

פרופסור-מחקר להנדסת חומרים
הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל

תשנ"ו/1996



יאיר רייזנר

פרופסור לאימונולוגיה
מכון ויצמן למדע

תש"ף/2020



שהרן שלח

פרופסור למתמטיקה
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשמ"ח/1988



גדעון רכבי

פרופסור לרפואה
המרכז הרפואי שיבא, תל השומר
ואוניברסיטת תל אביב

תשע"ו/2016



שלמה שמאי

פרופסור-מחקר להנדסת חשמל
הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל

תשע"ב/2012



מרדכי (מוטי) שגב

פרופסור-מחקר לפיזיקה
הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל

תשע"א/2011



עדי שמיר

פרופסור למתמטיקה שימושית
מכון ויצמן למדע

תשנ"ח/1998



עדיאל (עדי) שטרן

פרופסור לפיזיקה
מכון ויצמן למדע

תשע"ח/2018



מיכה שריר

פרופסור למדעי המחשב
אוניברסיטת תל אביב

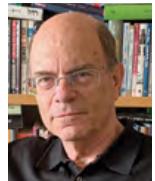
תשע"ח/2018



יוסף שילה

פרופסור לגנטיקה מולקולרית
אוניברסיטת תל אביב

תשס"ה/2005



זאב תדמור

פרופסור-מחקר להנדסה כימית
הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל

תשמ"ד/1984



יהודה שינפלד

פרופסור לרפואה ולאוטואימוניות
המרכז הרפואי שיבא, תל השומר

תשע"ט/2019



יגאל תלמי

פרופסור לפיזיקה גרעינית
מכון ויצמן למדע

תשכ"ג/1963



החטיבה למדעי הרוח

השנה המצוינת היא שנת הבחירה

שולמית אליצור
פרופסור לספרות עברית,
לשירה ולפיוט בימי הביניים
האוניברסיטה העברית בירושלים
תשפ"ב/2022



ישראל אומן
פרופסור למתמטיקה ולכלכלה
האוניברסיטה העברית בירושלים
תשמ"ט/1989



רחל אתרמן
פרופסור לתכנון ערים ולמשפט
הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל
תשפ"ב/2022



משה אידל
פרופסור למחשבת ישראל
האוניברסיטה העברית בירושלים
תשס"ו/2006



יצחק אנגלרד
פרופסור למשפטים
האוניברסיטה העברית בירושלים
תשנ"ב/1992



בנימין איזק
פרופסור להיסטוריה
אוניברסיטת תל אביב
תשנ"ו/1996



יהודה באואר

פרופסור לחקר השואה
האוניברסיטה העברית בירושלים

תש"ס/2000



רות ברמן

פרופסור לבלשנות
אוניברסיטת תל אביב

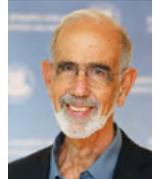
תשע"ג/2013



יורם בילו

פרופסור לאנתרופולוגיה פסיכולוגית
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשע"ה/2015



אהרן ברק

פרופסור למשפטים
המרכז הבינתחומי הרצליה

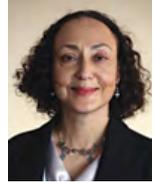
תשל"ו/1976



מיכל בירן

פרופסור להיסטוריה,
ללימודי אסיה וללימודי האסלאם
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשע"ד/2014



נעמה גורן-ענבר

פרופסור לארכאולוגיה
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשע"ו/2016



איל בבנישתי

פרופסור למשפטים
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשע"ז/2017



ישראל גרשוני

פרופסור להיסטוריה של המזרח התיכון
אוניברסיטת תל אביב

תשפ"ג/2023



יואב בנימיני

פרופסור לסטטיסטיקה
אוניברסיטת תל אביב

תשע"ה/2015



אבנר הולצמן

פרופסור לספרות עברית
אוניברסיטת תל אביב

תשע"ה/2015



משה בר־אשר

פרופסור ללשון העברית
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשע"ד/2014



סימון הופקינס

פרופסור לשפות שמיות
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשע"ח/2018



ישראל ברטל

פרופסור להיסטוריה של עם ישראל
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשע"ו/2016



משה הברטל

פרופסור למחשבת ישראל ולפילוסופיה
האוניברסיטה העברית בירושלים

תש"ע/2010



חווה טורניאנסקי

פרופסור לספרות יידיש ולתרבות אשכנז
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשס"ז/2007



אלחנן הלפמן

פרופסור לכלכלה
אוניברסיטת תל אביב

תשמ"ח/1988



מנחם יערי

פרופסור לכלכלה
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשנ"ב/1992



דון הנדלמן

פרופסור לאנתרופולוגיה
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשנ"ח/1998



יעקב כדורי

פרופסור לחקר המקרא
אוניברסיטת בר-אילן

תשע"ז/2017



סרגיו הרט

פרופסור למתמטיקה ולכלכלה
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשס"ו/2006



נילי כהן

פרופסור למשפטים
אוניברסיטת תל אביב

תשס"ד/2004



שולמית וולקוב

פרופסור להיסטוריה
אוניברסיטת תל אביב

תשס"ו/2006



יהודה ליבס

פרופסור למחשבת ישראל
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשע"ט/2019



מוחמד חאג' יחיא

פרופסור לעבודה סוציאלית
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשפ"א/2021



נירה ליברמן

פרופסור לפסיכולוגיה
אוניברסיטת תל אביב

תשפ"א/2021



עמנואל טוב

פרופסור למקרא
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשע"ב/2012



יונתן מאיר

פרופסור להיסטוריה יהודית
אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

תשע"ט/2019



לאונה טוקר

פרופסור לספרות אנגלית והשוואתית
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשפ"ג/2023



מארן ר' ניהוף

פרופסור למחשבת ישראל
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשפ"א/2021



עמיחי מזר

פרופסור לארכאולוגיה
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשע"ב/2012



מיכאל אדוארד סטון

פרופסור למחשבה ולספרות יהודית
וללימודים ארמניים
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשע"ט/2019



דן מירון

פרופסור לספרויות יהודיות מודרניות
האוניברסיטה העברית בירושלים
ואוניברסיטת קולומביה, ניו יורק

תש"ף/2020



גדליה סטרומזה

פרופסור למדע הדתות
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשס"ח/2008



בילי מלמן

פרופסור להיסטוריה
אוניברסיטת תל אביב

תשע"ו/2016



שרה סטרומזה

פרופסור לשפה וספרות ערבית
ולמחשבת ישראל
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשפ"ג/2023



אהרן ממן

פרופסור ללשון העברית
וללשונות היהודים
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשע"ט/2019



סמי סמוחה

פרופסור לסוציולוגיה
אוניברסיטת חיפה

תשפ"א/2021



אבישי מרגלית

פרופסור לפילוסופיה
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשע"א/2011



שמחה עמנואל

פרופסור לתלמוד ולהלכה
האוניברסיטה העברית בירושלים

תש"ף/2020



נדב נאמן

פרופסור להיסטוריה של עם ישראל
אוניברסיטת תל אביב

תשע"ב/2012



אריאל פורת

פרופסור למשפטים
אוניברסיטת תל אביב

תשע"ד/2014



דוד נבון

פרופסור לפסיכולוגיה
אוניברסיטת חיפה

תשנ"ב/1992



נעמה פרידמן

פרופסור לנוירופסיכולוגיה של השפה
אוניברסיטת תל אביב

תשפ"ב/ב



שמואל פינר

פרופסור להיסטוריה של עם ישראל
אוניברסיטת בר-אילן

תשפ"ג/ג



בנימין זאב קדר

פרופסור להיסטוריה
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשנ"ח/ח



מרגלית פינקלברג

פרופסור ללימודים קלאסיים
אוניברסיטת תל אביב

תשס"ה/ה



איתן קולברג

פרופסור לשפה ולספרות ערבית
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשנ"ג/ג



ישראל פינקלשטיין

פרופסור לארכאולוגיה
אוניברסיטת תל אביב
ואוניברסיטת חיפה

תשע"ה/ה



אשר קוריאט

פרופסור לפסיכולוגיה
אוניברסיטת חיפה

תשס"ב/ב



אנדרו פלקס

פרופסור ללימודי אסיה המזרחית
האוניברסיטה העברית בירושלים
ואוניברסיטת תל אביב

תשע"ז/ז



יעקב קליין

פרופסור לאשורולוגיה
אוניברסיטת בר-אילן

תשס"ה/ה



דניאל פרידמן

פרופסור למשפטים
אוניברסיטת תל אביב

תשנ"ה/ה



יוסף קפלן

פרופסור להיסטוריה
ולהיסטוריה של עם ישראל
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשס"ד/ד



יוחנן פרידמן

פרופסור ללימודי האסלאם
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשנ"ט/ט



מיכאל קרייני

פרופסור למשפטים
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשפ"ב/ב



מרדכי עקיבא פרידמן

פרופסור לתלמוד, לחקר הגניזה
ולערבית-יהודית
אוניברסיטת תל אביב

תשס"א/א



דוד שולמן

פרופסור ללימודים הודיים
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשמ"ח/1988



אריאל רובינשטיין

פרופסור לכלכלה
אוניברסיטת תל אביב

תשנ"ה/1995



בן-עמי שילוני

פרופסור ללימודי אסיה
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשע"ב/2012



רונית ריצ'י

פרופסור ללימודי אינדונזיה
ולספרות השוואתית
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשפ"ב/2022



אניטה שפירא

פרופסור להיסטוריה של עם ישראל
אוניברסיטת תל אביב

תש"ף/2020



שלומית רמון-קינן

פרופסור לספרות אנגלית והשוואתית
האוניברסיטה העברית בירושלים

תשע"ג/2013



אריאל ששה-הלוי

פרופסור לבלשנות
האוניברסיטה העברית בירושלים

תש"ס/2000



יואל רק

פרופסור לאבולוציה ולאנטומיה
אוניברסיטת תל אביב

תשס"ח/2008



מקבלי הפרסים וציוני הכבוד מקרב חברי האקדמיה לשנת תשפ"ד

(לפי סדר האל"ף-ב"ת)

פרופ' זליג אשחר

פרס Canada Gairdner International לשנת 2024
מטעם Gairdner Foundation

פרופ' אהרן ברק

נבחר לחבר (Corresponding Fellow)
באקדמיה הבריטית

פרופ' דוד הראל

עמית האיגוד הבין-לאומי לתעשיית הבינה המלאכותית
(International Artificial Intelligence Industry Alliance)

פרופ' רשף טנא

פרס Arthur von Hippel
מטעם האגודה לחקר חומרים
(Materials Research Society)

פרופ' אמנון אהרוני

פרס SigmaPhi לשנת 2020
מטעם הכינוס האירופי לפיזיקה סטטיסטית
(European Statistical Physics Conference)
(הוענק באיחור בשל מגפת הקורונה)

פרס Statistical and Nonlinear Physics
לשנת 2023 מטעם החברה האירופית לפיזיקה (EPS)

אורח הכבוד בכינוס ה-126 למכניקה סטטיסטית
באוניברסיטת רוטגרס בניו ג'רזי

פרופ' יונינה אלדר

פרס לנדאו לשנת 2023
בתחום המתמטיקה

נבחרה לחברה ב־Academia Europaea

עמיתת האיגוד הבין-לאומי לתעשיית הבינה המלאכותית
(International Artificial Intelligence Industry Alliance)

פרופ' בנימין זאב קדר

פרס Gustave Schlumberger
מאת ה־Académie des Inscriptions et Belles-Lettres
הצרפתית

פרופ' מרדכי (מוטי) שגב

פרס רוטשילד בפיזיקה לשנת 2024
תואר דוקטור לשם כבוד
מאוניברסיטת קוויבק בקנדה

פרופ' עדי שמיר

פרס Basic Science Lifetime Awards
מטעם הקונגרס הבין-לאומי הראשון
למדע בסיסי (ICBS),
בארגונה של ממשלת בייג'ין

פרופ' עדה יונת

תואר דוקטור לשם כבוד
מאוניברסיטת האינרן בסין
תואר דוקטור לשם כבוד
מהטכניון – מכון טכנולוגי לישראל

פרופ' נילי כהן

נבחרה לחברה (זרה) ב־Accademia dei Lincei
עמיתת כבוד של מחזיאון ישראל

פרופ' דוד מילשטיין

Robert G. Bergman Lecture in Inorganic Chemistry,
אוניברסיטת קליפורניה בברקלי

פרופ' גדליה סטרומזה

נבחר לחבר ב־Accademia Europaea





דוח פעילות 1

1 < דוח פעילות



האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, מתוקף תפקידה על פי החוק, בוחרת חברים חדשים לשורותיה ומקדמת ומטפחת את הפעילות המדעית בישראל. בשנה זו נעשו פעולות חדשות ומתמשכות, ובהן ייעוץ שוטף לגורמי הממשלה בנושאי מחקר ותכנון מדעי בעלי חשיבות לאומית, באמצעות האגף החדש שהוקם השנה לייעוץ וקשרי ממשל, וכן באמצעות גילויי דעת של מועצת האקדמיה. האקדמיה פעלה לחיזוק קשרי החוץ המדעיים עם אקדמיות עמיתות בחו"ל, בין השאר סביב הטבח של 7 באוקטובר והמלחמה שבעקבותיו. עוד פעלה השנה האקדמיה לטיפול חוקרים צעירים, בייחוד במדעי הרוח והחברה, והמשיכה בפעילותן של החטיבות למדעי הטבע ולמדעי הרוח ושל ההוצאה לאור. כמו כן פעלה האקדמיה להנחלתו ולהנגשתו של המדע לציבור באמצעות אירועים מדעיים המתקיימים בבית האקדמיה וכן באופן מקוון.

בפרק זה מוצג תקציר הפעילות השוטפת של האקדמיה.

1.1 < קבלת חברים חדשים לאקדמיה

האספה הכללית של האקדמיה בחרה בישיבתה מיום כ"ד בסיוון תשפ"ג, 13 ביוני 2023, שלוש חברות וחמישה חברים חדשים אל שורותיה, ואלה הם: פרופ' מיכל אירני, פרופסור למדעי המחשב, מכון ויצמן למדע; פרופ' ישראל גרשוני, פרופסור להיסטוריה של המזרח התיכון, אוניברסיטת תל אביב; פרופ' עופר זיתוני, פרופסור למתמטיקה, מכון ויצמן למדע; פרופ' אלי זלדוב, פרופסור לפיזיקה של חומר מעובה, מכון ויצמן למדע; פרופ' לאונה טוקר, פרופסור לספרות אנגלית והשוואתית, האוניברסיטה העברית בירושלים; פרופ' שרה סטרומזה, פרופסור לשפה ולספרות ערבית ולמחשבת ישראל, האוניברסיטה העברית בירושלים; פרופ' שמואל פיינר, פרופסור להיסטוריה של עם ישראל, אוניברסיטת בראילן; פרופ' יצחק פריד, פרופסור למדעי המוח, לנירוכירורגיה ורפואה, אוניברסיטת תל אביב ואוניברסיטת קליפורניה בלוס אנג'לס.

טקס קבלת החברים החדשים לאקדמיה התקיים במתכונת צנועה בשל טבח ה-7 באוקטובר והמלחמה שבקבותיו, בישיבה הפתוחה של האספה הכללית של האקדמיה ביום הדלקת נר שישי של חנוכה תשפ"ד, 12 בדצמבר 2023, בבית האקדמיה בירושלים. [הרצאות הבכורה של החברים החדשים](#) זמינות לצפייה באתר.



למעלה, מימין: פרופ' מיכל אירני, פרופ' ישראל גרשוני, פרופ' עופר זיתוני ופרופ' אלי זלדוב. למטה, מימין: פרופ' לאונה טוקר, פרופ' שרה סטרומזה, פרופ' שמואל פיינר ופרופ' יצחק פריד

1.2 < הערכה וייעוץ לגורמי ממשל

חוק האקדמיה מונה עם תפקידיה של האקדמיה ייעוץ לממשלה בפעולות הנוגעות למחקר ולתכנון מדעי בעלי חשיבות לאומית. פעילות הייעוץ של האקדמיה נעשית בתחומי מדיניות מדע ומדע למען מדיניות. הפעילות נועדה לקדם קבלת החלטות וגיבוש מדיניות על יסוד נתונים, עובדות וידע מדעי. לשם כך האקדמיה מעמידה את משאביה – כגוף ממלכתי, ניטרלי ועצמאי, בעל רשת ענפה של קשרים עם מדענים ועם חוקרים מובילים בכל תחומי המחקר ואת המוניטין הבין-לאומי שלה של מצוינות מדעית – לרשות מקבלי החלטות והציבור הרחב.

השנה הקימה האקדמיה אגף ייעודי חדש אשר נועד לקדם ולהרחיב את הפעילות למתן ייעוץ המבוסס על מחקר ומדע ולחזק את הקשר שבין האקדמיה לממשל. האגף החדש מאגם את כל פעולות האקדמיה השונות למימוש תפקיד הייעוץ, ובהן ריכוזה של ועדת דוח מצב המדע התלת-שנתי וכן ועדות שונות שהוקמו כדי לתת מענה לצרכים שעלו ופרסום דוחותיהן ותוצרי פעילותן. האגף כולל כיום גם את הפעולות לקידום השימוש בידע מחקרי בתחום החינוך, שעד כה נוהלו באמצעות "היוזמה – מרכז לידע ולמחקר בחינוך" (למידע נוסף על האגף החדש ראו להלן בפרק 4 "האגף לייעוץ וקשרי ממשל").

עוד פעלה השנה האקדמיה להידוק הקשרים עם ועדת המדע והטכנולוגיה של הכנסת, ונציגיה ונציגי האקדמיה הצעירה הישראלית השתתפו בישיבותיה לעיתים מזומנות ונשאו דברים.

1.2.1 < גילויי דעת מטעם מועצת האקדמיה

במהלך השנה פרסמה מועצת האקדמיה גילויי דעת והביעה בהם את עמדתה בעניינים שבראש סדר היום הציבורי:

< [בחודש ינואר פורסם גילוי דעת מאת מועצת האקדמיה בנושא הקיצוץ המתוכנן בתקציבי ההשכלה הגבוהה.](#)

< [בחודש פברואר שלחה מועצת האקדמיה מכתב פתוח לשר החינוך בנושא פרס ישראל.](#)

< [בחודש מרס פורסם גילוי דעת של מועצת האקדמיה ונשיאה הקודמים בנושא פגיעות הממשלה במחקר המדעי, ברוח ובתרבות בישראל.](#)

נוסף על אלה קידם נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל את עמדותיה של מועצת האקדמיה בנושאי החקיקה והתקצוב הנוגעים להשכלה גבוהה ולתרבות בישראל, בהזדמנויות רבות במסגרת דיוני ועדת המדע והטכנולוגיה של הכנסת ובראיונות רבים בתקשורת.

1.3 < פעולות האקדמיה הנוגעות לטבח ה-7 באוקטובר והמלחמה שבעקבותיו

לאחר טבח ה-7 באוקטובר שלח נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל [מכתב לנשיאי האקדמיות ברחבי העולם](#) והדגיש בו את גודל השעה המחייב להוקיע את מעשי הטרור והאלימות האכזריים בקול החזק, התקיף והברור ביותר.

עם התמשכות הלחימה והעלייה המדאיגה בפעילות אנטי-ישראלית ובאנטישמיות בקמפוסים ברחבי העולם [יזמה האקדמיה פנייה משותפת](#) מאת פרופ' הראל, יו"ר ות"ת פרופ' יוסף מקורי ויו"ר הקרן הלאומית למדע פרופ' דניאל זייפמן אל ראשי ארגוני מדע, אוניברסיטאות ואקדמיות ברחבי העולם. בפנייה, שכותרתה: "ישראל בשעתה הקשה ביותר - קריאה לקהילה המדעית והמחקרית הבינ-לאומית", הודגש כי חשוב לפעול להבטחת ההגנה על חייהם של סטודנטים ושל אנשי סגל ישראלים ויהודים מול הפגנת אלימות והסתה.

האקדמיה הלאומית ועימה האקדמיה הצעירה יזמו יחד בחודש ינואר את הכינוס "[מדינה בשבר עמוק: איך יוצאים מזה?](#)", שדן באתגרים ובהזדמנויות של "היום שאחרי" המלחמה. מטרת הכינוס הייתה לקיים שיח אקדמי ציבורי על הדרכים לשיקום המדינה ולהובלתה לצמיחה תוך כדי שמירה על יציבות באזור. בכינוס השתתפו חוקרים ואנשי אקדמיה לצד אנשי ציבור וראשי מכוני מחקר בולטים. את הכינוס הובילו נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל, יו"ר החטיבה למדעי הרוח פרופ' סרג'יו הרט וחברי הוועד המנהל של האקדמיה הצעירה פרופ' איתי הלוי (יו"ר), פרופ' יעל אלוואיל ופרופ' רוני שרץ-שובל, והוא נערך לפני מאות צופים באולם ואלפי צופים בשידור חי.



למעלה, מימין: אשכול נבו, ציפי לבני; פרופ' יוג'ין קנדל. למטה, מימין: פרופ' יענת ביטון, פרופ' קרנית פלוג, פרופ' סלמאן זרקא, פרופ' זהבה סלומון ובוגרת האקדמיה הצעירה פרופ' מונא ח'ורי, במהלך הכינוס "מדינה בשבר עמוק: איך יוצאים מזה?"

1.4 < קידומו וחיזוקו של הקשר עם אקדמיות זרות



נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל נושא דברים לפני משלחת מאוניברסיטת פנסילוניה

קידום קשריה המדעיים הבין-לאומיים של ישראל הוא אחת המשימות החשובות של האקדמיה, והוא קיבל חשיבות מחודשת בצל טבח ה-7 באוקטובר והמלחמה שבעקבותיו, ובצל התגובות הקשות נגד ישראל והמדע הישראלי בעולם. פניותיו של נשיא האקדמיה לעמיתים מחו"ל זכו לתגובות תומכות ברובן, ובייחוד בלטה תמיכתם החמה של גופי המדע בגרמניה, הן בהודעות פומביות והן בביקורים בישראל. ביוזמת חבר האקדמיה פרופ' יצחק פריד אירחה האקדמיה כמה וכמה משלחות חוקרים

מאוניברסיטאות אמריקאיות מובילות, אשר הגיעו לישראל כדי להביע אמפתיה ולתמוך במדענים הישראלים ולחזק את קשרי המדע עם ישראל נוכח התגובות הקשות נגד המדינה בקמפוסים ברחבי ארצות הברית. כמו כן ביקרו באקדמיה כמה שגרירים זרים.

בשל המלחמה התקיימו השנה כינוסים משותפים מעטים עם אקדמיות זרות, ומרבית האירועים שתוכננו נדחו למועד אחר (לפירוט הפעילויות למען קידום הקשר עם אקדמיות זרות ראו להלן בפרק 5 "קשרים בין-לאומיים").

1.5 < טיפוח הצעירים במדע

האקדמיה רואה חשיבות רבה בהידוק הקשר עם דור המדענים הצעירים ועם המדענים לעתיד, ופועלת לקידום צעירים מצטיינים במערכת ההשכלה הגבוהה. השנה, ביוזמתה של נשיאת האקדמיה לשעבר פרופ' נילי כהן ובשיתוף עם הקרן ע"ש אליכס דה רוטשילד לאומנויות ומלגות לסטודנטים, הושקה תוכנית מלגות חדשה ויוקרתית לתלמידי מחקר לתואר דוקטור במדעי הרוח והחברה. נוסף על זה המשיכו בפעילותם האקדמיה הצעירה הישראלית, תוכניות קאוולי ו-GISFOH, פרסי בלווטניק, תוכנית המלגות להבאת בתר-דוקטורנטים זרים מצטיינים לישראל, קבוצות פורום הצעירים של החטיבות למדעי הרוח והטבע, מלגות אדמס ומלגות קרן פולקס.

פעילויות אלו נועדו לעודד חוקרים ישראלים צעירים ומבטיחים, למשוך חוקרים צעירים מצטיינים מרחבי העולם להשתלב במעבדות המחקר בישראל ולקדם קשר מקצועי ואישי הדוק בין מדענים מצטיינים. לפירוט הפעילות של תוכניות אלה ראו בפרקים להלן.

1.6 < הוגשת המדע לציבור והנחלתו

בשנים האחרונות משקיעה האקדמיה מאמצים רבים בפתיחת שעריה לציבור הרחב כדי לחשוף לפניו את הישגי המדע. האקדמיה סבורה כי העמקת מעורבות הציבור בהישגי המדע היא משליחותם של אנשי ונשות המדע וצורך חיוני של המערכת האקדמית, שתיטיב לתפקד בסביבה ציבורית אוהדת.

הנגשתו והנחלתו של המדע לחברה בישראל וקיום שיח נסמך-מדע בקרב הציבור חשובים לקבלת החלטות מושכלות במישור האישי והלאומי ולגיוס הדור הבא של המדענים הישראלים. גם השנה השקיעה האקדמיה משאבים רבים בקידום תכניה ופעילויותיה בעבר ובהווה במרשתת וברשתות החברתיות. רובם המוחלט של אירועי האקדמיה משודרים בשידור חי ומגיעים לקהל הולך ורב בכל רחבי הארץ.

ההרצאה השנתית על שם צ'ארלס דרווין

ההרצאה השנתית על שם צ'ארלס דרווין, המתקיימת זו השנה השנייה, עוסקת בנושאי סביבה, אבולוציה, אקלים וביולוגיה, והיא נוסדה בזכות מאמציה של האקדמיה למדעים להנגיש את המדע לציבור. השנה, בחודש מאי, נשא את ההרצאה השנתית הפסיכולוג הניסויי פרופ' סטיבן פינקר (Prof. Steven Pinker) מאוניברסיטת הרווארד. נושא ההרצאה היה The Evolution of Rationality (and Irrationality). את דברי הפתיחה נשאו נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל ויו"ר החטיבה למדעי הטבע פרופ' ידן דודאי.



למעלה, מימין: פרופ' פינקר מקבל את מדליית ההרצאה השנתית על שם צ'ארלס דרווין מנשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל. למעלה, משמאל: פרופ' פינקר נושא את ההרצאה. למטה: פרופ' פינקר בפגישה עם חוקרים ועם סטודנטים במהלך ביקורו באקדמיה

סדרת "בשערי האקדמיה"

סדרת המפגשים "[בשערי האקדמיה](#)" נערכת זו השנה התשיעית. בכל שנה מתמקדת הסדרה בנושא רב-תחומי אחר. בסדרה משתתפים חברי אקדמיה, חוקרים ואנשי רוח, ומטרתה להנגיש לציבור הרחב נושאים מדעיים כדי לחזק בחברה הישראלית את ערכי הלימוד והמצוינות, ברוח משנתו של נשיאה הראשון של האקדמיה פרופ' מרטין בובר. בשנת תשפ"ד עסקה הסדרה בנושא "עתיד", והיא כללה ארבעה מפגשים בנושאים האלה: עתידה של היהדות, עתידו של כדור הארץ, אוטופיה ודיסטופיה בספרות ועתידו של המוח האנושי. סדרת המפגשים זוכה להצלחה רבה בציבור הרחב ולאלפי שומעים מכל רחבי הארץ הן באולם והן בשידור החי, ולעיתים קרובות אף מארחת תלמידי תיכון ומכינות קדם-צבאיות. עורכי הסדרה הם יו"ר החטיבה למדעי הטבע פרופ' ידן דודאי, חבר האקדמיה פרופ' אבנר הולצמן, נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל ונשיאת האקדמיה לשעבר פרופ' נילי כהן.



חברי הוועד המנהל של האקדמיה הצעירה הישראלית, פרופ' יעל אלואיל ופרופ' איתי הלוי, במפגש "עתידו של כדור הארץ"

מיזם ראיונות החברים



חברת האקדמיה פרופ' אורה אנטין-וולמן ונשיאת האקדמיה לשעבר פרופ' נילי כהן במהלך ראיון במסגרת מיזם "ראיונות החברים"

בשנת 2016, ביוזמתה של נשיאת האקדמיה לשעבר נילי כהן, פתחה האקדמיה בצילום ראיונות עומק עם חבריה כדי להנגיש את הביוגרפיה האישית והמדעית שלהם לציבור הרחב, ובכך להכיר לו את הישגי המדע, וכן לצורכי תיעוד. חברי האקדמיה המרואיינים מתבקשים לבחור את המראיין שלהם, משורות האקדמיה או מחוצה לה, והראיון מתנהל כשיחה אינטימית. הראיונות מועלים לערוץ היוטיוב ולאחר האקדמיה, והם נגישים לקהל הרחב. עד כה הועלו למרשתת ראיונות עם יותר מ-70 חברי וחברות אקדמיה, ויש כמה המצויים בשלבי הפקה שונים.

בשנה החולפת התפרסמו הראיונות עם חברי וחברות האקדמיה האלה:

[פרופ' משה אידל](#); מראינת: פרופ' מארן ר' ניהוף (יולי 2023)

[פרופ' אורה אנטין-וולמן](#); מראינת: פרופ' נילי כהן (פברואר 2024)

[פרופ' נעמה גורן-ענבר](#); מראינת: פרופ' נילי כהן (אוגוסט 2023)

[פרופ' סרג'יו הרט](#); מראינים: פרופ' גיל קלעי ופרופ' ישראל אומן (פברואר 2024)

[פרופ' דוד הראל](#); מראינים: פרופ' ידן דודאי ופרופ' שמעון אולמן (מרס 2024)

[פרופ' מוחמד חאג' יחיא](#); מראיין: פרופ' יורם בילו (פברואר 2024)

[פרופ' ישעיהו \(אישי\) טלמן](#); מראיין: פרופ' יכין כהן (ינואר 2024)

- [פרופ' נילי כהן](#); מראיינים: פרופ' אבנר הולצמן ופרופ' דניאל פרידמן (יוני 2023)
- [פרופ' מאיר להב](#); מראיין: פרופ' רשף טנא (יוני 2023)
- [פרופ' יוסי לוויה](#); מראיין: פרופ' צבי בן-אברהם (אוקטובר 2023)
- [פרופ' לסלי ליזרוביץ](#); מראיין: פרופ' רשף טנא (יוני 2023)
- [פרופ' אהרן ממן](#); מראיינים: פרופ' ישראל ברטל ופרופ' מארן ר' ניהוף (יוני 2023)
- [פרופ' גדליה סטרומזה](#); מראיינים: ד"ר משה בלידשטיין וד"ר יונתן מוס (אוגוסט 2023)
- [פרופ' אריאל פורת](#); מראיינים: פרופ' עמרי ידלין ופרופ' נירה ליברמן (פברואר 2024)
- [פרופ' מרגלית פינקלברג](#); מראיינים: פרופ' דוד שולמן ופרופ' דנה שלו (יוני 2023)
- [פרופ' דוד שולמן](#); מראיינים: פרופ' יורם בילו ופרופ' רונית ריצי (אוקטובר 2023)
- [פרופ' יהודה שינפלד](#); מראיין: פרופ' עודד אברמסקי (יולי 2023)

תערוכת "בית ועד לחכמים": שישים שנות מדע ודעת"



מוצגים בתערוכה "בית ועד לחכמים": שישים שנות מדע ודעת", המוצגת בבית האקדמיה

מבקרים וקבוצות המשיכו לפקוד השנה את התערוכה "בית ועד לחכמים: שישים שנות מדע ודעת", שהוקמה לציון 60 שנה לחקיקת חוק האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים. בתערוכה לוחות מידע ואלמנטים דיגיטליים המספרים באספקלריה היסטורית על מגוון פעילויותיה ומפעליה של האקדמיה, סרט תיעודי הסוקר את המהלכים שקדמו להקמת האקדמיה, מודל של קמפוס האקדמיה וכן תצוגה של ספרי בית הוצאה לאור של האקדמיה. את הקמת התערוכה יזמה נשיאת האקדמיה לשעבר פרופ' נילי כהן, ואצר אותה דמאון פישר-שוטרמן. ניתן לתאם ביקורים והדרכות בתערוכה ללא עלות.

האקדמיה בדיגיטל

השנה המשיכה האקדמיה להשקיע משאבים בהנגשת פעילויותיה השונות במרשתת וברשתות החברתיות [יוטיוב](#), [פייסבוק](#) ו-[X \(לשעבר טוויטר\)](#) וכן פתחה עמוד ברשת [לינקדאין](#). הנהגתם של שידורים חיים מכינוסי האקדמיה הרחיבה את מעגל השומעים מקרב הציבור הרחב, והוא כולל עתה תושבים מכל רחבי הארץ. מספר העוקבים אחר עמודי האקדמיה הכפיל את עצמו, וערוץ היוטיוב של האקדמיה מכיל יותר מ-1,600 הרצאות מדעיות, הזמינות ונגישות לציבור בחינם.



פעילות החטיבה למדעי הטבע

2

2 פעילות החטיבה למדעי הטבע

החטיבה למדעי הטבע של האקדמיה מקבצת בתוכה מטובי המדענים בישראל בתחומי מדעי הטבע השונים. בשנת תשפ"ד החטיבה מונה 76 חברים, ובראשה עומד פרופ' ידין דודאי (לרשימת חברי החטיבה ותחומי המחקר שלהם ראו בפרק "חברי האקדמיה"). בכל שנה מצטרפים חברים חדשים, הנבחרים בבחירות על פי חוק האקדמיה.



פרופ' ידין דודאי
יו"ר החטיבה

החטיבה פועלת מתוקף תפקידה של האקדמיה לפעול לקידום המחקר בישראל ועושה אפוא לקידום תחומים שונים במדעי הטבע ברמה הלאומית. לביצוע פעולותיה השונות נעזרת החטיבה בחבריה ובמומחים נוספים לפי הצורך. בשנים האחרונות מגבירה החטיבה את שיתוף הפעולה עם יוזמות שמעוררים צורכי הקהילה המחקרית בארץ (bottom-up). פעילותה של החטיבה באה לידי ביטוי בין היתר בהקמת ועדות מייעצות לאקדמיה בתחומים שונים, כגון קרינת סינכרוטרון, משבר האקלים, פיזיקה גרעינית, הפאונה והפלורה של ארץ ישראל, מדעי הים וביואתיקה, וכן בהקמת ועדות מומחים לאומיות ובין-לאומיות לצורך בחינת נושאים מדעיים והגשת המלצות בעניין למועצת האקדמיה. נוסף על זה, החטיבה מקיימת כינוסים, מזמינה מרצים מהמעלה הראשונה ותומכת בכינוסים חיצוניים שונים הנערכים במעורבותה ובשיתופה.

במסגרת פעולותיה השוטפות של החטיבה המשיכו השנה את פעילותן הוועדות האלה: הוועדה הלאומית לקרינת סינכרוטרון, בראשותו של פרופ' יובל גולן; הוועדה הלאומית לאנרגיות גבוהות, בראשותו של פרופ' מרק קרלינר; הוועדה הלאומית לפיזיקה גרעינית, בראשותו של פרופ' אלי פיסצקי; ועדת הפאונה והפלורה של ארץ ישראל, בראשותם של ד"ר מנחם גורן ופרופ' עוזי פליטמן.

בעקבות הגשתו של דוח ועדת ההיגוי להערכת מצב תחום מדעי הים של האקדמיה בשנת 2021, הוחלט בות"ת, במסגרת התוכנית הרב-שנתית לשנים תשפ"ג-תשפ"ח, לכלול את תחום מדעי הים בתוכנית הדגל בנושא הקיימות ואקלים. כמו כן יו"ר ועדת ההיגוי חבר האקדמיה פרופ' צבי בן-אברהם הציג את עיקרי הדוח במסגרות ממשלתיות שונות, ובכללן הוועדה הבין-משרדית לתכנון המרחב הימי והוועדה לפיקוח על הקרן לאזרחי ישראל.

בחודש יוני התקיים [ערב עיון לכבודה של נשיאת האקדמיה לשעבר פרופ' רות ארנון](#) בהגיעה לגיל 90, שנושאו היה "אימונולוגיה מודרנית: מחלום למציאות בחמישים שנה". את ערב העיון הוביל תלמידה לשעבר, פרופ' בני גיגר ממכון ויצמן למדע.

החטיבה ערכה ימי עיון לזכרם של חבריה שהלכו לעולמם. בחודש יוני 2023 נערך [ערב עיון לזכר פרופ' עמירם גרינוולד](#) לציון שנה לפטירתו. את האירוע הוביל חבר האקדמיה יו"ר החטיבה פרופ' דודאי. בחודש יולי נערך [ערב עיון לזכרו של פרופ' אורי זליגסון](#) במלאת שנה לפטירתו. הובילו את האירוע נשיאת האקדמיה לשעבר פרופ' נילי כהן וחבר האקדמיה פרופ' גדעון רכבי.

מועד ההרצאה השנתית על שם אלברט איינשטיין לשנת תשפ"ד נדחה בשל טבח ה-7 באוקטובר והמלחמה שבעקבותיו.

2.1 < הוועדה הלאומית לקרינת סינכרוטרון

מתקני סינכרוטרון (מאיץ חלקיקים מעגלי) מצויים בשימוש הולך וגובר ברחבי העולם, והם מאפשרים מחקרים מדעיים בחזית המדע אשר אינם ניתנים לביצוע במתקני מעבדה רגילים. הוועדה הלאומית לקרינת סינכרוטרון של האקדמיה עושה לקידום הפעילות המחקרית במתקני סינכרוטרון, והיא הכתובת העיקרית להפצת מידע בקרב חוקרים בישראל בתחום זה (לרשימת חברי הוועדה ראו להלן בפרק 12 "ועדות האקדמיה"). בין היתר הוועדה בוחנת את פעילותן המדעית של קבוצות המחקר מישראל [במתקן האירופי לקרינת סינכרוטרון](#) (European Synchrotron Radiation Facility) ESRF בגרנובל שבצרפת, באמצעות נציגיה - יו"ר הוועדה פרופ' יובל גולן מאוניברסיטת בן-גוריון בנגב, שהוא נציג ישראל במועצת ה-ESRF, ומנהלת האקדמיה גליה פינצי, החברה בוועדת הכספים של ה-ESRF. חוקרים ישראלים פעילים בוועדות ניהול ותכנון שונות של ה-ESRF.



מתקן ESRF בגרנובל שבצרפת. צילום: Pierre Jayet, באדיבות ESRF

מדינת ישראל חברה-עמיתה (Associate Member) במתקן ה-ESRF משנת 1999. הודות למצוינותן המדעית של הצעות המחקר שהוגשו לוועדות המדעיות של ה-ESRF הוענקו לחוקרים הישראלים זמני שימוש במתקן העולים על חלקה היחסי של ישראל בהוצאות התפעול שלו. על פי המלצת הוועדה אישרה ות"ת (הוועדה לתכנון ולתקצוב) את הגדלת השתתפותה של ישראל מ-1.5% ל-1.75% מתקציב המתקן למן שנת 2021.

בשנת 2020 הסתיים תהליך שדרוג פיזי מקיף במתקן ה-ESRF, אשר מציב אותו כמתקן הסינכרוטרון המוביל והמתקדם בעולם.

בשנה האחרונה ולקראת חידוש ההסכם עם המתקן נעשתה בדיקה יסודית של הוועדה הלאומית לקרינת סינכרוטרון מול החוקרים הישראלים שמשתמשים במתקן. הנתונים העלו כי צפויה פעילות ענפה במתקן בשנים הקרובות, וכי המשך היקף ההשתתפות של ישראל ברמה של 1.75% אמור לייצג נאמנה את הפעילות המחקרית הישראלית במתקן. ות"ת אימצו את המלצת האקדמיה והשאירו את שיעור ההשתתפות של ישראל על 1.75%.



טקס חידוש ההסכם עם המתקן האירופי לקרינת סינכרוטרון ESRF לשנים 2024-2028. מימין: ד"ר פרנצ'סקו סטה, פרופ' דוד הראל, פרופ' הלמוט דוש ופרופ' יובל גולן

בנובמבר 2023 התקיים טקס החתימה על חידוש לחמש שנים נוספות (2024-2028) של ההסכם בין ישראל ובין המתקן בהשתתפות פרופ' דוד הראל, נשיא האקדמיה; פרופ' יובל גולן מאוניברסיטת בן-גוריון; בנגב, יו"ר הוועדה הלאומית לקרינת סינכרוטרון; ד"ר פרנצ'סקו סטה (Dr. Francesco Sette), מנכ"ל ה-ESRF; פרופ' הלמוט דוש (Prof. Helmut Dosch), יו"ר מועצת ESRF, ובנוכחות נציגים מהמדינות החברות במועצת הארגון. הסכם זה מבטיח את המשך הגישה של חוקרים מישראל למתקן.

לוועדה הלאומית לקרינת סינכרוטרון קשרים עם הארגון האירופי של משתמשי סינכרוטרון - ESUO (European Synchrotron Users Organization). הארגון הוקם לפני כשבע שנים כדי לשפר את יכולת הגישה של כלל המדענים האירופים המשתמשים בקרינת סינכרוטרון - כ-10,000 מדענים מכל תחומי מדעי הטבע, מדעי החיים וההנדסה - לכל מתקני הסינכרוטרון האירופיים, בעיקר באמצעות הגדלת המשאבים הכספיים שיועמדו לרשות המשתמשים, אך גם בתור גוף מרכזי המייעץ להנהלות המתקנים בנוגע לצורכי המשתמשים. פרופ' מיטל לנדאו מהטכניון - מכון טכנולוגי לישראל מייצגת ב-ESUO את האקדמיה ואת ישראל. הוועדה גם עוקבת מקרוב אחר הפעילות המדעית במתקן SESAME, ופועלת לקידום פעילותן של קבוצות מחקר ישראליות במתקן.

[< אתר ESRF](#)

2.2 < SESAME – מתקן לקרינת סינכרוטרון במזרח התיכון

Synchrotron-light for Experimental Science and Applications in the Middle East) SESAME (Middle East Middle Eastern) הוא מתקן סינכרוטרון מחקרי שהוקם בירדן בהשתתפות מדינות האזור, ובכללן ישראל. הקמת המתקן היא פרי יוזמתם של ארגון MESC (Middle Eastern Scientific Committee), שנוהל על ידי פרופ' סרג'ו פוביני מ-CERN, של פרופ' אליעזר רבינוביץ מישראל ושל חוקרים מגרמניה ומארצות הברית וחוקרים נוספים מישראל. מטרת יוזמי המתקן היא לקדם את הפעילות המדעית שנעזרת בקרינת סינכרוטרון ולהגביר את שיתוף הפעולה בין מדעני האזור. בכך המתקן תורם לגישור ולהבנה בין ישראל לשכנותיה. המאין נחנך בטקס רשמי ב-2017.



SESAME



SESAME – מתקן לקרינת סינכרוטרון במזרח התיכון. חווה סולרית הפועלת מאז 2019 ומספקת את צרכי האנרגטיים של המתקן הפכה אותו למתקן הסינכרוטרון הראשון בעולם הפועל באנרגייה סולרית. באדיבות SESAME

מדינת ישראל היא אחת מן המדינות המייסדות של SESAME. המדינות החברות האחרות הן איראן, טורקיה, ירדן, מצרים, פקיסטן, קפריסין והרשות הפלסטינית. מלבד המדינות החברות, מסייעים בתכנון המתקן ובהפעלתו מדינות וגופים אחרים במעמד של משקיף, ובהם האיחוד האירופי, איחוד האמירויות, איטליה, ארצות הברית, בריטניה, גרמניה, יוון, יפן, כווית, צרפת, רוסיה, שוודיה ו-CERN.

מדינת ישראל הצטרפה ליוזמה בשנת 1995. הארגון הפך רשמי בשנת 2003. פרופ' אליעזר רבינוביץ מהאוניברסיטה העברית בירושלים מכהן כחבר במועצת SESAME והיה פעמיים סגן הנשיא במועצה, ופרופ' יואל זוסמן ממכון ויצמן למדע מכהן בוועדה המדעית של SESAME.

למן שנת 2019 המאין פועל באנרגייה של עד 2.5 GeV, שהיא האנרגייה הגבוהה ביותר שהופקה באזורנו. בעזרת כספי הסיוע האירופי הותקנה ליד המאין חווה סולרית, ובכך הפך המתקן להיות המאין הירוק הראשון בעולם. מתקן הסינכרוטרון מאפשר מחקר במגוון רחב של תחומים, לרבות כימיה, פיזיקה, מדע החומרים, ארכאומטרייה, ביולוגיה ומקצועות ההנדסה.

בשל מגפת הקורונה נרשמה האטה רבה בפעילות המאין, והניסויים התבצעו בעיקר בהפעלה מרוחק. הפעילות הרגילה במתקן חודשה רק בשנת 2023, ובימים אלה מסתיימת במתקן הקמת שני קווי אלומה חדשים, אחד לטומוגרפיה בקרני איקס והשני לספקטרוסקופיה בשימוש בקרני-איקס "רכות" באנרגיות נמוכות יחסית.

בחודש דצמבר 2023 התקיימה ישיבת מועצה, ועל אף טבח ה-7 באוקטובר והמלחמה שבעקבותיו עסקו דיוניה אך ורק בנושאים מדעיים. בחודש פברואר הגיע לישראל פרופ' אנדראה לאוסי (Prof. Andrea Lausi), המנהל המדעי של המתקן, שביקר בשנה שעברה באוניברסיטאות המחקר בישראל. מטרת ביקורו השנה הייתה העברת דגמים ממדענים ישראלים אל המתקן כדי לקיים את הניסויים המתוכננים בהם במאין בירדן.

[לאתר SESAME <](#)

2.3 < פיזיקה של אנרגיות גבוהות – פעילות ישראל ב־CERN



מתקן CERN בז'נווה שבשווייץ. באדיבות ארגון CERN

פיזיקת החלקיקים האלמנטריים חוקרת את מרכיבי היסוד של הפרוטונים ושל הנויטרונים המרכיבים את גרעיני האטום, ואת הכוחות הפועלים ביניהם, באמצעות מאיצים בעלי אנרגיות גבוהות מאוד. המעבדה המובילה בעולם בחקר החלקיקים האלמנטריים נמצאת ב־CERN, הממוקם בז'נווה שבשווייץ, והיא גוף בין־לאומי (The European Organization for Nuclear Research). ישראל הצטרפה ל־CERN כחברה מלאה בשנת 2014. הגוף המייצג אותה במתקן והמוביל את הפעילות המדעית הניסויית שבו הוא הוועדה הלאומית לאנרגיות גבוהות באקדמיה (לרשימת חברי הוועדה ראו להלן בפרק 12 "ועדות האקדמיה").



פרופ' מרק קרלינר מאוניברסיטת תל אביב עומד בראש הוועדה, ובתוקף תפקידו הוא הנציג המדעי של ישראל במועצת CERN. את ראש הוועדה ממנים שר המדע והטכנולוגיה ונשיא האקדמיה. בתחילת שנת 2022 נבחר פרופ' אליעזר רבינוביץ, יו"ר הוועדה הקודם, לנשיא מועצת CERN.



מתקן CERN בז'נבה שבשווייץ. באדיבות ארגון CERN

הפעילות המחקרית של ישראל ב-CERN כוללת את תחזוקתם של הגלאים שבנו המדענים הישראלים, שתהליך השדרוג שלהם החל בשנת 2019, ניתוח תוצאות האמת הנמדדות בגלאים ותכנון ובנייה של גלאים חדשים המותאמים למאיץ. התקנתם של הרכיבים החדשים הסתיימה בחודשים הראשונים של שנת 2022, והמאיץ הופעל מחדש באפריל 2022. לשם ניתוח התוצאות נעזרים המדענים הישראלים ברשת המחשבים GRID, שאליה הצטרפו בשנת 2007.

מדענים ישראלים מילאו תפקיד מרכזי הן בבניית המערכת שאפשרה את גילוי החלקיק הסקלרי והן בניתוח הנתונים שהביאו למסקנה שהתגלה החלקיק החדש (הידוע בכינויו "חלקיק היגס").

הקבוצה הישראלית למחקר ניסיוני של חלקיקים יסודיים עובדת בגלאי "אטלס" ומשדרגת את גלאי המיאונים ואת המערכת הבוחרת לעיבוד מעמיק את המאורעות המבטיחים ביותר מבחינה מדעית. מערכת זו מכונה Trigger. למן שנת 2017 משקיעה הקבוצה הישראלית (ועימה מדענים מקנדה, מרוסיה ומצ'ילה) מאמצים רבים להשלמת תרומתה המדעית מבעוד מועד, לקראת השלב הבא של הניסוי.

המאמצים הללו משותפים לקבוצת החוקרים מהטכניון - מכון טכנולוגי לישראל, לקבוצת החוקרים מאוניברסיטת תל אביב ולקבוצת החוקרים ממכון ויצמן למדע. פרופ' שקמה ברסלר, העומדת בראש הקבוצה ממכון ויצמן למדע, היא המובילה את מיזם השדרוג. לאחרונה סיימו הקבוצה הישראלית ושותפיה בהצלחה את בניית "הגלגל הקטן החדש", רכיב קריטי המותקן בשני הקצוות של הגלאי "אטלס".

תוכנית מענקי המחקר למחקרים במיזם "אטלס" מיועדת למדענים העושים מחקר ניסיוני במעבדות CERN בתחום הפיזיקה הניסיונית של אנרגיות גבוהות. מטרת המענקים היא לעודד פעילות מחקרית במיזם "אטלס" ישראל וכן לבחון היתכנות של מאיצים עתידיים. בשנת 2021 זכו במענקים חמש קבוצות המחקר הישראליות. ראשי הקבוצות הם פרופ' הלינה אברמוביץ מאוניברסיטת תל אביב, פרופ' אלכסנדר מילוב ממכון ויצמן למדע, פרופ' ארז עציון מאוניברסיטת תל אביב, פרופ' צבי ציטרון מאוניברסיטת בן-גוריון בנגב ופרופ' יורם רוזן מהטכניון - מכון טכנולוגי לישראל. כל הקבוצות הגישו דוחות התקדמות במחקר, ובעקבות זאת הוארך להן המענק לשנה השנייה.

בשנים האחרונות נעשה שדרוג גדול במאיץ, והוגדלה מאוד כמות הנתונים שהוא מספק. הגדלה זו מעלה במידה ניכרת את דיוק המדידות המתקבלות.

[לאתר CERN <](#)

2.4 < פאונה ופלורה של ארץ ישראל

מתוקף חוק האקדמיה אמונה האקדמיה "לפרסם כתבים שיש בהם כדי לקדם את המדע". אחד התחומים שבהם היא פועלת לפרסום כתבים כאלה הוא תחום הפאונה והפלורה של ארץ ישראל, באמצעות ועדה מייעצת שבראשה עומדים ד"ר מנחם גורן ופרופ' עוזי פליטמן (לרשימת חברי הוועדה ראו להלן בפרק 12 "ועדות האקדמיה"), אם ביוזמתם של מדענים בתחום ואם ביוזמתה של הוועדה.



מתוך סדרת "פלורה פלסטינה"

כמענה לאתגרי המאה העשרים ואחת בתחום מחקרי המגוון הביולוגי וכדי להגדיל את נגישות המידע החליטה ועדת הפאונה והפלורה להתחיל ולפרסם במרשתת רשימות מינים (checklists) של קבוצות סיסטמטיות ופונקציונליות של החי והצומח בישראל ובתחומים הביוגאוגרפיים הסמוכים. הרשימות, שתעבורנה עדכונים תקופתיים, תתפרסמנה באתר האקדמיה לאחר ביקורת עמיתים, כמקובל בפרסומים מדעיים. רשימות אלו תהיינה פתוחות לציבור החוקרים וכן לקהל הרחב בארץ וברחבי העולם. הוועדה החלה בהכנת הרשימות של קבוצות שונות של בעלי חיים וצמחים. כרגע נמצאות בשלבים מתקדמים שלוש רשימות: מינים זרים במרחב הימי היס-תיכוני של ישראל, פטריות הכובע בישראל ודגי המים הפנימיים בישראל. הרשימות מתוכננות להגשה במהלך 2024.

נוסף על זה, בימים אלו נכתב עוד ספר בסדרת הפאונה והפלורה של ארץ ישראל בנושא זריזוביים (Tachinidae), והוא מתוכנן להתפרסם באופן דיגיטלי באתר האקדמיה.

2.5 < ביואתיקה

ועדת הביואתיקה עוסקת בעיקר במעקב אחר פעילות המחקר בנושא בעולם ובליבון סוגיות רלוונטיות לציבור בישראל. מאז מרס 2021 עומד בראשה ראש מכון ון ליר בירושלים פרופ' שי לביא (לרשימת חברי הוועדה ראו להלן בפרק 12 "ועדות האקדמיה").

2.6 < פיזיקה גרעינית

באקדמיה פועלת הוועדה הלאומית לפיזיקה גרעינית בראשותו של פרופ' אלי פיסצקי מאוניברסיטת תל אביב (לרשימת חברי הוועדה ראו להלן בפרק 12 "ועדות האקדמיה"). מיום הקמתה ועד לחודש יוני 2022 כיהן כיושב ראש הוועדה פרופ' יצחק צרויה ממכון ויצמן למדע. הוועדה הוקמה בעקבות דוח שיצא בשנת 2014, ושמשקנתו העיקרית הייתה כי יש צורך בשינוי מידי בתחום הפיזיקה הגרעינית כדי לעצור את המגמה של הצטמצמות התחום בישראל, בשל השלכות לאומיות חמורות הצפויות בגינה. בייחוד יחסרו מדענים וחוקרים בעלי ידע הולם בתחום הפיזיקה הגרעינית שיוכלו לייעץ לגופי ממשל. בעקבות הדוח משנת 2014 קבעה מועצת האקדמיה כי היא רואה בשיקום המחקר וההוראה בפיזיקה גרעינית צורך לאומי, ולפיכך החליטה להקים את הוועדה לקידום הפיזיקה הגרעינית בישראל.

מאז פועלת הוועדה לקידום המלצות הדוח וליישומן. כדי לחזק את תחום הפיזיקה הגרעינית בישראל פעלה הוועדה למימון מלגות ייעודיות בפיזיקה גרעינית לסטודנטים לתארים שני ושלישי, לעידוד ישראלים לצאת להשתלמויות בתר־דוקטור בחו"ל ולתמיכה ייעודית בקליטת חברי סגל חדשים בתחום הפיזיקה הגרעינית במוסדות להשכלה גבוהה בישראל.

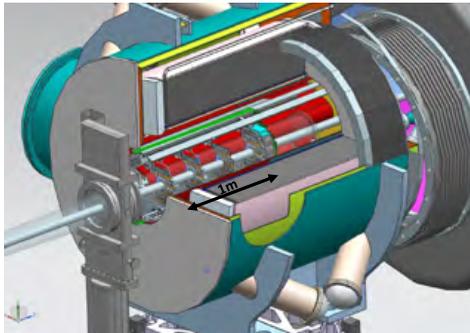
במאי 2022 נפגשו חברי הוועדה עם יו"ר ות"ת וצוותו ועדכנו אותם במצב המחקר בפיזיקה גרעינית בישראל. הוחלט בות"ת להמשיך את התמיכה בתחום במסגרת מלגות אלון, ולפי המתכונת הקיימת בשנים האחרונות משורינת לתחום הפיזיקה הגרעינית מלגה אחת בכל מחזור שנתי.

בשנים האחרונות הוענקו שלוש מלגות להשתלמות בתר־דוקטורט במוסדות מובילים בעולם בפיזיקה גרעינית. אחד מזוכי מלגות אלה סיים לאחרונה את תקופת הבת־דוקטורט שלו בחו"ל ונקלט בחזרתו ארצה כחוקר בכיר באחד ממוסדות המחקר.

הוועדה עוקבת אחרי הנעשה בתחום הפיזיקה הגרעינית ודואגת לייצוג התחום בארץ ובעולם:

< הוועדה תומכת ביוזמה להפיכת מאיץ החלקיקים החדש (SARAF Soreq Applied Research Accelerator Facility), המוקם במרכז למחקר גרעיני שורק, למעבדה לאומית שתהיה פתוחה

לקהילת החוקרים בישראל ובחול"ל. SARAF נכלל בפעם הראשונה בדוח של IUPAP (The International Union of Pure and Applied Physics), המכיל תיאור מקיף של מתקני מחקר בסיסי בפיזיקה גרעינית בעולם. כמו כן SARAF מוזכר בתוכנית הרב-שנתית החדשה של NuPECC (The Nuclear Physics European Collaboration Committee) LRP2024.



תיאור סכמתי ראשוני של תכנון (design) הגלאי הישראלי BO עבור ה-EIC. Courtesy of Jonathan Smith.

< קבוצה ישראלית הכוללת מדענים מהאוניברסיטאות בן-גוריון בנגב, העברית בירושלים ותל אביב התארגנה להצטרף לפרויקט הבין-לאומי שפועל לבניית הגלאי ePIC למאיץ החדש EIC (Electron Ion Collider), המוקם במעבדה הלאומית ברוקהייבן שבארצות הברית. ה-EIC הוא מאיץ ליצירת התנגשויות של גרעינים ואלקטרונים באנרגיות גבוהות, והוא הפרויקט החדש המרכזי בתחום הגרעין. בשנה האחרונה הקבוצה הישראלית התמקדה בפיתוח גלאי ייחודי בתוך ePIC (גלאי

BO), שהוגש לסקר תיכון ראשוני (preliminary design review) בפברואר 2024. הוועדה פועלת לקידום התמיכה בהשתתפות ישראלית בפרויקט ה-EIC.

< במרס 2020 הצטרפה ישראל ל-NuPECC כחברה-עמיתה. NuPECC היא ועדת מומחים של ה-European Science Foundation, הקובעת סדרי עדיפויות בסוגיות הקשורות למחקר בפיזיקה גרעינית ומייעצת בנושא לגופים מממנים ולממשלות באירופה. פרופ' יצחק צרויה ממכון ויצמן למדע הוא נציג ישראל בה.

2.7 < רפואה מולקולרית

הפורטל הישראלי הוקם בידי חבר האקדמיה פרופ' אלכסנדר לויצקי, והוא מרכז מידע על פעילות מדעית בנושא בישראל ומשמש תשתית ליצירת קשר בין חוקרים בתחום בישראל. הפורטל מרכז מידע גם על הצעות עבודה, על חברות ועל התעשייה בתחום בישראל וכן מפיץ מידע על אירועים מדעיים חשובים בתחום זה בישראל ובחול"ל. האתר פעיל הן בקרב חוקרים בישראל והן בקרב חוקרים בעולם.

לאתר הפורטל הישראלי בנושא רפואה מולקולרית <

2.8 < פורום הצעירים של מדעי הטבע

רעיון פורום הצעירים של החטיבה הוא לקבל קלט מקבוצה של חוקרים צעירים מצטיינים מהמוסדות האקדמיים בישראל בתחום ספציפי של מדעי הטבע והרפואה שחברי האקדמיה הגדירו אותו ככזה, ושלפיתוחו יש חשיבות רבה למדע בישראל לעת הזאת. חברי פורום הצעירים הפעילים בתחום דנים בנושא במשך כשנה, ובסיכומם של הדיונים מעלים הצעות אופרטיביות המועברות לחטיבה להמשך טיפול במשותף עם גופים רלוונטיים באקדמיה ובמוסדות ממשלתיים. פורומים כאלה עסקו בעבר בביוטכנולוגיה (2018-2019) ובפיזיקת קוונטים (2019-2020). פורום הצעירים לשנת תשפ"ג-תשפ"ד עוסק בנושא "רופא-חוקר", ומטרתו טיוב האפשרויות הפתוחות לפני רופאים העוסקים בעבודה קלינית לעסוק גם, במידת האפשר, במחקר רפואי מן המעלה הראשונה. חשיבותו של נושא זה לעתיד המחקר בישראל בכלל ולמחקר הביו-רפואי בפרט רבה ביותר. את הפורום מוביל חבר האקדמיה פרופ' ינון בן-נריה, בסיוע ועדת היגוי ששותפים בה פרופ' אפרת לוי-להד מהמרכז הרפואי שערי צדק ופרופ' אלי שפרכר מהמרכז הרפואי תל-אביב ע"ש סוראסקי - איכילוב. הפורום מצוי בתהליך הכנת מסמך עמדה שיגבש את המלצות חברי הפורום.

ואלה חברי פורום הצעירים לשנת תשפ"ג-תשפ"ד:

ד"ר שלמה אליאס, מרכז רפואי הדסה
 ד"ר יואל אנג'ל, המרכז הרפואי תל-אביב ע"ש סוראסקי - איכילוב
 ד"ר דנה בילופולסקי, מרכז רפואי רבין - בילינסון והשרון
 ד"ר מרווה ברגמן, המרכז הרפואי שערי צדק
 פרופ' הדר גולדווסר, המרכז הרפואי שערי צדק
 ד"ר משה גלעדי, המרכז הרפואי תל-אביב ע"ש סוראסקי - איכילוב
 פרופ' יעל הברמן, המרכז הרפואי שיבא, תל השומר
 ד"ר אלדר הוכמן, המרכז לבריאות הנפש גהה
 ד"ר ליאור הר שי, מרכז רפואי רבין - בילינסון והשרון
 ד"ר עודד וולובלסקי, מרכז רפואי הדסה
 ד"ר בחוס זאהר, המרכז הרפואי בני ציון
 ד"ר גיא חזן, סורוקה - מרכז רפואי אוניברסיטאי
 ד"ר סאמר ח'טיב, מרכז רפואי הדסה
 ד"ר ענב יפת, מרכז רפואי צפון ע"ש ברוך פדה (פוריה)
 ד"ר אורן כספי, רמב"ם - הקריה הרפואית לבריאות האדם
 ד"ר דניאלה לוי-ארז, מרכז שניידר לרפואת ילדים בישראל
 ד"ר הדר מורן לב, ביה"ח "דנה-דואק" לילדים
 ד"ר דרור עמיאל, מרכז רפואי לגליל
 ד"ר עינת פיירמן קליין, מרכז רפואי כרמל
 ד"ר אורן פליציאנו, המרכז הרפואי שיבא, תל השומר
 ד"ר רותי פרץ, רמב"ם - הקריה הרפואית לבריאות האדם
 ד"ר ליונה קמפל, המרכז הרפואי תל-אביב ע"ש סוראסקי - איכילוב
 פרופ' דרור שובל, מרכז שניידר לרפואת ילדים בישראל
 ד"ר שחף שיבר, מרכז רפואי רבין - בילינסון והשרון

2.9 < תוכנית קאוולי

תוכנית קאוולי (Kavli Frontiers of Science) מממשת את הסכם שיתוף הפעולה שנחתם בשנת 2013 בין האקדמיה לאקדמיה הלאומית למדעים של ארצות הברית ומביאה לידי ביטוי את הקשר המיוחד שבין שתי האקדמיות. התוכנית האמריקאית פועלת מאז 1989 בשיתוף פעולה עם מדינות רבות. לפי התוכנית מתקיימים מדי שנתיים כינוסים בין-תחומיים במדעי הטבע בהשתתפות מדענים צעירים מצטיינים מישראל ומארצות הברית. הכינוסים מתקיימים בישראל ובארצות הברית לסירוגין. הכינוס החמישי התקיים באוקטובר 2022 בקליפורניה שבארצות הברית. הכינוס השישי תוכנן להתקיים בספטמבר 2024 בישראל אך נדחה בשל המלחמה. הוועדה המארגנת בנתה את תוכנית הכינוס, ובמושבי הכינוס ייכללו הנושאים האלה: תבונה מלאכותית ואתיקה, תצפיות ביקום הקדמון באמצעות טלסקופ החלל ע"ש ג'יימס ווב, הסתגלות לסביבות קיצוניות, מזג אוויר קיצוני ושינויי אקלים, אפיגנטיקה סביבתית, כיצד המוח מקודד מחשבות ורובוטים ביולוגיים רכים. חברת האקדמיה פרופ' יונינה אלדר מרכזת את התוכנית מטעם האקדמיה.

חבריה הישראלים של הוועדה המארגנת לכינוס קאוולי השישי הם אלה:

פרופ' נדב אמדורסקי, הפקולטה לכימיה ע"ש שולך, הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל, **ד"ר עפרה אמיר**, הפקולטה למדעי הנתונים וההחלטות, הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל, **ד"ר רני בודניק**, המחלקה לפיסיקה של חלקיקים ואסטרופיסיקה, מכון ויצמן למדע, **פרופ' ארז ברג**, המחלקה לפיסיקה של חומר מעובה, מכון ויצמן למדע, **ד"ר נעמה גבעיזטורסקי**, הפקולטה לרפואה ע"ש רפפורט, הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל, **ד"ר צחי חגי**, בית הספר לביולוגיה מולקולרית של התא ולביוטכנולוגיה, אוניברסיטת תל אביב, **פרופ' טלי מס**, החוג לביולוגיה ימית, בית הספר למדעי הים ע"ש צ'רני, אוניברסיטת חיפה, **וד"ר אביעד שיינין**, בית הספר לארכיאולוגיה ולתרבויות ימות, אוניברסיטת חיפה.





פעילות החטיבה למדעי הרוח

3

3 פעילות החטיבה למדעי הרוח

החטיבה למדעי הרוח של האקדמיה מקבצת בתוכה מטובי המדענים בישראל בתחומי מדעי הרוח והחברה. בשנת תשפ"ד החטיבה מונה 70 חברים, ובראשה עומד פרופ' סרג'יו הרט (לרשימת חברי החטיבה ותחומי המחקר שלהם ראו בפרק "חברי האקדמיה").



פרופ' סרג'יו הרט
יו"ר החטיבה

פעילות החטיבה כוללת כינוסים בין-לאומיים, ימי עיון והרצאות, תמיכה במפעלי מחקר, הפעלת פורומים של מומחים בתחומים שונים וכן פורום צעירים ובחינתם של נושאים שונים הנוגעים לתחומי מדעי הרוח והחברה. כמו כן מקדמת החטיבה פעילויות שונות ביוזמת חברה.



חברי הפורום הרב-תחומי בנושא שלהי העת העתיקה במהלך סיור בקיסריה, יוני 2023

זו השנה השנייה שקיים בחטיבה פורום רב-תחומי שעוסק בשלהי העת העתיקה, בהובלת חברת האקדמיה פרופ' מארן ר' ניהוף. מטרת הפורום ליצור בישראל קהילה אקדמית תוססת בנושא שלהי העת העתיקה, על שלל הדיסציפלינות הקשורות אליו, קהילה שמשלבת חוקרים בכירים עם תלמידי מחקר מכל המוסדות האקדמיים בארץ. במסגרת הפורום מתקיימים מפגשים בין-תחומיים, כגון מפגשים המשלבים חקר טקסטים עם עיון בממצאים חומריים או מפגשים המשווים בין דתות. בשנת תשפ"ד הפורום עוסק בחוק הרומי במזרח התיכון.

לאחרונה הוקם בחטיבה פורום לחקר הדתות האברהמיות. הפורום פונה לקהילת החוקרים והחוקרות העוסקים בחקר היהדות, הנצרות והאסלאם. הפורום הינו בין-תחומי באופיו, וכוונתו העיקרית לעודד גישות חדשניות בחקר הדתות האברהמיות, בהקשר רחב ככל האפשר: בעבר ובהווה, מבחינה היסטורית, השוואתית ופנומנולוגית. מטרה נוספת היא להפגיש חוקרים מדיסציפלינות ותחומי מחקר שונים, ולעודד שיתופי פעולה מחקריים. בראש הפורום עומד חבר האקדמיה פרופ' גדליה סטרומזה.

השנה ערכה החטיבה למדעי הרוח כמה כינוסים וימי עיון:



פרופ' סטיבן גרינבלט נושא את ההרצאה השנתית על שם מרטין בובר

בחודש פברואר התקיימה בחטיבה [ההרצאה השנתית על שם נשיאה הראשון של האקדמיה פרופ' מרטין בובר](#). את ההרצאה נשא פרופ' סטיבן גרינבלט (Prof. Stephen Greenblatt) מאוניברסיטת הרווארד, שהוא מן הבולטים שבחוקרי שייקספיר, בנושא Shakespeare's Second Chance. את האירוע הובילה נשיאת האקדמיה לשעבר פרופ' נילי כהן.

בחודש יולי 2023 ערכה החטיבה כינוס בנושא ["זרמים רדיקליים בדתות"](#). היה זה הכינוס הרביעי בסדרת כינוסים במדע הדתות המשותפים לאקדמיה הלאומית הישראלית למדעים ולאקדמיה למדעים של ברלין-ברנדנבורג. בכינוס נידונו זרמים רדיקליים ביהדות, בנצרות ובאסלאם, והשתתפו בו ארבעה חוקרים מגרמניה ושבעה חוקרים מישראל. דברי הכינוס יתפרסמו בהוצאת De Gruyter שבברלין. את הכינוס הוביל חבר האקדמיה פרופ' יוחנן פרידמן.



חבר האקדמיה פרופ' יוחנן פרידמן בכינוס "זרמים רדיקליים בדתות"



חברת האקדמיה פרופ' בילי מלמן בכינוס "המנדט הבריטי בפלשתינה-א"י בהקשריו האזוריים והגלובליים"

בחודש ספטמבר 2023 ערכה החטיבה כינוס בין-לאומי בנושא ["המנדט הבריטי בפלשתינה-א"י בהקשריו האזוריים והגלובליים"](#). ייחודו של הכינוס היה בדיון במנדט הן בהיבטיו המקומיים - בחברה הפלסטינית וביישוב היהודי - הן בזיקות שבינו לבין מנדטים אחרים במזרח התיכון - בסוריה, בלבנון ובעיראק - והן בהשוואתו למנדטים באפריקה ובאוקיינוס השקט. השתתפו בכינוס חוקרי מנדט מהארץ ומהעולם שעבודותיהם ניצבות בחזית המחקר של המנדט על פלשתינה-א"י, ולידם מומחים למנדטים אחרים במזרח התיכון, באסיה ובאפריקה. את הכינוס הובילו וארגנו חברת האקדמיה פרופ' בילי מלמן ובוגרת האקדמיה הצעירה הישראלית פרופ' ליאת קוזמא.

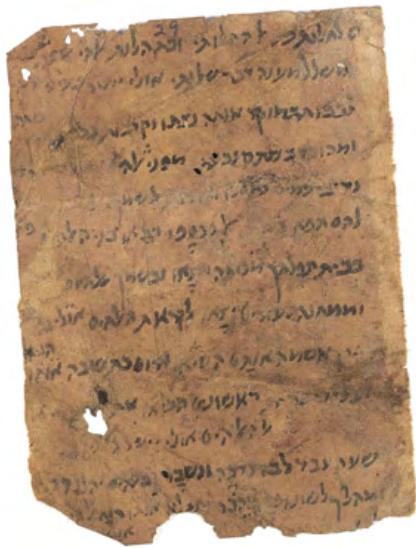
במהלך השנה ערכה החטיבה כינוסים מדעיים לכבוד חבריה: בחודש ינואר נערך [ערב עיון לכבוד חבר האקדמיה פרופ' יוסף קפלן](#) עם הגיעו לגבורות, בהובלת חבר האקדמיה פרופ' ישראל ברטל; בחודש פברואר נערך [ערב עיון לכבוד חבר האקדמיה פרופ' איתן קולברג](#) בהגיעו לגבורות, בהובלת חבר האקדמיה פרופ' יוחנן פרידמן.

3.1 < מפעלים במימון האקדמיה

האקדמיה, באמצעות החטיבה למדעי הרוח, תומכת במפעלים בעלי חשיבות לאומית ובעלי היקף רחב.

3.1.1 < המפעל לחקר השירה והפיוט בגניזה על שם עזרא פליישר

המפעל לחקר השירה והפיוט בגניזה נוסד על ידי האקדמיה בשנת 1967, והשנה היא השנה האחרונה לתמיכת האקדמיה במפעל. מטרת המפעל היא לפענח, לזהות ולקטלג את קטעי השירה והפיוט שנשמרו באוספי הגניזה הקהירית. היוזמה נתאפשרה עם ריכוז תצלומי מיקרופילם של רוב אוספי הגניזה בעולם במכון לתצלומי כתבי היד העבריים שבספרייה הלאומית. היום אפשר להיעזר גם בסריקות המשובחות של קטעי הגניזה שבאתרים שונים במרשתת, ובעיקר באתר של מפעלי פרידברג לחקר הגניזה, ואכן הקטעים הסרוקים מקילים לעיתים קרובות את פיענוח החומר ומאפשרים להוסיף הרבה פיוטים שלא זוהו עד כה.



פיוט לא ידוע של ר' יהודה הלוי, מועתק בכתובת ידו של ידידו חלפון בן נתנאל הלוי, שזוהה לאחרונה באמצעות הקטלוגים של המפעל לחקר השירה והפיוט בגניזה על שם עזרא פליישר, אוסף אדלר 2821/29. באדיבות בית המדרש לרבנים בניו יורק © The Jewish Theological Seminary

אחרי כ־56 שנות עבודה הושלם קטלוג השירים ברוב האוספים הגדולים של הגניזה. במאגר המידע של המפעל רשומים קרוב ל-100,000 כותרים של פיוטים מהגניזה וכמעט 75,000 התחלות של פיוטים נדפסים. רוב הקטעים המסומנים בתור "פיוט" באוספים המקיפים של קטעי הגניזה כבר פוענחו. מן האוספים הגדולים נותרו לפיענוח קטעי הגניזה שבאוסף פירקוביץ' שבסנקט־פטרבורג והשלמות לאוסף ריילנדס שבמנצ'סטר. כמו כן קיימים עוד כמה אוספים קטנים שטרם קוטלגו, ודרושות השלמות לא מעטות לאוספים שכבר קוטלגו.

המפעל נושא את שמו של פרופ' עזרא פליישר ז"ל, שייסדו ועמד בראשו יותר מ־39 שנים. העבודה במפעל חייו הוסיפה ונעשתה בראשותה של חברת האקדמיה פרופ' שולמית אליצור, ולצידה ועדה מלווה שלפי שעה מכהן בה חבר האקדמיה פרופ' מרדכי עקיבא פרידמן,

וכיהן בה גם חבר האקדמיה פרופ' אברהם גרוסמן ז"ל שנפטר לא מכבר. את עיקר עבודת הפיענוח, הקטלוג והמחשוב מבצעת העובדת הקבועה במפעל, ד"ר שרה כהן. בשנת 2019 הועבר לספרייה הלאומית כל החומר שבמאגר. החומר שולב באתר הספרייה והוא נגיש לכל דורש. למרות נגישותו של הקטלוג דרך אתר הספרייה התוכנה שבמפעל מאפשרת קבלת נתונים ברורים יותר, כולל נתונים מורכבים, וחוקרים מכל העולם ממשיכים לפנות אל המפעל ולהיעזר בו. החומר שבקטלוגים משמש זה שנים רבות בסיס לרוב ספרי השירה והפיוט המתפרסמים בארץ ובעולם.



חלק משבעת גשם קדומה, צירוף של כ"י קיימברידג' T-S NS 248.27 וכ"י מוצרי 130.1. Used with the permission of the Syndics of Cambridge V 130.1. University Library

מעברה של הספרייה הלאומית לבניינה החדש השנה דרש את פינוי המשרד שבו ישב המפעל, מה שהצריך סריקה של מאות תיקים שהכילו העתקות של קטעי פיוטים מן הגניזה. ההעתקות, יותר מ-80,000 עמודים, נסרקו בעזרתו האדיבה של ד"ר אבי שמידמן מאוניברסיטת בראילן. בעבודה השוטפת של המפעל נבדקו השנה קטעים שטרם קוטלגו מאוספי ספריית בית המדרש לרבנים בניו יורק ושזוהו בהם פיוטים רבים. כמו כן הוכנסו למאגר נתונים על פיוטים מאוספים שפוענחו בעבר. בד בבד עם הפעולות הללו קדם גולדן מקטלג את השירים ואת הפיוטים שבאוסף פירקוביץ'. עד כה הוכנסו למאגר יותר מ-8,000 כותרים מן האוסף הזה, והעבודה עליו הניבה גילויים מחקריים חשובים.

3.1.2 < המפעל המשותף עם MGH

בשנת 2001 החליטו האקדמיה וה-MGH (Monumenta Germaniae Historica) – המוסד האירופי הבכיר לפרסום מהדורות ביקורתיות של טקסטים מימי הביניים – על **פרסום משותף של סדרת חיבורים עבריים שנכתבו באשכנז**. היה בכך חידוש גמור: זו הפעם הראשונה שנכללו מקורות עבריים באוסף המקורות ההיסטוריים לתולדותיה של ארץ אירופית. האקדמיה הקימה למפעל זה ועדת היגוי, ובראשה חבר האקדמיה פרופ' ב"ז קדר (לרשימת חברי הוועדה ראו להלן בפרק 12 "ועדות האקדמיה").

**MONUMENTA
GERMANIAE
HISTORICA**
GRUNDLAGEN
FORSCHUNG
MITTELALTER

עד כה פורסמו במסגרת המפעל שלושה כרכים, והכרך הרביעי והחמישי נמצאים בעבודה. נושא הכרך הרביעי הוא שלושה נוסעים יהודים בימי הביניים: אברהם אבן יעקב, שאת החלק העוסק בו מכין פרופ' ז'אן-שארל דוסין (Prof. Jean-Charles Ducène) מ-École Pratique des Hautes Études שבפריז; בנימין מטודלה, שאת החלק העוסק בו מכינים פרופ' יונתן רובין ופרופ' פנחס רוט מאוניברסיטת בראילן; פתחיה מרגנסבורג, שאת החלק העוסק בו מכין ד"ר אברהם דוד מהספרייה הלאומית. העבודה על כרך זה, שהטקסטים שבו יתורגמו לאנגלית, אמורה להסתיים עד סוף 2024. נושא הכרך החמישי הוא שטרות מאשכנז שעוסקים בשאלות חברה וכלכלה. את הכרך מכין פרופ' יוסף ריבלין מאוניברסיטת בראילן, והוא כולל פירוש שלו ושל פרופ' האנס-גאורג פון מוטיוס (Prof. Hans-Georg von Mutius) מאוניברסיטת מינכן וכן תרגום של הטקסט העברי לגרמנית בידי פרופ' פון מוטיוס. ד"ר ולדיסלב (זאב) סלפוי (Dr. Vladislav [Zeev] Slepoy) מהאוניברסיטאות האלה וזלצבורג קיבל עליו להכין את הכרך לדפוס.

חברי ועדת ההיגוי הציעו לערוך חיבורים מחדש ולהוציאם במהדורה מחודשת, כשכל חבר ילווה את העבודה על החיבור שהציע. ואלה החיבורים:

- < מהדורה ערוכה מחדש של "ספר החשק", בידי ד"ר נעמה בן-שחר מאוניברסיטת בראילן, בליווי של חבר האקדמיה פרופ' משה אידל. הספר נערך ופרופ' אידל עובד על ההקדמה.
- < "מעשה הגאונים" נערך מחדש בידי יונתן שמידט מאוניברסיטת בראילן, בליווי של יעקב גוגנהיים.
- < מהדורה של קורפוס הקולופונים המופיעים בכתבי היד האשכנזיים מימי הביניים מצויה בהכנה בידי יואל בינדר מהאוניברסיטה העברית בירושלים ומן ה-École Pratique des Hautes Études.

3.2 < פורום הצעירים של מדעי הרוח והחברה

זה כעשרים שנה שפועל בחטיבה **פורום צעירים**. בכל קבוצה בפורום משתתפים חוקרות וחוקרים צעירים ומצטיינים הנבחרים על ידי ועדה מטעם החטיבה, על פי קריטריונים של מצוינות וכישורים אקדמיים. בראש כל קבוצה עומדים חבר או חברת האקדמיה.

בשנת תשפ"ד מנחה את הפורום חבר האקדמיה פרופ' יואב בנימיני והוא עוסק בנושא "השפעת בינה מלאכותית יוצרת על המחקר במדעי החברה". נפגשים בו אחת לחודש קבוצת חוקרים צעירים ממגוון



חברי הפורום צעירי מדעי הרוח והחברה תשפ"ד

רחב של תחומים במדעי החברה, וכן ממדעי הנתונים והמחשב. הפורום עוסק באפשרויות שמעניקה הבינה המלאכותית היוצרת (כגון ChatGPT) בהאצת תהליכי מחקר מוכרים וכן באפשרויות שהיא מזמנת לכלי מחקר חדשים לגמרי במדעי החברה. לצד זאת הפורום ידון גם בהשפעה השלילית האפשרית של תהליכי ההאצה ושל כלי המחקר החדשים על שקיפותן ועל הדירותן של תוצאות המחקר, וכיצד ניתן להתמודד עם השפעה אפשרית זו.

ואלה חברי פורום הצעירים לשנת תשפ"ד:

ד"ר שני אלקובי, המחלקה להנדסת תעשייה וניהול, אוניברסיטת אריאל בשומרון
פרופ' יואב גולדברג, המחלקה למדעי המחשב, אוניברסיטת בר-אילן
ד"ר אריאל גולדשטיין, בית הספר למנהל עסקים מגמת דאטה-סיינס, ומחלקה לקוגניציה, האוניברסיטה העברית בירושלים
ד"ר טלי גזית, המחלקה למדעי המידע, אוניברסיטת בר-אילן
ד"ר אסף גייער, החוג לארץ ישראל וארכיאולוגיה, אוניברסיטת אריאל בשומרון
ד"ר אלה גליקסון, בית הספר למנהל עסקים, אוניברסיטת בר-אילן
ד"ר אורי הכהן, הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן, אוניברסיטת תל אביב
ד"ר עידו הרטוגזון, התוכנית למדע, טכנולוגיה וחברה, היחידה ללימודים בין תחומיים, אוניברסיטת בר-אילן
ד"ר אלון וישקין, הפקולטה למדעי הנתונים וההחלטות, הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל
ד"ר אורי זק, בית הספר למנהל עסקים, האוניברסיטה העברית בירושלים
ד"ר תמר מגידו, המחלקה ליחסים בין-לאומיים, האוניברסיטה העברית בירושלים
ד"ר נועה מור, הפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית בירושלים
ד"ר גבריאל סטנובסקי, בית הספר להנדסה ולמדעי המחשב, האוניברסיטה העברית בירושלים
ד"ר שי סתרון, החוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה, אוניברסיטת תל אביב
ד"ר עמוס עזריה, בית הספר למדעי המחשב, אוניברסיטת אריאל בשומרון
ד"ר פנינית רוסו-נצר, הפקולטה לחינוך ומנהיגות והמחלקה לפסיכולוגיה, המכללה האקדמית אחוה

German–Israeli Frontiers of the Humanities — GISFOH < 3.3

הסכם שנחתם בשנת 2009 בין האקדמיה לקרן אלכסנדר פון הומבולדט הגרמנית (Alexander von Humboldt Foundation) הוביל לכינון [סדרת כינוסים דו־לאומיים](#) רב־תחומיים במדעי הרוח והחברה, בהשתתפות כחמישים חוקרים צעירים – ישראלים וגרמנים. בכל שנה נבחרים ארבעה חוקרים ישראלים וארבעה חוקרים גרמנים מארבעה תחומים שונים במדעי הרוח והחברה, ויחד הם משמשים הוועדה המארגנת של הכינוס. הכינוס נערך בישראל ובגרמניה לסירוגין. מטרותיו הן להפגיש חוקרים צעירים מצטיינים מתחומים שונים ולאתגר אותם לחשוב ולחקור מחוץ לגבולות תחומי הדעת שלהם, לאפשר שיח וחשיבה הדדיים וליצור ערוץ לחילופי ידע אקדמי רב־תחומי. את המיזם מרכזת מטעם האקדמיה חברת האקדמיה פרופ' בילי מלמן.

הכינוס הארבעה־עשר בסדרה תוכנן להתקיים בגרמניה בחודש נובמבר 2023, ונדחה בשל טבח ה־7 באוקטובר והמלחמה שבעקבותיו, ונקבע מחדש לספטמבר 2024. נושא הכינוס יהיה *The Challenge of Mobilities: Power, Body, and Place*. הגדרתו הרחבה של הנושא מאפשרת שיח משותף לתחומי הדעת השונים ויצירת בסיס לשיתוף פעולה ביניהם. חבריה הישראלים של הוועדה המארגנת הם ד"ר לי מרדכי (האוניברסיטה העברית בירושלים), פרופ' אנסטסיה גורודזייסקי (אוניברסיטת תל אביב), ד"ר שירה וילקוף (הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל) וד"ר רותם גבע (האוניברסיטה העברית בירושלים).

קרן פון הומבולדט כוננה את תוכנית Connect, המאפשרת לחוקרים שהשתתפו בכינוסי GISFOH להגיש בקשות לתמיכה במיזמים משותפים ובשיתופי פעולה עם החוקרים שפגשו בכינוס. עד כה זכו לתמיכה יותר מחמישים מיזמים משותפים.





Small plaque with illegible text, likely a dedication or historical note.

פעילות האגף לייעוץ וקשרי ממשל

4

4 פעילות האגף לייעוץ וקשרי ממשל

הקמת האגף לייעוץ וקשרי ממשל

על פי [חוק האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים](#), התשכ"א-1961, אחד מתפקידי האקדמיה הוא לייעץ לממשלה בסוגיות בעלות חשיבות לאומית בתחום המחקר והתכנון המדעי, להגיש דוחות וסקירות בנושא מצב המדע והמחקר בישראל וכן לייעץ ולתת מידע למשרדי הממשלה בנושאים בתחום מטרות האקדמיה ותפקידיה שבעניינם נדרש ידע מדעי, או בנושאים הקשורים לפיתוח המדע בישראל.

פעילות הייעוץ של האקדמיה חלה בין היתר בתחום של מדיניות מדע ובתחום של מדע למען מדיניות (Science for Policy). הפעילות נועדה לקדם תהליכי קבלת החלטות וגיבוש מדיניות על בסיס נתונים, עובדות וידע מדעי. בהיות האקדמיה גוף ממלכתי, ניטרלי ועצמאי, בעל מוניטין בין-לאומי של מצוינות מדעית ובעל רשת ענפה של מדענים וחוקרים מובילים בכל תחומי המחקר, היא רותמת את משאביה, במסגרת פעילותה זו, לרשות מקבלי ההחלטות והציבור הרחב.

לאורך השנים, קיימה האקדמיה פעילויות שונות למימוש תפקידה זה. בין היתר הוקמו ועדות לבחינה תקופתית של מצב המדע בישראל, להתמודדות עם משבר האקלים, לבחינת איכות חיים בת-קיימה בישראל ולהערכת מצב תחום מדעי הים בישראל. לוועדות אלה גויסו מיטב המדענים והמומחים מישראל, ולעיתים גם מחוצה לה. בתחום החינוך פעלה האקדמיה לקדם שימוש בידע מחקרי באמצעות "היוזמה - מרכז לידע ולמחקר בחינוך".

כדי לקדם, להרחיב ולחזק את פעילות הייעוץ לממשל הקימה האקדמיה השנה את "האגף לייעוץ וקשרי ממשל", שאחראי להובלת כלל הפרויקטים של האקדמיה בתחום הייעוץ והטיפול של קשרי האקדמיה עם גורמי הממשל. פעילות הייעוץ בנושאי חינוך שבה עסקה "היוזמה" הצטרפה לפעילות האגף החדש (חומרי העבר של "היוזמה" עדיין זמינים לציבור [באתר "היוזמה"](#)).

כחלק מהקמת האגף פעלה השנה האקדמיה לגבש מדיניות ונהלים כדי לשמור על אי-תלותם של חברי הוועדות, על האובייקטיביות שלהם ועל עצמאותם, ומכאן גם על איכותן של הוועדות ועל אמון הציבור בעבודתן.

השנה פעלו ועדות ייעוץ מטעם האקדמיה בתחומים האלה:

- < ועדת דוח מצב המדע בישראל
- < הוועדה לקידום מדעי הרוח
- < ועדת ההיגוי להתמודדות עם משבר האקלים
- < ועדת ההיגוי למיפוי פגיעות לסיכוני אקלים
- < ועדת מומחים בנושא חשיבה חישובית

וכן פעילויות אלו שהחלו דרכן ב"היוזמה - מרכז לידע ומחקר בחינוך" ונמשכות באגף לייעוץ וקשרי ממשל:

- < צוות מומחים ללימודי הומניסטיקה במערכת החינוך
- < יעדי איכות למסגרות לא מפוקחות לגיל הרך
- < גיבוש "קודקס מיומנויות" - עיבוד והנגשה של ידע מחקרי

4.1 < ועדת דוח מצב המדע

במסגרת התיקון לחוק האקדמיה משנת 2010 נקבעה החובה להגיש לממשלה ולכנסת דוח תלת-שנתי על מצב המדע בישראל. הדוח הרביעי בנושא, [דוח מצב המדע בישראל תשפ"ג/2022](#), בהובלתו של חבר האקדמיה פרופ' רשף טנא, זכה לפרסום ולתהודה נרחבים ונדון בוועדת המדע והטכנולוגיה של הכנסת. חלק מהמלצות הדוח קיבלו ביטוי בתוכנית הרב-שנתית של ות"ת לשנים תשפ"ג-תשפ"ח, ובהן המלצות שעסקו בקידום מערכי המחקר בבתי החולים וחיזוק מעמדם של רופאים-חוקרים, בחשיבות הצטרפותה של ישראל למצפה האירופי הדרומי (ESO) ובקידום המכללות כמוקדי מחקר יישומי.

במהלך השנה החולפת החלה העבודה לקראת גיבוש דוח מצב המדע החמישי. בתוך כך הוקמה ועדת היגוי לנושא, בראשות חברת האקדמיה פרופ' עדי קמחי, ותחתיה הוקמו שש תת-ועדות: תת-ועדה בנושא מדעי הרוח, בראשות חברת האקדמיה פרופ' שרה סטרומזה; תת-ועדה בנושא מדעי החברה, בראשות חברת האקדמיה פרופ' נירה ליברמן; תת-ועדה בנושא מדעי החיים, בראשות חברת האקדמיה פרופ' ינון בן-נריה; תת-ועדה בנושא המדעים המדויקים, בראשות בוגרת האקדמיה הצעירה הישראלית פרופ' מיכל פלדמן; תת-ועדה בנושא תשתיות מחקר, בראשות פרופ' גדי איזנשטיין מהטכניון - מכון טכנולוגי לישראל; תת-ועדה בנושא בין-לאומיות, בראשות חברת האקדמיה פרופ' מרדכי (מוטי) שגב (לרשימת חברי הוועדות ראו להלן בפרק 12 "ועדות האקדמיה").

ועדת ההיגוי ותת-הוועדות התכנסו כדי לדון בדרכי עבודתן ובנושאים שבהם יבקשו להתמקד ולבחון, והחלו להיפגש עם גורמים שונים כדי ללמוד מהם על מצב המדע בישראל. במסגרת הכנת הדוח צפויים החברים לערוך פגישות נוספות כדי להתרשם מן הנעשה בשדה המחקר, וכן כדי לאסוף מידע ונתונים רלוונטיים. תהליך העבודה על הדוח צפוי לארוך כשנתיים, והדוח אמור לראות אור בסוף שנת 2025.

4.2 < הוועדה לקידום מדעי הרוח

הוועדה לקידום מדעי הרוח, בראשות סגנית נשיא האקדמיה פרופ' מרגלית פינקלברג, הוקמה בנובמבר 2021 על רקע המשבר הנוכחי במדעי הרוח בארץ ובעולם, ומתוך הכרה עמוקה בחיוניותם של מדעי הרוח לעיצוב עולמו הפנימי של הפרט ולשמירה על חוסנה הרוחני של החברה (לרשימת חברי הוועדה ראו להלן בפרק 12 "ועדות האקדמיה"). במסגרת פעולתה נפגשה הוועדה עם גורמים שונים שפעולתם נוגעת למדעי הרוח, ובהם המזכירות הפדגוגית של משרד החינוך, דקני הפקולטות למדעי הרוח, יד הנדיב, חברי צוות מומחים בנושא של "היוזמה - מרכז לידע ולמחקר בחינוך", נציגי מדעי הרוח באקדמיה הצעירה, מייסדי מיזם "דרך רוח", וגם עם אנשי חינוך ותרבות הפועלים לקידום מדעי הרוח.

בחודש יולי 2023 פרסמה הוועדה דוח המלצות, שעסק בשלושה נושאים עיקריים:

1. חיזוק הוראת המקצועות ההומניסטיים במערכת החינוך דרך חיזוק הקשר בין מערכת החינוך למערכת ההשכלה הגבוהה. הוועדה המליצה לפעול להגדלת נתח בוגרי האוניברסיטאות בקרב המורים בבתי הספר.
2. חשיפת התלמידים להיקף, למגוון ולעושר של מדעי הרוח, נוסף על מקצועות ועל תכנים הנלמדים על פי תוכניות הלימודים הקיימות, באמצעות חוגים ותוכניות העשרה בתחומים שונים של מדעי הרוח לאחר שעות הלימודים.
3. הגדלת מספר הלומדים לתואר ראשון בפקולטות למדעי הרוח והגדלת חשיפתם של הלומדים בפקולטות אחרות לתכנים של מדעי הרוח. הוועדה המליצה לעודד מסגרות דו-חוגיות שיאפשרו לסטודנטים לרכוש תואר בין-תחומי שיכלול את מדעי הרוח.

סמוך להוצאתו הוצג הדוח ונדון בוועדת המדע והטכנולוגיה של הכנסת. בדיון השתתפו גם נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל, יו"ר הוועדה פרופ' פינקלברג וחברת האקדמיה והוועדה פרופ' מיכל בירן, שהציגו בו את המלצות הוועדה.



מימין: נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל, יו"ר הוועדה סגנית הנשיא פרופ' מרגלית פינקלברג וחברת האקדמיה פרופ' מיכל בירן

4.3 < ועדת ההיגוי להתמודדות עם משבר האקלים

ועדת המומחים הרב־תחומית שהקימה האקדמיה בשנת 2021 לצורך בחינת הנושא של משבר האקלים בישראל, בהובלתו של פרופ' דן יקיר ממכון ויצמן למדע, המשיכה את פעולתה, ועסקה השנה בשלושה נושאים עיקריים:



< **התמודדות עם התופעה של הכחשת משבר האקלים** - למרות הממצאים המצטברים מכל רחבי כדור הארץ, עדיין רווחות ההתעלמות וההדחקה, ההכחשה או הספקנות הן באשר לעצם קיומו של משבר אקלים והן באשר לגורמים לו. בחודש אפריל **פרסמה הוועדה נייר עמדה** המיועד לספק לקובעי המדיניות ולציבור הרחב ידע מדעי ומענה מבוסס לטענותיהם של מכחישי משבר האקלים, מתוך התפיסה כי העמדת הידע לרשות מקבלי ההחלטות והציבור עשויה לעודד ולקדם את הפעולות הדחופות הנדרשות להפחתת פליטות גזי חממה ולהסתגלות של כלל המערכות למציאות המשתנה.

< **השלכות משבר האקלים על ניהול משק המים ומשאבי המים בישראל** - הוועדה קיבלה סקירות בנושא משק המים ואתגריו מכמה מומחים בנושא, והיא עמלה על פרסום נייר עמדה שיתמקד בחשיבות מאגרי מי התהום הטבעיים. נייר עמדה בנושא צפוי להתפרסם בהמשך 2024.

< **טכנולוגיות לקיבוע פחמן** - הוועדה קיבלה לידיה סקירה בנושא וקיימה פגישה עם מומחים בתחום של קיבוע פחמן. כעת עובדת הוועדה על גיבוש נייר עמדה אשר צפוי להתמקד במדדים שלפיהם יש להעריך את הטכנולוגיות השונות לקיבוע פחמן ואת ישימותן. נייר העמדה יתפרסם בהמשך 2024.

4.4 < ועדת ההיגוי למיפוי פגיעות לסיכוני אקלים

הסיכונים החזויים בשל שינויי האקלים, ובהם טמפרטורות קיצון, שינוי משטר המשקעים, הגברת התדירות והחומרה של הצפות ושרפות, ישפיעו על תנאי החיים ועל המערכות האקולוגיות בישראל, כמו גם על מערכות שונות של תשתיות לאומיות, מערכות הבריאות והרווחה ומערכות המזון.

המשרד להגנת הסביבה, בהובלת המדענית הראשית פרופ' נגה קרונפלד־שור, פועל לסייע לקובעי המדיניות בשלטון המקומי והמרכזי להיערך לסיכונים אלה באמצעות הנגשת נתונים ומידע. המשרד מתכנן ומקים פורטל מקוון, הכולל מערכת מיפוי מפורט של הפגיעות לסיכוני האקלים, שישימש כלי עבודה בתכנון מדיניות של היערכות יעילה.



ועדת ההיגוי למיפוי פגיעות לסיכוני אקלים במהלך עבודתה

במענה לבקשת המדענית הראשית, החלה האקדמיה במהלך של שיח וחשיבה לייעוץ לפרויקט המיפוי של המשרד להגנת הסביבה ולליווי. במסגרת זו הקימה השנה האקדמיה ועדת היגוי בראשות פרופ' ערן פייטלסון מהאוניברסיטה העברית בירושלים (לרשימת חברי הוועדה ראו להלן בפרק 12 "ועדות האקדמיה"), המורכבת מחוקרים מובילים ממגוון תחומים המשיקים לנושא: אקלים, אקולוגיה, בריאות וחברה, תשתיות,

תכנון עירוני וכלכלה. ועדת ההיגוי הגדירה מסגרת כללית לדיון, גיבשה את הנושאים שבהם יש לדון ואת השאלות המנחות בכל נושא ויצרה צוותי עבודה. נוסף על זה, חברי ועדת ההיגוי מובילים מפגשי חשיבה בפורומים רחבים שמשותפים בהם חוקרים מומחים נוספים בכל נושא, אנשי מקצוע בגופי ממשל ושלטון מקומי וכן נציגי ארגוני שטח. השנה התקיימו פורומים של חשיבה משותפת ודיון בשני מקבצי נושאים: חברה ובריאות ושטחים פתוחים, אקולוגיה וייעור. דיונים מתוכננים לעתיד הם בנושא תשתיות לאומיות ועירוניות וכן דיון בהיבטים כלכליים של נושאי הסיכון השונים.

4.5 < ועדת מומחים בנושא חשיבה חישובית

האקדמיה הקימה השנה ועדת מומחים בראשות פרופ' מיכל ארמוני ממכון ויצמן למדע בנושא "לימודי חשיבה חישובית ובינה מלאכותית בבתי הספר העל-תיכוניים". ועדה זו הוקמה במענה לפניית קרן טראמפ, המקדמת מצוינות בחינוך המתמטי בישראל, ובהמשך להכללתם של כישורי "חשיבה חישובית" במחקר פיז"ה בשנת 2021. חשיבה חישובית היא אוסף של מיומנויות רבות של פתרונות לבעיות המבוססות על עקרונות יסוד במדעי המחשב, הכוללות בין היתר זיהוי תבניות ופירוקן, תכנון הפשטה ושימוש בה והגדרת אלגוריתם כחלק מפתרון מפורט.

תהליך הלמידה והחשיבה של הוועדה כולל מפגשי חשיבה ויום עיון בהשתתפות חוקרים ממגוון דיסציפלינות, אנשי מקצוע ואנשי מטה במשרד החינוך ובארגונים אחרים וכן מכשירי מורים בשדה. במפגשים יידונו שאלות מושגיות ופרקטיות הכרוכות בנושא, לרבות הגדרת המושג "חשיבה חישובית", כיצד הנושא בא לידי ביטוי בתוכניות הלימודים בארץ ובמדינות אחרות, ומה צריך ללמוד בבתי הספר כדי לפתח את מפתחי הבינה המלאכותית של העתיד.

במסגרת המהלך ינסה הצוות לגבש תובנות והמלצות מעשיות באשר לשילוב נושאים אלה בתוכנית הלימודים, בשימת הדגש על כיתות המצוינות בחטיבות הביניים ובמסלולי הלימודים לחמש יחידות בבתי הספר התיכוניים. עד כה התקיים מפגש למידה ראשון של הצוות, בסוגיות הקשורות לעקרונות של חשיבה חישובית, לגישות ההוראה הנגזרות משיטות אלו ולהשפעתן על פיתוח תוכניות לימודים בישראל. כמו כן, נכתבו סקירות ספרות שעסקו בהיבטים המושגיים והעיוניים של חשיבה חישובית והתפתחויות בנושא במערכות חינוך בארץ ובעולם.

4.6 < פעילויות שהחלו את דרכן ב"היוזמה – מרכז לידע ומחקר בחינוך" ונמשכות בחסות האגף לייעוץ וקשרי ממשל

4.6.1 < צוות מומחים ללימודי הומניסטיקה במערכת החינוך

השנה הסתיימה עבודתו של צוות המומחים בראשות פרופ' רון מרגולין מאוניברסיטת תל אביב, אשר הוקם כדי לקיים חשיבה מחודשת על מטרות לימודי הרוח בבתי הספר העל-יסודיים ועל אופני ההוראה, הלמידה וההערכה של מקצועות אלה.

הצוות עסק בארבעה נושאים עיקריים: מטרותיהם ותכליתם של לימודי ההומניסטיקה; דרכי ההוראה ולמידה; דמות המורה למקצועות ההומניסטיקה; אופני ההערכה של מקצועות אלה. במפגשי הלמידה שעסקו בנושאים אלה השתתפו אנשי ונשות חינוך, חוקרות וחוקרים, אנשי מטה במשרד החינוך, תלמידות ותלמידים. הצוות נעזר בסקירה מדעית ובניירות עמדה שנשלחו מחוקרים ומאנשי חינוך במענה לקול קורא שפורסם בנושא.

בחודש מאי פורסם המסמך המסכם של צוות המומחים, שהתווה עקרונות לפעולה הן ברמת תכנון הלימודים והן ברמת הפדגוגיה והכשרת צוותי החינוך. בנוגע ליעדים ארוכי הטווח התייחס הצוות לצורך לגבש תוכנית לאומית להתמודדות עם המחסור במורים טובים, לרבות העלאת השכר ומתן תגמול הולם על הכשרה ופיתוח מקצועי והשקעת משאבים בתוכניות הכשרה איכותיות בתוך המוסדות להשכלה גבוהה ובמכללות להוראה. כמו כן הצביע הצוות על הצורך לערוך בחינה מחודשת של היחס בין תרבות לאומית לתרבות עולמית ושל היחס בין עיסוק בעבר לעיסוק בהווה (ובעתיד) בתוכניות הלימוד, לאתר תחומים וסוגיות המתאימים ללמידה נושאת מעמיקה לצד פיתוח יחידות למידה רבת-תחומיות והתאמת ההוראה של לימודי ההומניסטיקה לעידן הטכנולוגי הנוכחי.



בצעדים לטווח הקצר הציע הצוות, בין היתר, להקים גוף-על של אנשי אקדמיה ושדה שיפעל לתיאום בין ועדות המקצוע ויכווין את עדכון תוכניות הלימוד התחומיות ואת גיבושם של נושאי לימוד רב-תחומיים. עוד הציע הצוות לעצור את הצמצום בשעות הלימוד של מקצועות ההומניסטיקה, ואף לפעול להרחבתן באמצעות חלוקה גמישה ויצירתית של המשאבים והשעות בבתי הספר, לשלב עבודות חקר ככלי לימוד והערכה שגור יותר ולשים דגש על שאלות חשיבה ודעה בבחינות הבגרות תוך כדי שימוש בחומרים פתוחים, לשלב דוקטורנטים בהוראה ולהסדיר מייד את התגמול הניתן למורים בגין שעות הכשרה ופיתוח מקצועי וכן בגין הכנה, ליווי ובדיקה של עבודות חקר.

4.6.2 < יעדי איכות למסגרות לא מפקחות לגיל הרך

עם יציאתה לדרך של רפורמת הגיל הרך בשנת 2022, הועברה האחריות הפדגוגית והמקצועית למעונות יום לפעוטות עד גיל שלוש שיש בהם שבעה פעוטות או יותר, למשרד החינוך. בפועל פעוטות רבים בגילים אלה מתחנכים במסגרות שאינן מפקחות, בין משום שהן אינן נכנסות לתחולת החוק המסדיר את הפיקוח, ובין משום שאינן מוכרות על ידי משרד החינוך. לבקשת יד הנדיב, נערך השנה מהלך חשיבה קצר לבחינת יעדי האיכות למסגרות אלה. במסגרת המהלך נכתבו שני ניירות רקע שסקרו מסגרות של אינדיקטורים וכלים לבחינת איכותן של מסגרות לגיל הרך בארץ ובעולם, ואת התאמתם של האינדיקטורים ושל הכלים הללו לנסיבותיהן הייחודיות של מסגרות לא מפקחות. ניירות הרקע התבססו על סקירות ספרות ועל תהליך של חילוץ ידע פרטני מחוקרים ומפרקטיקנים בתחום של חינוך וטיפול בגיל הרך. בהמשך לכך מתוכנן מפגש לשיח ודיון משותף בנושא שישתתפו בו חוקרים, בעלי תפקידים בגופים ציבוריים ובארגונים אזרחיים העוסקים בתחום הגיל הרך ובעלי תפקידים ברשויות המקומיות.

4.6.3 < גיבוש "קודקס מיומנויות" – עיבוד והנגשה של ידע מחקרי

בהזמנת משרד החינוך פעלה "היוזמה" לגבש אוגדן מקוון לעיבויה ולהעשרתה של תשתית הידע העומדת לרשות קובעי המדיניות והצוותים החינוכיים בכל הנוגע למיומנויות הקוגניטיביות, הרגשיות והחברתיות שאותן מבקשת מערכת החינוך להקנות לתלמידים. עבודה זו היא המשכו של מהלך קודם של משרד החינוך משנת הלימודים תשפ"א, אז נקבע כי מטרת הלמידה היא לטפח לומד בעל ידע, מיומנויות וערכים שיאפשרו לו להתפתח כאדם משכיל, למצות יכולותיו ולתרום לחברה.

המהלך הנוכחי, שנעשה לבקשתה ובליוויה של לשכת המדענית הראשית במשרד החינוך, מיועד לאתר ידע מחקרי חשוב לכל מיומנות, למפות את הידע ולהצביע על ההשלכות הפרקטיות העיקריות העולות ממנו. לגופה של כל מיומנות חל תהליך של היועצות בחוקרים מתחומי הידע הרלוונטיים, שבמסגרתו מייצעים החוקרים בנוגע ליכולות שבהן כדאי להתמקד בכל מיומנות ובנוגע למקורות המחקריים העיקריים שבהם כדאי להיעזר. בהמשך לכך נכתבות סקירות קצרות להנגשת הידע המצוי במקורות וכן מגובש מסמך מאחד קצר הכולל את התובנות העיקריות שעלו בתהליך ואת ההשלכות הפרקטיות העולות ממנו. מהלך זה נמצא בעיצומו.



קשרים בין-לאומיים

5

5 קשרים בין-לאומיים

לאקדמיה הסכמי שיתוף פעולה מדעי עם אקדמיות לאומיות ברחבי העולם. על פי ההסכמים בין האקדמיות מתקיימים חילופי חוקרים וכינוסים משותפים. האקדמיה גם חברה בארגוני מדע בין-לאומיים, ונציגיה מייצגים את הקהילה המדעית הישראלית בארגונים אלו. בשנת תשפ"ד, בשל אירועי 7 באוקטובר והמלחמה שבעקבותיה, נדחו אירועים וכינוסים רבים שתוכננו במשותף עם אקדמיות זרות.

5.1 < קשרי מדע עם מדינות ועם אקדמיות למדעים בשנת תשפ"ד

איטליה



בחדש פברואר ביקרו באקדמיה שגריר איטליה בישראל מר סרג'יו ברבנטי (Mr. Sergio Barbanti) והנספח המדעי בשגרירות איטליה פרופ' ג'וזפה פאליני (Prof. Giuseppe Falini). הם נועדו עם נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל, עם נשיאת האקדמיה לשעבר פרופ' נילי כהן, עם סגנית הנשיא פרופ' מרגלית פינקלברג ועם יו"ר החטיבה למדעי הרוח באקדמיה פרופ' סרג'יו הרט. בפגישה נידונו קשרי המדע בין איטליה וישראל וחיזוק שיתופי הפעולה בין האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים לבין האקדמיה הלאומית למדעים של איטליה – דיי לינצ'יי (dei Lincei).

האקדמיה הלאומית דיי לינצ'יי (Accademia Nazionale dei Lincei)

בחדש אפריל הוזמנה פרופ' נילי כהן, נשיאת האקדמיה לשעבר, על ידי האקדמיה האיטלקית דיי לינצ'יי לשאת הרצאה במסגרת סדרת הרצאות בנושא - האקדמיות ועתידה של אירופה. הרצאתה של פרופ' כהן נסבה על Academies - Values and Challenges. ראשי האקדמיה האיטלקית הביעו תמיכה חד משמעית בקשר החזק בין שתי האקדמיות.



בתמונה הימנית מימין: יו"ר החטיבה למדעי הרוח פרופ' סרג'יו הרט, נשיאת האקדמיה לשעבר פרופ' נילי כהן, הנספח המדעי בשגרירות איטליה פרופ' ג'וזפה פאליני, שגריר איטליה בישראל מר סרג'יו ברבנטי ונשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל. בתמונה השמאלית מימין: זוכה פרס נובל לפיזיקה וסגן נשיא האקדמיה דיי לינצ'יי פרופ' ג'ורג'יו פריזי (Prof. Giorgio Parisi), נשיא האקדמיה דיי לינצ'יי פרופ' רוברטו אנטונלי (Prof. Roberto Antonelli), נשיאת האקדמיה לשעבר פרופ' נילי כהן

ארצות הברית



בעקבות הטבח של ה-7 באוקטובר והמלחמה שבעקבותיו ביקרו בישראל כמה משלחות של סגל אוניברסיטאי בכיר כדי להביע הזדהות עם כאבה של ישראל ולתמוך במדענייה ובמדע הישראלי.

ביוזמתו של חבר האקדמיה פרופ' יצחק פריד ביקרו המשלחות בבית האקדמיה ודנו עם חברי מועצת האקדמיה ועם חברי האקדמיה הצעירה באתגרים השונים הניצבים בפני מערכת ההשכלה הגבוהה בישראל ובפני מדענים ישראלים בארץ ובחו"ל ובדרכים השונות לתמוך במחקר הישראלי.

בחדש ינואר ביקרה באקדמיה משלחת מאוניברסיטת פנסילווניה (University of Pennsylvania), ונפגשה עם חברי מועצת האקדמיה – הנשיא פרופ' דוד הראל, סגנית הנשיא פרופ' מרגלית פינקלברג, יו"ר החטיבה למדעי הטבע פרופ' ידין דודאי ויו"ר החטיבה למדעי הרוח פרופ' סרג'יו הרט.

בחדש פברואר ביקרה באקדמיה משלחת מאוניברסיטת קליפורניה שבלוס אנג'לס (UCLA). המשלחת נפגשה עם סגנית נשיא האקדמיה פרופ' פינקלברג ועם יו"ר החטיבה למדעי הטבע פרופ' דודאי.

בחדש מרס השתתפו נשיא האקדמיה פרופ' הראל וחברי האקדמיה פרופ' איל בנבנישתי, פרופ' לאונה טוקר, פרופ' אלכסנדר לובוצקי, פרופ' אהרן ממן, פרופ' שמואל פינר ופרופ' יוסף קפלן במפגש בירושלים עם חוקרים בכירים מאוניברסיטת ייל (Yale University). עוד במרס ביקרה באקדמיה משלחת מאוניברסיטת הרווארד (Harvard University) ומאוניברסיטת סטנפורד (Stanford University). המשלחת נפגשה עם יו"ר החטיבה למדעי הרוח פרופ' הרט, עם יו"ר ועדת דוח מצב המדע לשעבר חבר האקדמיה פרופ' רשף טנא, עם חברת האקדמיה הצעירה הישראלית פרופ' מירי ימיני ועם בוגרת האקדמיה הצעירה פרופ' מיכל פלדמן. בפגישה גם הוצגו תוצאות [הסקר שערכה האקדמיה הצעירה](#) על התמודדותם של חוקרים צעירים בזירה האקדמית העולמית בעת המלחמה ובימים שיבואו אחריה.



בתמונה הימנית: סגנית נשיא האקדמיה פרופ' מרגלית פינקלברג והמשלחת מ-UCLA. בתמונה השמאלית, מימין: נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל, ראש המשלחת מאוניברסיטת פנסילווניה פרופ' מייקל כהנא וחבר האקדמיה פרופ' יצחק פריד

בריטניה

החברה המלכותית הבריטית (Royal Society)



בחודש יוני 2023 ביקרה באקדמיה מנכ"לית החברה המלכותית הבריטית ד"ר ג'ולי מקסטון (Dame Dr. Julie Maxton). התלוותה אליה אחראית תחום אסיה ואירופה באגף הבין-לאומי של החברה המלכותית, גב' לורה וילטון (Ms. Laura Wilton). הן נועדו עם נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל, עם נשיאת האקדמיה לשעבר פרופ' נילי כהן ועם יו"ר החטיבה למדעי הרוח באקדמיה פרופ' סרג'יו הרט, ודנו בהמשך שיתוף הפעולה הפורה בין החברה המלכותית הבריטית והאקדמיה הלאומית הישראלית למדעים.



מימין: מנהלת האקדמיה גליה פינצי, מנהלת האגף לקשרים בין-לאומיים באקדמיה ד"ר נטע פראץ, יו"ר החטיבה למדעי הרוח פרופ' סרג'יו הרט, נשיאת האקדמיה לשעבר פרופ' נילי כהן, מנכ"לית החברה המלכותית הבריטית ד"ר ג'ולי מקסטון, נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל ואחראית תחום אסיה ואירופה באגף הבין-לאומי של החברה המלכותית גב' לורה וילטון

גרמניה



שגריר גרמניה בישראל מר שטפן זייברט ונשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל במהלך הפגישה

בחודש אפריל ביקר באקדמיה שגריר גרמניה בישראל מר שטפן זייברט (Mr. Steffen Seibert) ועמו נספחת המדע בשגרירות גרמניה ד"ר ברברה זיימץ (Dr. Barbara Seimetz). הם נועדו עם נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל. בפגישה נידונו קשרי המדע בין גרמניה לישראל, האתגרים השונים הניצבים בפני מערכת ההשכלה הגבוהה בישראל, והדרכים השונות לתמוך במחקר הישראלי בתקופה מאתגרת זו.

האקדמיה למדעים של ברלין-ברנדנבורג The Berlin-Brandenburg Academy of Sciences and Humanities ([BBAW])

בחודש יוני 2023 השתתפה נשיאת האקדמיה לשעבר פרופ' נילי כהן בכינוס לציון 30 שנים לאיחוד גרמניה ולחידושה של האקדמיה למדעים של ברלין-ברנדנבורג, שכתרתו הייתה "Upheavals and Transformations".



נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל נושא דברים לפני באי הכינוס המשותף לאקדמיה, לאקדמיה הלאומית הגרמנית למדעים – לאופולדינה ולאקדמיה הלאומית למדעים של ארצות הברית. © Markus Scholz for the Leopoldina.

ארצות הברית

האקדמיה הלאומית למדעים של ארצות הברית
(National Academy of Sciences)



גרמניה

האקדמיה הלאומית הגרמנית למדעים – לאופולדינה
(Leopoldina – National Academy of Sciences)



בחודש אוקטובר 2023 התקיים בהאלה שבגרמניה כינוס משותף לאקדמיה הישראלית, לאקדמיה הגרמנית למדעים – לאופולדינה ולאקדמיה הלאומית למדעים של ארצות הברית, בנושא פתרונות אנרגיה. מטרת הכינוס הייתה לקיים דיון השוואתי ולהציג את המחקר בשלוש המדינות בכל הנוגע למדע בסיסי ויישומי של התחום. מטעם האקדמיה הובילו את הכינוס פרופ' אבנר רוטשילד מהטכניון – מכון טכנולוגי לישראל ופרופ' ליעוז אתגר מהאוניברסיטה העברית בירושלים. בשל המלחמה המשתתפים הישראלים נשאו הרצאות מרחוק.

הונגריה

האקדמיה ההונגרית למדעים

(Hungarian Academy of Sciences)

מדענים שביקרו בהונגריה במהלך השנה על פי ההסכם בין האקדמיות:
ד"ר איילת דיין, רשות העתיקות



ליטא

האקדמיה הליטאית למדעים

(Lithuanian Academy of Sciences)

בחודש אוקטובר 2023 נערך בוויילנה כינוס דו-לאומי ראשון משותף לאקדמיה ולאקדמיה הליטאית למדעים, בנושא "המורשת האינטלקטואלית של יהדות וילנה", לרגל חגיגות ה-700 שנה לייסוד העיר. את הכינוס הוביל חבר האקדמיה פרופ' ישראל ברטל. בשל המלחמה המשתתפים הישראלים נשאו הרצאות מרחוק.



צ'כיה

בחודש פברואר ביקרה באקדמיה שגרירת צ'כיה בישראל, הגברת ורוניקה קוחינובה שמיגולובה (H. E. Ambassador Veronika Kuchyňová Šmigolová). התלווה אליה יועץ המדע, הפיתוח והחדשנות בשגרירות לוקאס פריביל (Lukas Pribyl), ושניהם יחד נועדו עם נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל ועם סגנית הנשיא פרופ' מרגלית פינקלברג ודנו בחיזוק הקשרים המדעיים בין ישראל לצ'כיה.



נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל ושגרירת צ'כיה בישראל, הגברת ורוניקה קוחינובה שמיגולובה, במהלך ביקורה

רומניה

האקדמיה הרומנית

(Romanian Academy)

מדענים שביקרו בישראל במהלך השנה על פי ההסכם בין האקדמיות:
Prof. Viorica Mihaela Gligor, History
Prof. Elena Gabriel Ionita, Chemistry

מדענים שביקרו ברומניה במהלך השנה על פי ההסכם בין האקדמיות:
פרופ' מיכאל סופר, המחלקה לגאוגרפיה וסביבה, אוניברסיטת בראילן



5.2 < המרכז האקדמי הישראלי בקהיר

המרכז האקדמי הישראלי בקהיר הוקם בשנת 1982 על ידי האקדמיה ביוזמת המוסדות להשכלה גבוהה והחברה המזרחית הישראלית. הקמת המרכז באה בעקבות הסכם התרבות בין ישראל למצרים ממרס 1979. האקדמיה מפעילה את המרכז במימון ות"ת (הוועדה לתכנון ולתקצוב). מאוקטובר 2006 מנהל את המרכז פרופ' גבריאל מ' רוזנבאום, שתחומי התמחותו הם הלשון, הספרות והתרבות של מצרים המודרנית.



משימתו ההיסטורית העיקרית של המרכז האקדמי בקהיר היא להדק את הקשרים בין האוניברסיטאות שבמצרים לאלה שבישראל ובין חוקרים משתי המדינות, לסייע להם להשיג חומר מספריות ומארכיונים בנושאי מחקרם ולטפח מחקרים משותפים. מספר המבקרים המקומיים במרכז ידע תנודות עם השנים, ותמיד הושפע ממצב היחסים בין ישראל למצרים ולשכנותיה האחרות וכן מאירועים פוליטיים אחרים במזרח התיכון. מאז מהפכת 2011 במצרים המרכז האקדמי פועל בהיקף מצומצם. המרכז מפעיל ספרייה בעלת קטלוג מקוון לשירותם של חוקרים ושל סטודנטים במצרים ומאפשר גם הזמנת חומר עיוני מישראל עבור חוקרים וסטודנטים.

[לאתר המרכז האקדמי הישראלי בקהיר <](#)

5.3 < קשרים עם מוסדות בין-לאומיים

האקדמיה מייצגת את ישראל בארגוני-גג מדעיים בין-לאומיים, כגון ארגון כל האקדמיות האירופיות (All European Academies – ALLEA) והמועצה הבין-לאומית למדע (International Science Council – ISC), ובאמצעות נציגיה היא מייצגת את ישראל בוועדות תחומיות באיגודי המדע השונים של ארגוני המדע הבין-לאומיים ומשלמת את דמי החבר שלהן.

המועצה הבין-לאומית למדע

(International Science Council – ISC)

המועצה הבין-לאומית למדע (ISC) היא ארגון לא-ממשלתי כלל-עולמי שחברים בו איגודים מדעיים בין-לאומיים ויותר מ-140 ארגונים מדעיים לאומיים ואזוריים, כולל אקדמיות ומועצות מחקר.



מדענים ישראלים מכהנים בתפקידים בכירים בכמה איגודים המסונפים ל-ISC. נשיא האקדמיה מייצג את האקדמיה בכינוסי המועצה הכללית של ה-ISC וממנה נציגים לוועדות ולאיגודים המסונפים ל-ISC כאשר יש עניין בדבר מבחינת קידום המדע בישראל. הנציג מדווח לארגונים אלו על הנעשה בישראל ומעדכן את המדענים בישראל בכל הנוגע לתוכניות בין-לאומיות בתחומי מחקרם. האקדמיה תומכת בתשלום דמי החבר השנתיים הישראליים באיגודים הבין-לאומיים של ISC.

איגודים מדעיים בין-לאומיים המסונפים ל-ISC והנציגים של ישראל בהם

שם האיגוד	הנציג
IAU	האיגוד הבין-לאומי לאסטרונומיה
IBRO	פרופ' שי צוקר
IGU	האיגוד הבין-לאומי לגאוגרפיה
IMU	האיגוד הבין-לאומי למתמטיקה
IUBS	האיגוד הבין-לאומי למדעים ביולוגיים
IUCr	האיגוד הבין-לאומי לקריסטלוגרפיה
IUGG	האיגוד הבין-לאומי לגאודזיה ולגאופיזיקה
IUGS	האיגוד הבין-לאומי למדעי הגאולוגיה
IUHPSST	האיגוד הבין-לאומי להיסטוריה ולפילוסופיה של המדע
IUIS	האיגוד הבין-לאומי לאימונולוגיה
IUMS	האיגוד הבין-לאומי למיקרוביולוגיה
IUNS	האיגוד הבין-לאומי למדעי התזונה
IUPAB	האיגוד הבין-לאומי לביופיזיקה טהורה ושימושית
IUPAC	האיגוד הבין-לאומי לכימיה טהורה ושימושית
IUPAP	האיגוד הבין-לאומי לפיזיקה טהורה ושימושית
IUPhar	האיגוד הבין-לאומי לפרמקולוגיה בסיסית וקלינית
IUPS	האיגוד הבין-לאומי למדעים פיזיולוגיים
IUTAM	האיגוד הבין-לאומי למכניקה תאורטית ושימושית
URSI	האיגוד הבין-לאומי למדעי הרדיו

ועדות בין-תחומיות והנציגים של ישראל בהן

שם הוועדה	הנציג
CODATA	הוועדה לנתונים מדעיים וטכנולוגיים
COSPAR	פרופ' דפנה רבן
INQUA	הוועדה לחקר החלל
SCOPE	הוועדה הבין-לאומית לחקר הרביעון
SCOR	הוועדה המדעית לבעיות איכות הסביבה
SCOSTEP	הוועדה המדעית הבין-לאומית לחקר האינטראקציה הפיזיקלית של השמש עם הארץ

מדענים ישראלים נושאי תפקידים בכירים בארגונים המשויכים ל-ISC או בארגוני מדע בין-לאומיים

שם הארגון	הנציג	תפקיד
IUMS	האיגוד הבין-לאומי למיקרוביולוגיה	פרופ' אליאורה רון נשיאה
IUPAC	האיגוד הבין-לאומי לכימיה טהורה ושימושית	פרופ' אהוד קינן נשיא
IUPhar	האיגוד הבין-לאומי לפרמקולוגיה בסיסית וקלינית	פרופ' פרנצ'סקה לוי-שפר נשיאת הארגון ומייסדת ויו"ר תחום האימונופרמקולוגיה
IUTAM	האיגוד הבין-לאומי למכניקה תאורטית ושימושית	פרופ' לסלי בנקס-סילס חברת ועדת הכינוסים

כל האקדמיות האירופיות

(All European Academies – ALLEA)

ארגון זה, שנוסד בשנת 1994, משמש גוף מקשר ומתאם בין האקדמיות. האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים פועלת בו במעמד של חברה מייסדת.

איגוד האקדמיות הבין-לאומי

(Union Académique Internationale – UAI)

תפקידו של האיגוד לקדם שיתוף פעולה בין-לאומי בתחומי מחקר במדעי הרוח והחברה. חברות בו יותר משלושים מדינות. נציג ישראל בארגון הוא חבר האקדמיה פרופ' גדליה סטרומזה.

רשת האקדמיות הבין-לאומיות

(InterAcademy Partnership – IAP)

הארגון משמש רשת לא פורמלית של אקדמיות לאומיות ועושה להגברת מודעותו של הציבור לענייני מדע.

אקדמיה אירופית

(Academia Europaea)

ארגון הפועל כאקדמיה כלל-אירופית. עם חבריו נמנים 28 מחברי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים.

הפורום האסטרטגי האירופי לתשתיות מחקר

(European Strategy Forum on Research Infrastructures – ESFRI)

ESFRI הוא גוף עצמאי העוסק בייעוץ ובהתוויית אסטרטגיה בנושאי תשתיות מדע אירופיות, ולאחרונה גם בהערכת ביצועים ואיתנות של תשתיות מדע קיימות. חברים בו, בזכויות שוות, נציגי מדינות האיחוד האירופי, נציבות האיחוד והמדינות הנלוות, כולל ישראל. ה"מוצר" העיקרי, אך לא בלעדי, של ESFRI הוא "מפת דרכים" לתשתיות מדע אירופיות, המתפרסמת אחת לשלוש שנים. להחלטותיו ולהערכתיו

של ESFRI משקל רב בהתוויית מדיניות המדע של האיחוד האירופי ושל מדינות רבות. ESFRI עוסק לא רק בתשתיות פיזיות של "מדע גדול", כגון מאיצים וטלסקופים גדולים, אלא גם בתשתיות כגון מאגרי מידע ואוספים ובקבוצות מחקר בין-לאומיות ממוקדות-נושא, כגון השואה, אקולוגיה ומזון. חבר האקדמיה פרופ' ישעיהו (אישי) טלמון הוא נציג ישראל ב-ESFRI.

התאחדות האקדמיות והחברות המדעיות באסיה

(Association of Academies and Societies of Sciences in Asia – AASSA)

ישראל נמנית עם מייסדי התאחדות האקדמיות והחברות המדעיות באסיה, המשמשת גוף מקשר ומתאם בין האקדמיות ביבשת זו. נשיאת האקדמיה לשעבר פרופ' רות ארנון כיהנה בעבר כנשיאת הארגון.

רשת האקדמיות של אירופה והים התיכון

(European Mediterranean Academies Network [EMAN] – Inter-Academic Group for Development)

הרשת הוקמה ביוזמת האקדמיה הצרפתית למדעים, והאקדמיה הישראלית הצטרפה כחברה מייסדת. EMAN עוסקת בקידום שיתוף פעולה מדעי ואקדמי בין אירופה לבין מדינות יס-תיכוניות. חבר האקדמיה פרופ' יוחנן פרידמן מייצג את האקדמיה במועצה הכללית של הרשת.



ספר העדויות והשטרות לרב סעדיה גאון מהדורת מנחם בן-ששון וירחמיאל ברודי

שינוי ושונות בלשון בעריכת רות ברמן

יהושע בלאו עיונים בתרגום רב סעדיה גאון לתורה כרך א: בראשית

CHAIM WEIZMANN SCIENTIST, STATESMAN, AND ARCHITECT OF SCIENCE POLICY Edited by Benjamin Z. Kedar

חיים וייצמן - המדען, המדינאי ומדינאי-המדע בעריכת ב"ז קדר

BENJAMIN RICHLER | GUIDE TO HEBREW MANUSCRIPT COLLECTIONS

דוד בן-גוריון והתפתחות המדע בישראל
Albert Einstein Memorial Lectures Mechoulan Bekenstein Editors

Distribution Atlas of Plants in the Flora Palaestina Area

HEBREW ILLUMINATED MANUSCRIPTS IN THE BRITISH ISLES SPANISH and PORTUGUESE MANUSCRIPTS

HEBREW ILLUMINATED MANUSCRIPTS IN THE BRITISH ISLES SPANISH and PORTUGUESE MANUSCRIPTS

אסופת כתבים עבריים מימי הביניים
Specimens of Mediaeval Hebrew Scripts

פעילות ההוצאה לאור

6

6 פעילות ההוצאה לאור

חוק האקדמיה מונה עם מטרות האקדמיה ותפקידיה "לפרסם כתבים שיש בהם כדי לקדם את המדע". לשם כך פועלת באקדמיה בקביעות ועדת פרסומים, וההוצאה לאור עובדת על פי החלטות ועדת הפרסומים והנחיותיה (לרשימת חברי הוועדה ראו להלן בפרק 12 "ועדות האקדמיה"). בפרסומי האקדמיה פירות של תוכניות מחקר ומפעלים שהיא יזמה ואשר נועדו לשמש תשתית לפעילות מדעית, וכן חיבורים שהוצעו לאקדמיה ונמצאו מתאימים למדיניות הפרסום שלה. כמו כן יוצאים לאור קובצי מאמרים וחברות הרצאות בעקבות הרצאות אורח, ימי עיון וסדנאות שנערכו באקדמיה או בחסותה. רוב הפרסומים בעברית הם בתחומי מדעי הרוח ויש להם זיקה אל מדעי היהדות, ואילו הפרסומים באנגלית ובשפות אחרות מקיפים את כל תחומי הדעת במדעי הרוח והחברה ובמדעי הטבע.

פרסומים רבים במדעי הרוח הם מהדורות מדעיות של מקורות ושל כתבי יד בתחומים כגון תולדות עם ישראל, תולדות המחשבה והדת היהודית, הגות ימי הביניים ולשונות היהודים, ונודעת להם חשיבות בחקר התרבות למן העת העתיקה ועד לתקופה המודרנית.

בסדרות "דברי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים" ו-*Proceedings of the Israel Academy of Sciences and Humanities* מתפרסמות הרצאות שנשאו מרצים אורחים באקדמיה.

בתחום מדעי הטבע התפרסמו חיבורים בסדרות *Fauna Palaestina* ו-*Flora Palaestina* וחיבורים נלווים, הפורסים את תמונת החי והצומח בארץ ישראל ובסביבותיה.

לעיתים האקדמיה מוציאה לאור פרסומים במשותף עם גופים אחרים.

ההוצאה לאור מפיצה את פרסומיה באמצעות משלוח הודעות ועלונים בדואר האלקטרוני וכמו כן היא נעזרת בשירותיהם של מפיצים מקצועיים.

ספרי ההוצאה לאור נמכרים הן בפנייה ישירה אל החנות והן בחנות הספרים המקוונת. הרוכשים באתר מקבלים 10% הנחה על כל פרסום ופטור מדמי משלוח בדואר רגיל. החנות פעילה בשני הממשקים של אתר האקדמיה – העברי והאנגלי.

פעמיים בשנה – בדצמבר, לכבוד החנוכה, וביוני, לכבוד חודש הספר העברי – ההוצאה לאור מכריזה על מבצע מכירות וכל הפרסומים נמכרים בהנחות גדולות.

בהכנה או בטיפולה של ההוצאה לאור בעת הכנת הדוח 13 פרסומים: 1 בסידור ובהגהות; 7 בשלבים שונים של עריכה ו־5 בהכנה.

6.1 < פרסומים שראו אור בשנת הדוח

< הרמב"ם וגניזת קהיר

בעריכת מרדכי עקיבא פרידמן

תשפ"ד/2023; 442 עמודים, כריכת בד

> **Fragility: Climate Science, Climate History and the Rise and Fall of Civilizations**
by **Ronnie Ellenblum**

2024; xvi + 372 pp. Hard cover

< הוצאה לאור ולחנות המקוונת



מלגות ופרסים

7

7 < מלגות ופרסים

השנה, ביוזמתה של נשיאת האקדמיה לשעבר פרופ' נילי כהן ובשיתוף עם הקרן ע"ש אליכס דה רוטשילד לאומנויות ומלגות לסטודנטים, הושקה תוכנית מלגות חדשה ויוקרתית לתלמידי מחקר לתואר דוקטור במדעי הרוח והחברה. נוסף על המלגות והפרסים המפורטים בפרק זה המשיכה האקדמיה גם בשנת תשפ"ד להעניק מלגות במסגרת תוכניות החירום שהקימה כדי לתת מענה לצרכים דחופים, כגון מלגות הסיוע לחוקרים שנמלטו מאוקראינה ומרוסיה ב־2022 ומלגות החירום לבתרי־דוקטורנטים ישראלים בעקבות מגפת הקורונה ב־2020–2023. השנה לא ניתנו מלגות תמיכה חדשות מאת קרן בת־שבע דה רוטשילד ומאת הקרן לקידום מדעי הרוח והחברה. עם זאת המשיכה האקדמיה לקיים את התחייבויותיה לתמיכה בפעילויות שאושרו בעבר בתוכניות אלו, ומומשו השנה.

7.1 < תוכנית מלגות ע"ש אליכס דה רוטשילד במדעי הרוח והחברה

בנובמבר 2023 הוקמה תוכנית מלגות יוקרתית [לתלמידי מחקר לתואר דוקטור במדעי הרוח והחברה](#) ביוזמה משותפת של הקרן ע"ש אליכס דה רוטשילד לאומנויות ומלגות לסטודנטים ושל האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים. התוכנית נוסדה בעקבות דוחות האקדמיה אשר הצביעו על מחסור בתמיכה בתלמידי מחקר מצטיינים במדעי הרוח והחברה. מטרת התוכנית הן לחזק את החוקרים הצעירים ולעודד חוקרים מצטיינים נוספים לפנות למחקר בתחומים אלו. הכרה רשמית במציונות של דור העתיד במדעי הרוח והחברה תפתח לפני החוקרים אפשרויות להמשיך בעבודתם המחקרית בארץ ובעולם ותסייע להם להגיע לחזית המחקר.

המלגות מיועדות לסטודנטים מצטיינים תושבי ישראל הלומדים לתואר דוקטור במדעי הרוח והחברה. הן מוענקות על בסיס הצטיינות אישית בלימודים לתלמידים אשר עבודת המחקר שלהם מתקדמת כראוי לציון. מדי שנה מוענקות שתי מלגות בסכום של 15,000 דולר. את הזוכים במלגות בוחרת ועדת שיפוט בראשות נשיאת האקדמיה לשעבר פרופ' נילי כהן (לרשימת חברי הוועדה ראו להלן בפרק 12 "ועדות האקדמיה"). המלגאים משתתפים באירוע שנתי ובפעילויות משותפות כדי ליצור קהילת חוקרים במדעי הרוח והחברה שתעמוד בחוד החנית של המחקר בישראל ובעולם.

אלה המלגאים לשנת תשפ"ד:

שמואל גלובר
אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

אופק אדרייפאר
אוניברסיטת חיפה

7.2 < תוכנית מלגות אדמס

תוכנית מלגות אדמס היא מפעל משותף לאקדמיה ולמרסל אדמס ז"ל מקנדה מאז שנת 2005. המלגות מיועדות לתלמידי מחקר מצטיינים במדעי הטבע, במדעי החיים, במתמטיקה, במדעי המחשב, במדעי הנתונים ובהנדסה.

ADAMS
מלגות אדמס
Fellowships

עד כה זכו במלגות 163 חוקרים ישראלים צעירים – 116 גברים ו-47 נשים. המלגות מוענקות מדי שנה, למן השנה השנייה ללימודים לתואר דוקטור ולתקופה של שלוש עד ארבע שנים אקדמיות רצופות. את המועמדים למלגה מציעים המוסדות האקדמיים, והמלגאים זכאים לפטור מלא משכר הלימוד.

סכום המלגה הוא 100,000 ש"ח לשנה, ונוסף על זה כל מלגאי זכאי ל-3,000 דולר לשנה לצורך השתתפות פעילה בכינוסים מדעיים ובסדנאות לימודים בחו"ל או לצורך שיתוף פעולה מדעי או נסיעה לראיונות למשרת בתר-דוקטורט בחו"ל. חבר האקדמיה פרופ' משה אורן עומד בראש ועדת ההיגוי והשיפוט של תוכנית המלגות (לרשימת חברי הוועדה ראו להלן בפרק 12 "ועדות האקדמיה").

למלגאים הישגים מרשימים – רבים מהם מתקבלים להשתלמויות בתר-דוקטורט במוסדות הנבחרים בחו"ל, הם מבוקשים כחברי סגל צעירים באוניברסיטאות בארץ ובעולם, ומחקריהם מתפרסמים בכתבי עת יוקרתיים.

במאי 2023, במסגרת פעילויות גיבוש מלגאי אדמס לקהילה מדעית צעירה, נערך סיור לימודי באשקלון בהשתתפות המלגאים ופרופ' אורן. במהלך הסיור ביקרו המלגאים בפארק הלאומי באשקלון ובפארק הלאומי לכיש. מטרתן של פעילויות הגיבוש היא לקדם שיתופי פעולה מדעיים בין-תחומיים בין המלגאים בעתיד.

בחודשים יולי ואוגוסט 2023 השתתפו המלגאים בכמה סדנאות לתקשורת המדע כחלק מהכשרתם להשתתפותם הפעילה בכינוסים מדעיים בין-לאומיים. בסדנה הוקנו למלגאים כלים שיסייעו להם להעביר ולהציג באנגלית ובאפקטיביות את עבודתם המדעית בכינוסים מקצועיים וגם לפני הקהל הרחב.

בחודש מרס התקיים **כינוס אדמס השנתי**, ובו הציגו המלגאים מהמחזור האחרון את עצמם ואת מחקריהם. בכינוס שמעו המלגאים דברי פתיחה מאת נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל וכן הרצאה מיוחדת מפי פרופ' גיל טרוי, היסטוריון מאוניברסיטת מק-גיל שבקנדה, שדיבר על שמירת הזהות הישראלית בקמפוסים בחו"ל על רקע טבח ה-7 באוקטובר, כהכנה לקראת צאתם של המלגאים לבת-דוקטורט בחו"ל. מרצה אורחת נוספת הייתה בוגרת האקדמיה הצעירה הישראלית פרופ' אסיה רולס מהטכניון – מכון טכנולוגי לישראל, אשר הרצתה על "גישה פיזיולוגית לשאלת הגוף והנפש".



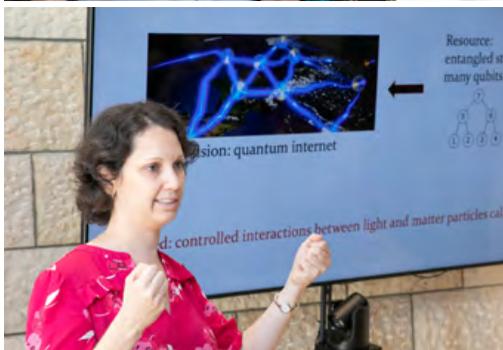
למעלה, מימין: פרופ' גיל טרוי, פרופ' אסיה רולס; המלגאים בסיור בתערוכת "בית ועד לחכמים": 60 שנות מדע ודעת" למטה: מחזור 2023-2024 של מלגאי אדמס בכינוס

7.3 < תוכנית מלגות רות ארנון

הכשרת בתר־דוקטורט בחו"ל לבוגרות תוכנית מלגות אדמס

פרופ' רות ארנון, נשיאת האקדמיה לשעבר ויו"ר הוועדה לקידום וייצוג נשים במוסדות להשכלה גבוהה לשעבר, הקימה בשנת 2016 [קרן תמיכה](#) שמטרתה לעודד חוקרות מצטיינות, בוגרות תוכנית מלגות אדמס, לצאת להשתלמות בתר־דוקטורט בחו"ל. בכל שנה תוכלנה בוגרות התוכנית לזכות במלגה בסך 20,000 דולר. למן שנת 2022 מתקצבת האקדמיה את תוכנית המלגות. את הזכות בוחרת ועדת מלגות אדמס לפי הצטיינות במחקר.

בחודש יוני 2023 נערך באקדמיה טקס הענקת המלגות לזכות לשנת תשפ"ד: ד"ר גלי נוטי, שיצאה לבתר־דוקטורט בתחום מדעי המחשב אצל פרופ' יילינג צ'ן באוניברסיטת הרווארד, וד"ר אסיל שומר, שיצאה לבתר־דוקטורט בתחום של ביולוגיה חישובית אצל פרופ' סטניסלס ליבלר באוניברסיטת פרינסטון. את המלגות העניקה להם באופן אישי פרופ' ארנון, ואת ההרצאה המרכזית באירוע נשאה מלגאית רות ארנון משנת 2016, ד"ר רבקה בקנשטיין מהאוניברסיטה העברית בירושלים. בטקס השתתפו גם חברי מועצת האקדמיה ויו"ר ועדת ההיגוי של המלגות, חבר האקדמיה פרופ' משה אורן.



למעלה, מימין: נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל, המלגאית ד"ר גלי נוטי, נשיאת האקדמיה לשעבר פרופ' רות ארנון, יו"ר ועדת ההיגוי של מלגות רות ארנון וחבר האקדמיה פרופ' משה אורן. למטה, מימין: פרופ' רות ארנון והמלגאית ד"ר אסיל שומר. משמאל: מלגאית רות ארנון משנת 2016, ד"ר רבקה בקנשטיין

7.4 < תוכנית מלגות ההצטיינות של המועצה להשכלה גבוהה והאקדמיה הלאומית הישראלית למדעים לחוקרי בתר־דוקטורט מחו"ל

בשנת 2018 ייסדה האקדמיה תוכנית מלגות יוקרתית להבאת בתר־דוקטורנטים מצטיינים מרחבי העולם לישראל. בזכות שותפות עם המועצה להשכלה גבוהה (מל"ג) הורחבה התוכנית בשנת 2021 להכללת חוקרים ממדעי הרוח והחברה. מטרת התוכנית הן למשוך חוקרים צעירים מצטיינים מרחבי העולם לישראל, כדי שישתלבו במעבדות המחקר שבה, לחזק את המעבדות המובילות בישראל באמצעות חוקרים מצטיינים ולטוות קשרים מקצועיים ואישיים עם מדענים מצטיינים בתחילת דרכם בשאיפה שיובילו לשיתופי פעולה מחקריים בעתיד.

בשנת תשפ"ד זכו 17 מלגאים מרחבי העולם במחזור השישי והאחרון של התוכנית. המלגאים נבחרו על ידי ועדת שיפוט בראשות חבר האקדמיה פרופ' מרדכי (מוטי) שגב (לרשימת חברי הוועדה ראו להלן בפרק 12 "ועדות האקדמיה"). המלגאים משתתפים בפגישה שנתית ובפעילויות שמארגנת האקדמיה. המלגות הן לתקופה של שנתיים, וסכום כל מלגה הוא 160,000 ש"ח לשנה. האקדמיה והמל"ג נותנות מחצית מהסכום במדעים המדויקים (STEM) ושלושה רבעים מן הסכום במדעי הרוח והחברה, והאוניברסיטה המארחת משלימה את השאר.

בעקבות טבח ה-7 באוקטובר והמלחמה שבעקבותיו, בנובמבר 2023, ערכה האקדמיה מפגש מקוון, ובו השתתפו מלגאים הנמצאים בארצות שונות באמריקה הצפונית והדרומית, באירופה, באסיה ובישראל. במפגש שמעו המלגאים דברי חיזוק מראשי האקדמיה, שוחחו על פתרונות מעשיים לאתגרים הייחודיים לתקופה ושיתפו בחוויות אישיות. נוסף על כך, הציעה האקדמיה ייעוץ לכשלושים מלגאים ששהו בישראל במהלך המלחמה, מהם שבחרו להמשיך את מחקרם בארץ ומהם שעזבו זמנית וקיימו את מחקרם במקוון ובעזרת שיתופי פעולה של מנחיהם הישראלים עם מוסדות מחקר ברחבי העולם. האקדמיה רואה חשיבות רבה בשמירת הקשר עם מלגאי העבר ועם המלגאים בהווה, להצלחת התוכנית.

7.5 < פרס כדור הארץ של פרונטירס

פרס כדור הארץ של פרונטירס (Frontiers Planet Prize) נוסד בשנת 2022 בשווייץ על ידי קרן פרונטירס (Frontiers Research Foundation), והוא מוענק לחוקרים מארצות שונות לאות הוקרה על מחקר שפרסמו בשנתיים הקודמות המקדם קיימות ותורם לייצוב המערכת האקולוגית של כדור הארץ. האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים היא המוסד המייצג של מדינת ישראל להגשת מועמדים לפרס היוקרתי. ועדת הפרס מטעם האקדמיה, בראשותה של פרופ' נגה קרונפלד־שור (לרשימת חברי הוועדה ראו להלן בפרק 12 "ועדות האקדמיה"), מגישה שלושה מועמדים לחבר השופטים הבין־לאומי של הקרן. לאחר מכן, בתהליך שיפוט בן שני שלבים, חבר השופטים הבין־לאומי בוחר חוקר מצטיין ארצי ושלושה חוקרים מצטיינים עולמיים. סכום הפרס הוא מיליון פרנקים שווייציים.

בשנת 2023, השנה הראשונה להענקת הפרס, זכה בפרס הארצי של פרונטירס:

< פרופ' יונתן בלמקר

אוניברסיטת תל אביב

7.6 < פרסי בלווטניק למדענים צעירים מצטיינים במדעי הטבע וההנדסה

תוכנית פרסי בלווטניק למדענים צעירים הושקה בשנת 2018 באקדמיה בשיתוף האקדמיה למדעים של ניו יורק וקרן משפחת בלווטניק. פרסי בלווטניק ניתנים למדענים צעירים מצטיינים בתחילת דרכם העצמאית במחקר. הפרסים מוענקים מדי שנה לשלושה חוקרים צעירים ומבטיחים באוניברסיטאות ישראליות, בשלושה תחומים – מדעי החיים, מדעי הפיזיקה וההנדסה וכימיה – לציון הישגים יוצאי דופן ולעידוד מצוינות, מקוריות וחדשנות. סכום הפרס הוא 100,000 דולר במענק לא מוגבל – אחד הפרסים הגדולים ביותר שנוסדו בשביל חוקרים בתחילת דרכם. ועדת הפרס, המורכבת מחברי האקדמיה וממדענים ידועי שם, בוחרת את המלצות האוניברסיטאות ובוחרת את הזוכים.

**הזוכים לשנת 2024:**

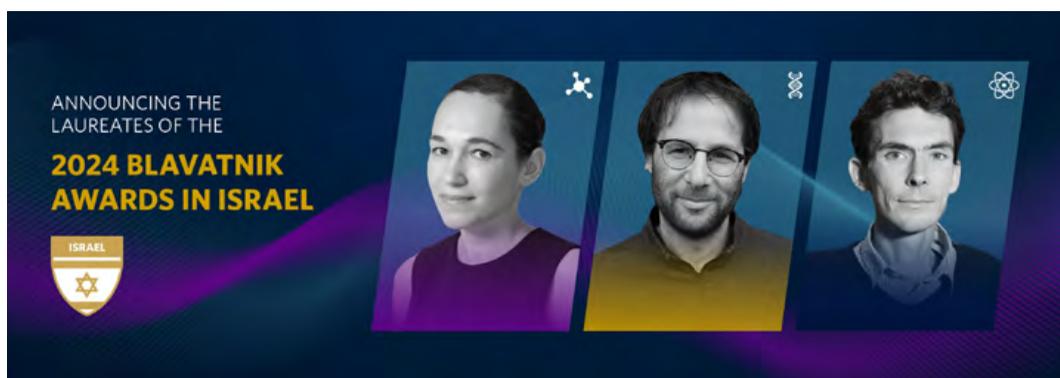
< פרופ' תומאס וידיק
המחלקה למדעי המחשב ומתמטיקה שימושית, מכון ויצמן למדע

< ד"ר שרגא שוורץ
המחלקה לגנטיקה מולקולרית, מכון ויצמן למדע

< ד"ר מורן שלו בן-עמי
המחלקה לביולוגיה מבנית, מכון ויצמן למדע

בראש הוועדות המדעיות עמדו השנה חברי האקדמיה פרופ' נעמה ברקאי, פרופ' יוסף קוסט ופרופ' שרית קראוס. במועצה המדעית המייעצת (Scientific Advisory Council) חברים בין השאר נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל, הנשיאה לשעבר פרופ' נילי כהן, זוכה פרס נובל וחבר האקדמיה פרופ' אהרן צ'חנובר וחברי אקדמיה נוספים.

זוכי הפרס הצטרפו לקהילת זוכי פרסי בלווטניק למדענים צעירים בארצות הברית ובבריטניה, המונה כיום יותר מ-300 זוכים. טקס פרסי בלווטניק בישראל, שבו מוענקים הפרסים לזוכים מדי שנה, יתקיים במרכז פרס לשלום ולחדשנות בתל-אביב-יפו בחודש יוני 2024. הזוכים ישתתפו גם בסימפוזיון ויצגו בו את מחקריהם בבית האקדמיה.



מימין: זוכי פרסי בלווטניק 2024: פרופ' תומאס וידיק, ד"ר שרגא שוורץ וד"ר מורן שלו בן-עמי

7.7 < מלגות קרן פולקס בישראל

קרן פולקס, שמרכזה בלונדון, מעניקה באמצעות האקדמיה מלגות המיועדות לתלמידי רפואה הלומדים גם לקראת תואר שלישי במדעי החיים. המלגות מוענקות מדי שנה לתקופה של עד שלוש שנים. סכום המלגה הוא עד 2,000 לירות סטרלינג לשנה. המועמדים נבחרים בוועדה של האקדמיה, והחלטות הוועדה כפופות לאישור נאמני קרן פולקס בלונדון. עד סוף שנת 2023 שימש יו"ר הוועדה בישראל חבר האקדמיה פרופ' משה אורן, ומשנת 2024 מכהן בתפקיד חבר האקדמיה פרופ' גדעון רכבי (לרשימת חברי הוועדה ראו להלן בפרק 12 "ועדות האקדמיה").

אלה הזוכים במלגות פולקס לשנת תשפ"ד:

מיכל נבון אוניברסיטת תל אביב	נועם הדר אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
סיוון קיז'נר האוניברסיטה העברית בירושלים	מאיה זיו-אגם אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
עמית רימון האוניברסיטה העברית בירושלים	עדי חובב (ליקסנברג) האוניברסיטה העברית בירושלים

אלה התלמידים שמלגתם נמשכת משנת תשפ"ג:

הדר גולן-ברמן מהאוניברסיטה העברית בירושלים, **ליאור היים** מאוניברסיטת תל אביב, **יהודה וקסלר** מהטכניון - מכון טכנולוגי לישראל, **הדר ישראלי** מהאוניברסיטה העברית בירושלים, **אילנה פוקס פישר** מהאוניברסיטה העברית בירושלים, **ענבל קול** מהאוניברסיטה העברית בירושלים, **אוהד רגב** מאוניברסיטת בן-גוריון בנגב

אלה התלמידים שמלגתם נמשכת משנת תשפ"ב:

שרון גריסרו מאוניברסיטת תל אביב, **לירן לוי** מהאוניברסיטה העברית בירושלים, **יניב מקייס** מהאוניברסיטה העברית בירושלים, **דניאל שטיינברג** מהאוניברסיטה העברית בירושלים



האקדמיה הצעירה הישראלית

8

8 < האקדמיה הצעירה הישראלית

האקדמיה הצעירה הישראלית פועלת עצמאית, בגיבויה ובסיועה של האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, משלהי 2012. חברי וחברות האקדמיה הצעירה הם אנשי ונשות מדע מצטיינים מהשורה הראשונה בתחומם, המחויבים למעורבות



האקדמיה הצעירה הישראלית
الأكاديمية الشابة الإسرائيلية
THE ISRAEL YOUNG ACADEMY

ציבורית חברתית פעילה בנושאים הקשורים לענייניה של האקדמיה. החברות והחברים החדשים נבחרים על פי תקנון מוסכם, ובבחירתם מובאת בחשבון שאיפה לשמור על איזון דיסציפלינרי ועל ייצוג הולם של הקהילה המדעית בישראל, כפוף לעקרונ המצוינות כתנאי קובע. כהונת החברים והחברות היא לתקופה קצובה בת ארבע שנים.

האקדמיה הצעירה פועלת על פי שישה אשכולות פעילות: צעירים, מגוון, חברה ורוח, הנגשת מדע, קיימות ובין-תחומיות.



חברי האקדמיה הצעירה, מרס 2024

במהלך השנה מקיימת האקדמיה הצעירה מפגשים קבועים בהשתתפות חבריה.

במפגש הקיץ שהתקיים בחודש יולי 2023 נבחר ועד מנהל חדש לשנה הקרובה, ובו שלושה חברים וחברות מתחומי דעת שונים: פרופ' איתי הלוי (יו"ר), פרופ' יעל אלואיל ופרופ' רות שרץ-שובל.

בספטמבר 2023 התקיים **מפגש הסתיו** בקיבוץ צובה, שמטרתו הייתה לדון בפעילויותיה של האקדמיה הצעירה בשנה הקרובה. במפגש סקר נשיא האקדמיה פרופ' דוד הראל את פעילות האקדמיה הלאומית למדעים.

בחודש מרס התקיים מפגש החורף בבית האקדמיה בירושלים. במפגש נשאו חברי וחברות האקדמיה הצעירה **הרצאות מדעיות קצרות**, וכן נפגשו עם פרופ' פרץ לביא, יו"ר המולמו"פ, ודנו בענייני השעה. במפגש הוחלט על פעילות נוספת של האקדמיה הצעירה שתתמקד במדיניות מדע.

פעילויות בעקבות המלחמה

אירועי ה-7 באוקטובר והמלחמה שבעקבותיהם השפיעו דרמטית על מערכת ההשכלה הגבוהה ועל קהילת החוקרים הצעירים, ולפיכך גם על כיווני פעילותה של האקדמיה הצעירה.

סטודנטים וחברי סגל גויסו למילואים, רבים אחרים פעילים במערך ההתנדבותי האזרחי, סטודנטים זרים עזבו את הארץ, ושנת הלימודים האקדמית נפתחה שלא במועדה. כמו כן שיתופי פעולה בין-לאומיים רבים מוקפאים, ונראה שנפתחה בעולם, ובייחוד במוסדות אקדמיים בחו"ל, חזית נוספת בדמות אנטישמיות, חרם אקדמי והלכי רוח אנטי-ישראליים. מצב זה הוביל להשתתפותם של חברי הוועד המנהל של האקדמיה הצעירה בכמה ועדות בכנסת לדיון באתגרי ההשכלה הגבוהה בתקופת המלחמה. כמו כן האקדמיה הצעירה הישראלית החליטה להוציא לפועל כמה יוזמות הקשורות למלחמה.

כינוס אקדמיה במלחמה

האקדמיה הצעירה, בשיתוף ועד ראשי האוניברסיטאות וארגון ScienceAbroad, קיימה בחודש נובמבר 2023 **מפגש מקוון** בין ראשי האקדמיה בישראל לבין הקהילה האקדמית הישראלית בארץ ובחו"ל. במפגש נידונו האתגרים הניצבים בפני חוקרים וחוקרות והיערכות המוסדות להתמודדות עימם. במפגש השתתפו נשיא האקדמיה הלאומית פרופ' הראל, יו"ר ות"ת פרופ' יוסי מקורי, נשיאי האוניברסיטאות ומאות חוקרים מהארץ



משתתפי כינוס "אקדמיה במלחמה"

ומהעולם. הובילו את הכינוס חברי הוועד המנהל של האקדמיה הצעירה והחברים פרופ' איילת אבן-עזרא ופרופ' רג'א ג'ריס.

כינוס "מדינה בשבר עמוק: איך יוצאים מזה?"

האקדמיה הצעירה קיימה בשיתוף האקדמיה הלאומית, בחודש ינואר, כינוס בשם **"מדינה בשבר עמוק: איך יוצאים מזה?"** השתתפו בו מיטב החוקרים ואנשי האקדמיה לצד אנשי ציבור וראשי מכוני מחקר בולטים, והם דנו בנושאים הקשורים לשיקום המדינה והאזור ביום שאחרי המלחמה. חברי הוועד המנהל הובילו את הכינוס מטעם האקדמיה הצעירה.



מימין: פרופ' יפעת ביטון, נשיאת המכללה האקדמית אחוה ויו"ר ועד ראשי המכללות המתוקצבות; פרופ' קרנית פלוג, האוניברסיטה העברית בירושלים, סגנית נשיא למחקר במכון הישראלי לדמוקרטיה ונגידת בנק ישראל לשעבר; פרופ' סלמאן זרקא, מנהל המרכז הרפואי זיו בצפת; פרופ' זהבה סולומון, אוניברסיטת תל אביב – במהלך הכינוס

סקר השפעות המלחמה על הסגל באוניברסיטאות

בסוף חודש ינואר פרסמה האקדמיה הצעירה, בשיתוף אפיק באקדמיה – פורום הפרופסוריות באוניברסיטאות, **סקר שמטרתו למפות את הקשיים** שעיימם מתמודדים חברות וחברי הסגל האקדמי הבכיר. על הסקר ענו 1015 חברות וחברי סגל. בעקבות פרסום הסקר התקיימו פגישות חשיבה עם נשיאי האוניברסיטאות, עם יו"ר ות"ת פרופ' יוסי מקורי וסמנכ"ל אסטרטגיה ובין-לאומיות בות"ת ד"ר נעמי בק ועם ד"ר אשר רגן מקרן יד הנדיב.

תוצאות הסקר מלמדות על תחושות של פגיעה ניכרת בחיי היומיום ובממדים השונים של העבודה האקדמית באוניברסיטאות וכן על פגיעה בקשרים האקדמיים הבין-לאומיים. נשים, חוקרות וחוקרים ללא קביעות ובדרגות נמוכות, בעלי משפחות שבהן ילדים קטנים וכן חברי סגל במדעי החברה והרוח דיווחו על פגיעות קשות מאלה שדיווחו חברי סגל אחרים.

חברי האקדמיה הצעירה אשר הובילו את הכנת הסקר וניתוחו הם פרופ' ארז בן-יוסף, פרופ' איתי הלוי, פרופ' מירי ימיני, פרופ' דניאל סודרי, פרופ' אסף שוורץ, פרופ' עדי שטרן ופרופ' רות שרץ-שובל.

פעילות משותפת עם גורמים בין-לאומיים

< סמוך לאירועי 7 באוקטובר, בחודש נובמבר 2023, נשלח מכתב מטעם הוועד המנהל של האקדמיה הצעירה לאקדמיות צעירות מקבילות בחו"ל, ובו קריאה לדיאלוג מבוסס-עובדות בקמפוסים וליצירת סביבה בטוחה לעמיתים ולסטודנטים ישראלים ופלסטינים כאחד. כמו כן קראה האקדמיה לעמיתותיה לנהל שיח מבוסס-עובדות ומושכל על אירועים אקטואליים לצד דחייה ברורה של תמיכה בארגוני טרור שלקחו בני ערובה ישראלים, פלסטינים ואזרחים אחרים, וכן לתמוך בשיתופי פעולה מחקריים עם חוקרים ישראלים ופלסטינים, במיוחד בנושאי מחקר רפואי, שיקום ויישוב סכסוכים.

פעילויות נוספות של האקדמיה הצעירה

מפגש לזוכות ולזוכי מענק ERC

ביוני 2023 קיימה האקדמיה הצעירה מפגש היכרות ודיון לזוכות ולזוכי מענק ERC - מענקי המחקר של האיחוד האירופי בתחומי מדעי החברה והרוח. המפגש נערך בבית האקדמיה בירושלים, בהשתתפות 18 זוכים וזוכות במענקים. מטרת המפגש הייתה לקיים דיון באפשרויות ובאתגרים השונים של ניהול מחקר בתחום מדעי הרוח והחברה במסגרת המענק. בין השאר היה דיון באתגרים המיוחדים שמציב מודל ה-ERC לחוקרות ולחוקרים במדעי הרוח והחברה, הייתה למידה מן הניסיון המצטבר של הזוכות והזוכים בעבר, ואופיינו מענקים משותפים שניתן לטפל בהם אגב שיתוף פעולה רבת-תחומי ורב-מוסדי. את המפגש הובילו פרופ' איריס אידלסון-שיין ופרופ' מירי ימיני.

הסדרה "מסתגלים לאקדמיה"



ממשתתפות המפגש "כישלונות מפוארים", חברות האקדמיה הצעירה בעבר ובהווה מימין: פרופ' בינה קליסקי, פרופ' מיכל בר-אשר סיגל, פרופ' רות שרץ-שובל, פרופ' נעמה גבע' זטורסקי ופרופ' מיכל פלדמן

האקדמיה הצעירה המשיכה גם בשנה זו בקיום סדרת מפגשים מקוונים בשם "מסתגלים לאקדמיה", הפונה לסגל אקדמי בתחילת דרכו, ומטרתה להנגיש את הכלים ואת המידע הדרושים להשתלבות מוצלחת באקדמיה הישראלית. בכל אחד מהמפגשים השתתפו מאות חוקרים מכל תחומי הדעת.

ביוני 2023 התקיים מפגש בנושא "כישלונות מפוארים" במוזיאון הטבע שבאוניברסיטת תל אביב. את המפגש הובילו פרופ' איתי הלוי, פרופ' נעמה גבע' זטורסקי, פרופ' יוסי יובל, פרופ' מירי ימיני, פרופ' שחר קוטינסקי, פרופ' בינה קליסקי, פרופ' נעם שטרן-גינסור ופרופ' רות שרץ-שובל.

בספטמבר 2023 התקיים מפגש בנושא "[מענקים תחרותיים: ERC Starting Grant](#)", שמטרתו הייתה הכנה להגשת בקשות למענקי ERC של האיחוד האירופי. במהלך המפגש שותפו תובנות וניתנו עצות להגשת הצעה מצטיינת למענק, ונערך פאנל מומחים, זוכי המענק, שענו על שאלות המשתתפים. את המפגש הובילו חברי הוועד המנהל, פרופ' מירי ימיני, פרופ' בינה קליסקי ופרופ' אסף שוורץ.

מפגש נוסף בסדרה התקיים בחודש ינואר, והוא התמקד בנושא "[תקשורת עם עמיתינו בעולם בעת המלחמה](#)". במפגש ציינו חוקרים כלים להתמודדות עם תוקפנות בזירה הבין-לאומית ולהעברת מסרים יעילה, להתייחסות למצב בכינוסים ולהתנהלות ברשתות החברתיות. את המפגש הובילו פרופ' איגור אוליצקי, פרופ' איתי הלוי, פרופ' מירי ימיני, פרופ' לטם פרייזון ופרופ' אסף שוורץ.

מפגש מסתגלים [בנושא בניית תיק מצטיין לקביעות](#) התקיים במאי ובמסגרתו הוסבר על תהליך הגשת התיק לקביעות וניתנו טיפים והמלצות מהרקטורים באוניברסיטאות ומחברי ובוגרי האקדמיה הצעירה. את המפגש הובילו פרופ' איגור אוליצקי, פרופ' נעמה גבע' זטורסקי, פרופ' איתי הלוי, פרופ' מירי ימיני, פרופ' שחר קוטינסקי ופרופ' אסף שוורץ.

אקדמיקס 5

ביולי 2023 התקיים במשכנות שאננים בירושלים הכינוס "אקדמיקס 5" בנושא אתגרי מדעי הרוח והחברה, בהשתתפות 15 חוקרות וחוקרים ממגוון מוסדות. מטרת הכינוסים היא קידום שיתופי פעולה בין-תחומיים, הרחבת קשרי המחקר והעבודה וגם מתן פינה שקטה לחוקרים לעבודתם.



משתתפי "אקדמיקס 5" במהלך הכינוס

קשר עם המועצה להשכלה גבוהה/ות"ת

בחודש מרס קיימה האקדמיה הצעירה פגישה עם הגב' חוה קליין אבישי, סמנכ"ל תכנון ומידע בות"ת, ועם ד"ר הילה בן טובים, ממונה בתחום סגל אקדמי ותפקות מחקר בות"ת. נושא הפגישה היה מודל התקצוב של מענקי מחקר של מדעני המשרדים, ובייחוד הקביעות בנוגע לקרנות תחרותיות. בפגישה השתתפו פרופ' איתי הלוי, פרופ' מירי ימיני ופרופ' אהרון סיגל.

בעקבות הפגישה התקיימה במאי 2024 סדנה לחברי האקדמיה הצעירה, בנושא מודל התקצוב.

כינוס בנושא המחקר החקלאי בישראל

בחודש מאי 2024 התקיים [כינוס של האקדמיה הצעירה בשיתוף האקדמיה הלאומית למדעים](#) ומכון וולקני, שמטרתו הייתה להציג את המחקר ואת הטכנולוגיה החקלאיים בישראל ואת חשיבותם המדעית-כלכלית-ביטחונית. הוועד המנהל היה אחראי לארגון הכינוס, ועימו פרופ' אבי צדוק ופרופ' אילון שני, בוגרי האקדמיה הצעירה, בשיתוף פרופ' ידן דודאי, יו"ר החטיבה למדעי הטבע של האקדמיה הלאומית.

סקר חוקרים וחוקרות צעירים

בחודשים יוני-יולי 2023 ערכה האקדמיה הצעירה סקר מקיף, שלישי מסוגו, בקרב חוקרות וחוקרים בראשית דרכם האקדמית בישראל. בסקר השתתפו 971 משיבים. הסקר עוסק בסוגיות רבות: השתלמות בתר־דוקטורט טרם קבלת המשרה, תהליכי קליטה, תמיכה מוסדית, גיוס תלמידי מחקר, מענקים, תמיכה מנהלית, תשתיות, הוראה, תהליכי קידום ועוד. מטרת הסקר הייתה לספק תמונת מצב מפורטת וייחודית בנוגע לחברי וחברות סגל בתחילת דרכם באקדמיה הישראלית, לתקף את המדיניות בנושא ולזהות נקודות חוזק ונקודות הטעונות שיפור.

אוכלוסיית המשיבים היא חברי סגל שנקלטו בעשר השנים האחרונות במוסדות האוניברסיטאיים בישראל. הדוח המסכם יופק במהלך שנת 2024, ולאחריו יקיים צוות המחקר פגישות עם הנהלות האוניברסיטאות, להצגת הממצאים הרלוונטיים לכל מוסד.

חברי האקדמיה הצעירה בהווה ובעבר אשר השתתפו בהכנת הסקר בתחילתו ובניתוחו הם יו"ר הוועד המנהל פרופ' איתי הלוי, פרופ' ג'ניפר אושר, פרופ' עופר אשכנזי, פרופ' ארז בן־יוסף, פרופ' יונת הוכברג, פרופ' יוסי יובל, פרופ' מירי ימיני, פרופ' בינה קליסקי, פרופ' אסף שוורץ ופרופ' רות שרץ־שובל.

השתתפות בוועדות בין־לאומיות

בעקבות פנייה של ות"ת מונו בחודש מרס שתי חברות אקדמיה צעירה לייצג את ישראל בוועדות בין־לאומיות של האיחוד האירופי. פרופ' מירי ימיני תכהן בוועדה בנושא Bring Science closer to Citizens, ופרופ' לטם פרי־חזן תכהן בוועדה בנושא Deepening the ERA through protecting Academic Freedom in Europe.



חברי וחברות האקדמיה הצעירה הישראלית

- ד"ר איילת אבן-עזרא, החוג להיסטוריה, האוניברסיטה העברית בירושלים
- פרופ' יעקב אברמסון, המחלקה לאימונולוגיה, מכון ויצמן למדע
- פרופ' איגור אוליצקי, הפקולטה לביולוגיה, מכון ויצמן למדע
- פרופ' ג'ניפר אושר, המחלקה לפוליטיקה וממשל, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
- פרופ' איריס אידלסון-שיין, המחלקה להיסטוריה של עם ישראל, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
- פרופ' יעל אלואיל, הפקולטה לארכיטקטורה ובינוי ערים, הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל
- פרופ' ענבל ארנון, המחלקה לפסיכולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים
- פרופ' ארז בן-יוסף, החוג לארכיאולוגיה ותרבויות המזרח הקדום, אוניברסיטת תל אביב
- פרופ' נעמה גבעזטורסקי, הפקולטה לרפואה, הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל
- פרופ' רג'א ג'יריס, הפקולטה להנדסה, אוניברסיטת תל אביב
- ד"ר תאופיק דעאדלה, הפקולטה למדעי הרוח, האוניברסיטה העברית בירושלים
- פרופ' יונית הוכברג, מכון רקח לפיסיקה, האוניברסיטה העברית בירושלים
- פרופ' איתי הלוי, המחלקה למדעי כדור הארץ וכוכבי הלכת, מכון ויצמן למדע
- פרופ' מירי ימיני, בית הספר לחינוך, הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל
- פרופ' דניאל סודרי, הפקולטה להנדסת חשמל ומחשבים, הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל
- פרופ' אהרון סיגל, החוג לפילוסופיה, האוניברסיטה העברית בירושלים
- פרופ' לילך עמירב, הפקולטה לכימיה, הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל
- פרופ' עופר פירסטנברג, הפקולטה לפיסיקה, מכון ויצמן למדע
- פרופ' לטם פרי-חזן, הפקולטה לחינוך, אוניברסיטת חיפה
- פרופ' שחר קוטינסקי, הפקולטה להנדסת חשמל ומחשבים, הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל
- פרופ' נתן קלר, המחלקה למתמטיקה, אוניברסיטת בר-אילן
- פרופ' עדו קמינר, הפקולטה להנדסת חשמל ומחשבים, הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל
- פרופ' עודד רכבי, הפקולטה למדעי החיים, אוניברסיטת תל אביב
- פרופ' אסף שוורץ, הפקולטה לארכיטקטורה ובינוי ערים, הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל
- פרופ' עדי שטרן, הפקולטה למדעי החיים, אוניברסיטת תל אביב
- פרופ' נעם שטרן-גינסור, המחלקה לגנטיקה מולקולרית, מכון ויצמן למדע
- פרופ' מני שלום, המחלקה לכימיה, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
- פרופ' רות שרץ-שובל, המחלקה למדעים ביומולקולריים, מכון ויצמן למדע

לאתר האקדמיה הצעירה הישראלית <

פעילויות נוספות לקידום מטרותיה של האקדמיה

9

9 פעילויות נוספות לקידום מטרותיה של האקדמיה

9.1 < מרכז הקשר לחוקרים ישראלים

מרכז הקשר נועד לסייע לחוקרים וחוקרות ישראלים בארץ ובחו"ל ולמדענים עולים למצוא משרות מחקר באקדמיה ובתעשייה ולהשתלב בקהילה המדעית הישראלית. המרכז מטפל בחוקרים מכל תחומי הדעת, ובכללם מדעי הרוח והחברה, באמצעות לוח משרות מקוון. נוסף על זה המרכז מאפשר לחוקרים לפנות ישירות לאקדמיה בנוגע לצורכיהם ולאתגרים שעיימם הם מתמודדים.



ISRAEL ACADEMY
CONTACT CENTER
מרכז הקשר
האקדמיה למדעים

כיום רשומים במאגר מרכז הקשר יותר מ-4,600 חוקרים וחוקרות. כ-94% מהרשומים במאגר הם תלמידים לתואר שלישי או בעלי תואר דוקטור. בשנת 2023 נרשמו למרכז הקשר 200 חוקרים וחוקרות חדשים. כשליש מהחוקרים שבמאגר הם מתחומי מדעי החיים והרפואה, כשליש – מתחומי המדעים המדויקים ומדעי ההנדסה, וכשליש – מתחומי מדעי הרוח והחברה.

בשנת 2023 התפרסמו 115 משרות בלוח המשרות של מרכז הקשר. 64% מהמשרות הם במדעי הטבע, ו-36% מהמשרות הם במדעי הרוח והחברה. בנובמבר 2023 החל פרסום מקביל של המשרות [בעמוד הלינקדאין של מרכז הקשר](#).

[לאתר מרכז הקשר לחוקרים ישראלים <](#)

חוקרים רשומים במרכז הקשר לפי תחומים



משרות שהתפרסמו במרכז הקשר בשנת 2023 לפי מוסד



9.2 < הקרן הלאומית למדע

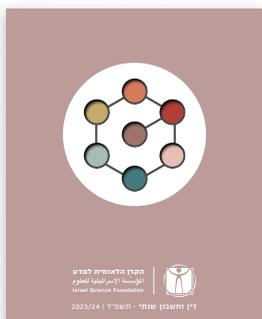
בשנות השבעים של המאה הקודמת החליטה ממשלת ישראל להקצות כספים למחקר הבסיסי בישראל על בסיס תחרות ומצוינות מדעית והטילה על האקדמיה לפעול למימוש התוכנית. לשם כך הקימה האקדמיה את "הזרוע למחקר בסיסי". תקציב הזרוע החדשה שניהלה האקדמיה בא ממקורות ממשלתיים באמצעות ות"ת (הוועדה לתכנון ולתקצוב של המועצה להשכלה גבוהה).



הקרן הלאומית למדע
المؤسسة الإسرائيلية للعلوم
Israel Science Foundation

בשל הגידול הניכר בהיקף פעילותה של הקרן במשך השנים הוחלט על הפיכתה לעמותה עצמאית. במאי 1995 הוקמה הקרן הלאומית למדע (ISF) כעמותה ונרשמה כחוק אצל רשם העמותות. בכך שונה מעמדה המשפטי של הקרן, והוחל בהפעלתה כמסגרת ארגונית עצמאית אשר שואבת את סמכותה מהקהילה המדעית ופועלת לקידום המחקר המדעי הבסיסי.

על אף היותה עמותה עצמאית שומרת הקרן על זיקה לאקדמיה הלאומית הישראלית למדעים. ביטוי לכך ניתן לראות בין היתר בכהונת נשיא האקדמיה כיו"ר מועצת הקרן (לפי תקנונה). הקרן הלאומית למדע היא כיום הגוף המרכזי התומך במחקר בסיסי בישראל לפי מצוינות מדעית בתחומי הדעת השונים ובמגוון רחב של ערוצי תמיכה. בראש ההנהלה האקדמית של הקרן עומד פרופ' דניאל זייפמן, נשיא מכון ויצמן למדע לשעבר.



מטרת הקרן היא להעריך הצעות למחקר בסיסי בכל תחומי הדעת, הכוללים את מדעי הרוח, מדעי החברה, מדעי החיים והרפואה והמדעים המדויקים והטכנולוגיה, ולתמוך בהצעות הנבחרות, בעיקר באמצעות מענקי מחקר. ההצעות מוערכות ונבחרות בהליך תחרותי, על סמך מצוינות ואיכות מדעית. מרבית התוכניות נשפטות בתהליך שיפוט דואלי, שכולל הקמת ועדות מקצועיות מדי שנה, לפי נושאי הבקשות המוגשות, וכן משלוח ההצעות לסיקור עמיתים, בעיקר בחו"ל. כ-96% מתקציב הקרן לשנת תשפ"ד הם הקצבת ות"ת. ארבעת האחוזים הנותרים באים מתרומות ישירות, מפרסים, מקרנות מיועדות ומקרנות שונות שהאקדמיה מנהלת.

בשנת תשפ"ד פועלת הקרן בתקציב כולל של קרוב ל-726 מיליון ש"ח, בכל מסלולי המענקים, ובהם אלה:

< **תוכניות הליבה:** תוכניות הממומנות מדי שנה מתקציב הליבה פתוחות להגשה לכל תחומי הדעת ואינן ממוקדות בנושא מסוים.

< **תוכניות ייעודיות:** תוכניות הממומנות מתקציב תוספתי מיועדות לקהל חוקרים מסוים או לנושא מסוים, ובדרך כלל מוגבלות בזמן.

במסגרת תוכניות הליבה מממנת הקרן 2,330 מענקי מחקר אישיים באוניברסיטאות ובמוסדות מחקר אחרים, שני מוקדי מחקר ומענק מחקר אחרון בתוכנית ביכורה. כמו כן תומכת הקרן במסגרת זו ברכישת ציוד מחקר מתקדם לחברי סגל חדשים באוניברסיטאות, בפרסום ספרים בתחומי מדעי הרוח וכן בקיום סדנאות מחקר בין-לאומיות.

נוסף על תוכניות הליבה הנזכרות לעיל מפעילה הקרן את התוכניות האלה:

- < מענקי מחקר לרופאים-חוקרים בבתי החולים.
- < תוכנית למלגות השתלמות בתר-דוקטורט במדעי החברה.
- < תוכנית ברפואה ממוקדת אישית.
- < תוכנית למחקרים בתחום מדע וטכנולוגיה קוונטיים.
- < תוכנית תמיכה להנגשת תשתיות מחקר – במסגרת התוכנית למענקי מחקר אישיים.
- < תוכנית לתמיכה ברכישת ציוד לחוקרים ב"אמצע הדרך".

תוכנית ייחודית למחקרים פורצי דרך (מפ"צ):

מפ"צ היא תוכנית ייחודית המיועדת לתמוך במחקר איכותי במיוחד, המוגדר "פורץ דרך", בכל תחומי הדעת. מטרת תוכנית זו היא לספק תמיכה בהיקף רחב למחקר איכותי שהוא בעל סיכון גבוה/תועלת גבוהה (high risk/high gain), המצריך מימון גדול במיוחד שאינו ניתן להשגה באמצעות מענק המחקר האישי הרגיל. התוכנית מיועדת לתמוך במידה ניכרת במספר קטן של חוקרים נבחרים שהוכיחו בעשר השנים האחרונות מחויבות עמוקה ומקיפה למחקר המוצע.

פעילות בין-לאומית

לפני כמה שנים הרחיבה הקרן את פעילותה הבין-לאומית, והיא משתפת פעולה עם קרנות מחקר שונות לקידום פעילות מדעית משותפת בין חוקרים ישראלים לבין חוקרים מחו"ל. הקרנות כוללות את אלה: הקרן הלאומית למדעי הטבע בסין (National Natural Science Foundation of China – NSFC), המכון הקנדי לחקר הבריאות (Canadian Institute for Health Research – CIHR), המרכז הבין-לאומי למחקר ולפיתוח בקנדה (International Development Research Center – IDRC) וקרן עזריאלי (The Azrieli Foundation). בעבר שיתפה הקרן פעולה גם עם ה-UGC (University Grant Council) בהודו, עם הקרן הלאומית למחקר בסינגפור (National Research Foundation – NRF) ועם האגודה היפנית לקידום המדע (Japan Society for the Promotion of Science – JSPS).

הקרן שותפה ב-GRC (Global Research Council), והיא פעילה בהנהגה האירופית האזורית.

לאתר הקרן הלאומית למדע <

9.3 < תל"מ – הפורום לתשתיות לאומיות למחקר ולפיתוח

בשנת 1997 הקים נשיא האקדמיה דאז פרופ' יעקב זיו ז"ל את פורום תל"מ, מסגרת פעולה וולונטרית שנועדה לאגם משאבים ולתאם בין כל הגופים הלאומיים שתשתית מחקרית גדולה יכולה לשמש אותם.

בראש הפורום יושב נציג האקדמיה הלאומית שמתמנה בידי נשיא האקדמיה. הנציג בשנים האחרונות הוא חבר האקדמיה פרופ' שמעון אולמן, וחברים בו יו"ר הות"ת, ראש הרשות לחדשנות, מנכ"ל משרד המדע והטכנולוגיה, ראש מפא"ת (המנהל למחקר ולפיתוח אמצעי לחימה ותשתית טכנולוגית) במשרד הביטחון וסגן ראש אגף התקציבים במשרד האוצר.

הפורום בודק הצעות להקמת תשתיות לאומיות למחקר ולפיתוח (מו"פ), ובשנים האחרונות גם תוכניות מו"פ לאומיות, וממליץ על דרך איגום המשאבים המתאימה מתוך התקציבים של מרכיבי הפורום ושל גופים מעוניינים אחרים. כמו כן הוא ממליץ על הגופים שיהיו אחראים לביצוע ולבקרה במסגרת התקציבית שנקבעה.

ערוצי התמיכה במחקר ובפיתוח ממקורות לאומיים בישראל קיימים בעיקר במסגרות אלה:

1. מחקר בסיסי איכותי המנוהל ומתקצב על יסוד עקרונות תחרותיים.
2. מו"פ המבוסס על חדשנות טכנולוגית לטובת פיתוח תעשייה ומנוהל ומתקצב על יסוד עקרונות תחרותיים.
3. מו"פ מגזרי, מתחום החקלאות, הביטחון ועוד, המנוהל ומתקצב על יסוד צרכים וצפי של יישומים מוגדרים.

השותפים בתל"מ סבורים כי מלבד ערוצי תמיכה אלה יש צורך לתמוך מעת לעת גם בהקמת תשתיות מו"פ רחבות, בתחומים שונים. תשתיות המו"פ הללו מיועדות לתת מענה לצרכים של כמה גורמים בעלי עניין העוסקים כולם בפעילות מו"פ באותו התחום. בחינה מקצועית של ההצעות ושל הדרכים להקמת תשתיות לאומיות כאלה נעשית בפורום תל"מ.

בשנים האחרונות החליט פורום תל"מ על איגום משאבים ועל ביצוע מיזמים מדעיים וטכנולוגיים בהיקף כולל של מיליארדי ש"ח, ובהם אלה:

1. הקמת מאגר/בנק רקמות לאומי (מידג"ם) – בעלות של 36 מיליון ש"ח.
2. פוטוניקה מתקדמת – בעלות של 140 מיליון ש"ח.
3. חקר המוח – בעלות של 65 מיליון ש"ח.
4. הקמת מאגר גנום קליני במסגרת מיזם "פסיפס" לרפואה מותאמת אישית, בהשתתפותם של משרד הבריאות והמערך הדיגיטלי הלאומי – בעלות של 239 מיליון ש"ח.
5. מדע וטכנולוגיה קוונטיים – בעלות של 1,250 מיליון ש"ח.
6. בינה מלאכותית – בעלות של 520 מיליון ש"ח (בפעילה ראשונה). בשנה האחרונה התקבלה החלטה על פעימה נוספת, בעלות של כ-500 מיליון ש"ח, שיישומה יחל בשנה הקרובה.
7. מכון לחקר לוויינות זעירה – בעלות של 100 מיליון ש"ח.
8. תוכנית הבירוקונוורגנס (bio-convergence) – בעלות התחלתית של כ-525 מיליון ש"ח, ונוסף על זה פעילות עצמאית של הגופים השונים בהיקף של כ-725 מיליון ש"ח.

בשנים האחרונות עוסק הפורום בעיקר בארבע תוכניות, בעקבות המלצות של ועדות בדיקה מקצועיות:

1. **תוכנית הקוונטים** – ביוזמת ות"ת הוקמה ב-2018 ועדת בדיקה מקצועית, בראשות ד"ר ארנה ברי, שנועדה לבחון את הצורך באיגום משאבים להשקעה בתוכנית לאומית בטכנולוגיות קוונטים. הוועדה התבססה על עבודתה של ועדה שהוקמה בראשות פרופ' אורי סיון ועל דוח צרכים שהכינו מפא"ת ורשות החדשנות במשותף. הוועדה המליצה על השקעות באלה: חישוב קוונטי, זמן ענן, תשתיות אקדמיה ומעבדה יישומית, חישה (מו"פ ביטחוני ודואלי), הכשרת הון אנושי, מחקר ישיר ושיתוף פעולה בין-לאומי. במאי 2019 אושרו המלצות הוועדה. התוכנית תוקצבה, והיא פועלת ומוסרת דיווחים תקופתיים על פועלה לפורום.

2. **תוכנית לתשתית לוויינות זעירה** – ועדת בדיקה מקצועית, בראשותו של פרופ' תא"ל (מיל') חיים אשד, נועדה לבדוק את הצורך בהקמת "תשתית לאומית ללוויינות זעירה". לוווינות זעירה היא אחד המייצגים המובהקים של מהפכת "החלל החדש". פיתוח לוויינים זעירים מתבסס על סטנדרטיזציה מכנית וחשמלית, על טכנולוגיות של מזעור ועל שימוש ברכיבי מדף. אלה מיועדים להוריד עלויות ולהאיץ את תהליך המו"פ כדי לאפשר גישה יעילה וזולה לחלל גם לאקדמיה וגם לחברות קטנות ובינוניות. הוועדה הגיעה למסקנה שיש ערך רב בהקמת מרכז תשתיות לאומי ללוויינים זעירים וקטנים (עד 100 ק"ג) שישמש פלטפורמה להנבטת רעיונות חדשים באקדמיה ובתעשייה ויעודד ביצוע מו"פ בתחום החלל. תחום נוסף שבו יעסוק המרכז הוא טיפול רגולטורי ועסקי במיזמים, כגון תיאומי תדרים, יצוא ביטחוני וביצוע יעיל ומרוכז של רכש וחוזי שיגור, בניצול הידע והמורשת הנצברים בחלל בחברות ישראליות. הוועדה הגישה את מסקנותיה, והנושא אושר ותוקצב.

3. **תוכנית לבנייה מלאכותית** – ועדת בדיקה לנושא חשוב זה, בראשותה של ד"ר ארנה ברי, בחנה את הצורך בהקמת תשתית לבנייה מלאכותית ולמדעי הנתונים, את כדאיות הקמתה ואת היתכנותה. הוועדה הגישה את המלצותיה לפורום, וזה אישר את הדוח ואת התוכנית המוצעת. בשל אי-ודאות באשר לתקציב ארוך הטווח, התוכנית חולקה לכמה פעימות שנתיות. בשנת 2021 אושר תקציב בן 520 מיליון ש"ח לצורך התנעת המיזם וביצוע הפעימה הראשונה, שהתרכזת בנושאים של מודלי שפה בעברית ובערבית, של תשתיות חישוב לבנייה מלאכותית ושל תמיכה בכוח אדם. במהלך השנה האחרונה אושרה והופעלה הפעימה השנייה בתקצוב של כ-500 מיליון ש"ח נוספים.

4. **תוכנית הביורקונוורג'נס (bio-convergence)** – ועדת בדיקה מקצועית, בראשותה של פרופ' רבקה כרמי, עסקה בקידום נושא הביורקונוורג'נס (bio-convergence), נושא בין-תחומי שהוא חיבור סינרגטי בין מדעי החיים והביולוגיה למדעי ההנדסה. הוועדה בדקה את האפשרות להקים בישראל תשתית למו"פ שתתמוך בפיתוחו ובקידומו של מחקר רב-תחומי אקדמי בסיסי, טכנולוגי-יישומי, רפואי ותעשייתי בתחום הביורקונוורג'נס כמנוע חדשנות טכנולוגי וכלכלי, לרבות פיתוח ידע ויכולות מו"פ וייצור להקמת חברות בישראל שיעסיקו כוח אדם איכותי ושיהיו בעלות פרוץ גבוה. בחודש אפריל 2022 אישרו חברי הפורום עקרונית את המלצות ועדת הבדיקה, וכן אושר תקציב ראשוני בסך 435 מיליון ש"ח. באפריל 2023 הצטרפו ות"ת ומשרד הבריאות לתוכנית עם תוכניות להשקעה בתשתיות ציוד יקרות באקדמיה, ללימוד לתארים מתקדמים ולמענקי מחקר המשרתים את תחום הביורקונוורג'נס, והיקף התוכנית הורחב לכ-525 מיליון ש"ח. ליד פעילות זו מקיימים הגופים השונים פעילות עצמאית בהיקף של כ-725 מיליון ש"ח.

ΑΠΟΛΥΤΗ
Auditorium



הרצאות, כינוסים
ואירועים ביוזמת
האקדמיה

10

10 הרצאות, כינוסים ואירועים ביוזמת האקדמיה

במסגרת תפקידה המוגדר בחוק – "לטפח ולקדם פעילות מדעית" – האקדמיה עורכת הרצאות, כינוסים וימי עיון. רבים מהאירועים פתוחים לקהל הרחב. השנה בשל טבח ה־7 באוקטובר והמלחמה שבנקבותיו נדחו רבים מן האירועים המתוכננים למועד מאוחר יותר (בפרק זה מצוינים האירועים שיזמה האקדמיה מיוני 2023 עד אמצע מאי 2024).

* לצפייה בהרצאות המוקלטות יש ללחוץ על הקישור בשם האירוע.

יום שלישי, ערב נר שישו של חנוכה תשפ"ד (12 בדצמבר 2023)

האספה הכללית הפתוחה תשפ"ד
 טקס הצטרפותם של החברות והחברים החדשים לאקדמיה
 והרצאות הבכורה שלהם

ברכות

פרופ' דוד הראל, פרופ' מרגלית פינקלברג

משתתפים

פרופ' ידין דודאי, פרופ' סרג'יו הרט,
 פרופ' ניר קידר, פרופ' אליעזר שלו

החברות והחברים החדשים

פרופ' מיכל אירני

פרופ' ישראל גרשוני

פרופ' עופר זיתוני

פרופ' אלי זלדוב

פרופ' לאונה טוקר

פרופ' שרה סטרומזה

פרופ' שמואל פיינר

פרופ' יצחק פריד



הרצאות שנתיות

י"ב באדר א' תשפ"ד (21 בפברואר 2024)

▶ ההרצאה השנתית על שם מרטין בובר

ברכות: פרופ' דוד הראל, פרופ' נילי כהן,

Prof. Stephan Greenblatt, אוניברסיטת הרווארד

הרצה בנושא: **Shakespeare's Second Chance**

כ"ט בניסן תשפ"ד (7 במאי 2024)

▶ ההרצאה השנתית על שם צ'ארלס דרווין

ברכות: פרופ' דוד הראל

יו"ר: פרופ' ידן דודאי

Prof. Steven Pinker, אוניברסיטת הרווארד

הרצה בנושא: **The Evolution of Rationality**

(and Irrationality)

כינוסים וימי עיון

י"ח בסיוון תשפ"ג (6 ביוני 2023)

Blavatnik Awards for Young Scientists in Israel –

Science Symposium 2023

אירוע משותף לקרן משפחת בלווטניק, לאקדמיה הישראלית

הלאומית למדעים ולאקדמיה למדעים של ניו יורק

דברי פתיחה: **Dr. Brooke Grindlinger**

משתתפים: פרופ' צביקה ברקסקי, פרופ' שי כרמי,

ד"ר רינה רוזנצויג



זוכת פרס בלווטניק לשנת 2023, ד"ר רינה רוזנצויג, מרצה בסימפוזיון. צילום: יובל יוסף

י"ד-ט"ז בתמוז תשפ"ג (3-5 ביולי 2023)

כינוס בין-לאומי של האקדמיה הלאומית הישראלית

למדעים והאקדמיה למדעים של ברלין-ברנדנבורג

Radical Trends in Religions

ברכות: פרופ' מרגלית פינקלברג,

Prof. Christoph Marksches

יו"ר: פרופ' יורם ביל, פרופ' יוחנן פרידמן, פרופ'

איתן קולברג, **Prof. Christoph Marksches**

משתתפים: פרופ' משה אידל, ד"ר אלי אלשיך, בנימין

בית-הלחמי, פרופ' ישראל ברטל, ד"ר דניאל לב,

פרופ' מאיר ליטבק, פרופ' יוחנן פרידמן,

Dr. Simon Gerber, Prof. Bernhard Jussen,

Prof. Gudrun Krämer

כ"ה-כ"ו באלול תשפ"ג (11-12 בספטמבר 2023)

▶ **The British Mandate in Palestine: Regional**

and Global Contexts

ברכות: פרופ' דוד הראל, פרופ' מרגלית פינקלברג

דברי פתיחה: פרופ' בילי מלמן, פרופ' ליאת קוזמא

יו"ר: פרופ' עמי איילון, פרופ' מוטי גולני, פרופ' רות

גיניאו, פרופ' אביגיל יעקובסון, פרופ' מוסטפא עבאסי

משתתפים: ד"ר אליה אתקין, ד"ר נמרוד בן זאב,

ד"ר תאופיק דעאדלה, ד"ר דותן הלוי, ד"ר שירה וילקוף, ד"ר

ניקול כיאט, אחמד מחמוד, פרופ' בילי מלמן, ד"ר בסמה

פאהום, ד"ר יוני פורס, שירה פנחס, פרופ' ליאת קוזמא,

Prof. Tomoko Akami, Prof. Michael D. Callahan,

Prof. Hilary Falb Kalisman, Prof. Dr. Esther

Möller, Prof. Kenneth Orosz, Prof. Jordi Tejel

ט"ו בטבת תשפ"ד (27 בדצמבר 2023)

המפגש הראשון בסדרת המפגשים "בשערי האקדמיה"

בנושא "עתיד"

▶ עתידה של היהדות

דברי פתיחה: פרופ' דוד הראל

יו"ר: פרופ' מארן ר' ניהוף

משתתפים: פרופ' משה הלברטל, פרופ' איל רגב



מימין: פרופ' דן בן־דוד, פרופ' יוג'ין קנדל, פרופ' דניאל זייפמן, ד"ר ארנה ברי, חברות האקדמיה הצעירה הישראלית פרופ' רות שרץ־שובל ופרופ' יעל אלואיל, בכינוס "מדינה בשבר עמוק: איך יוצאים מזה?"

ח' באדר ב' תשפ"ד (18 במרס 2024)

כינוס אדמס השנתי

דברי פתיחה: פרופ' דוד הראל
 משתתפים: פרופ' משה אורן, פרופ' אסיה רולס,
 Prof. Gil Troy



פרופ' אסיה רולס מרצה לפני מלגאי אדמס בכינוס השנתי

כ"ח בשבט תשפ"ד (20 במרס 2024)

המפגש השלישי בסדרת המפגשים "בשערי האקדמיה" בנושא "עתיד"

אוטופיה ודיסטופיה בספרות
 יו"ר: פרופ' אבנר הולצמן
 משתתפים: פרופ' מירי אליאב־פלדון, פרופ' יגאל שוורץ

כ"ד בניסן תשפ"ד (2 במאי 2024)

כינוס משותף לאקדמיה הלאומית הישראלית למדעים ולאקדמיה הצעירה הישראלית בנושא "המחקר החקלאי בישראל: הישגים, חדשנות וביטחון תזונתי"

דברי פתיחה: פרופ' איתי הלוי, פרופ' דוד הראל
 יו"ר: פרופ' זהבה אוני, פרופ' בני חפץ, פרופ' אבי לוי
 משתתפים: ד"ר אלון בן גל, ד"ר סמדר הרפז־סעד, ד"ר ספי ורניק, ד"ר יעל זלצר, ד"ר רן חובב, ד"ר יפית כהן, ד"ר יעל לאור, פרופ' נפתלי לזרוביץ, ד"ר אפרת לידור־נילי, פרופ' צבי פלג, ד"ר יובל צינמון, תמר שור

כ"ג בטבת תשפ"ד (4 בינואר 2024)

כינוס משותף לאקדמיה הלאומית הישראלית למדעים ולאקדמיה הצעירה הישראלית בנושא "מדינה בשבר עמוק: איך יוצאים מזה?"

דברי פתיחה: פרופ' איתי הלוי, פרופ' דוד הראל
 יו"ר: פרופ' יעל אלואיל, פרופ' עופר אשכנזי, פרופ' מונא ח'ורי, פרופ' רות שרץ־שובל
 משתתפים: ד"ר אדר' פאתינה אבריק־זבידאת, פרופ' יפעת ביטון, פרופ' דן בן־דוד, ד"ר יוחנן בן יעקב, ד"ר ארנה ברי, פרופ' דניאל זייפמן, פרופ' סלמאן זרקא, ד"ר איל חולתא, ציפי לבני, אשכול נבו, פרופ' סרי נוסייבה, פרופ' זהבה סולומון, פרופ' קרנית פלוג, פרופ' יוג'ין קנדל

כ"ח בשבט תשפ"ד (7 בפברואר 2024)

המפגש השני בסדרת המפגשים "בשערי האקדמיה" בנושא "עתיד של כדור הארץ"

עיתידו של כדור הארץ
 יו"ר: פרופ' צבי בן־אברהם
 משתתפים: פרופ' יעל אלואיל, פרופ' איתי הלוי



מימין: פרופ' יגאל שוורץ, פרופ' מירי אליאב־פלדון וחבר האקדמיה פרופ' אבנר הולצמן במפגש "אוטופיה ודיסטופיה בספרות"

אירועים לכבוד חברי האקדמיה

י"ב בסיוון תשפ"ג (1 ביוני 2023)

▶ **ערב עיון לכבוד נשיאת האקדמיה לשעבר**

פרופ' רות ארנון בהגיעה לגיל 90

"אימונולוגיה מודרנית: מחלום למציאות בחמישים שנה"

ברכות: פרופ' דוד הראל, פרופ' אלון חן

יו"ר: פרופ' בני גיגר

משתתפים: פרופ' רות ארנון, ד"ר תמי בן ידידיה,

פרופ' בני גיגר, פרופ' חיים הררי, פרופ' נילי כהן,

יונתן שפירא



נשיאת האקדמיה לשעבר פרופ' רות ארנון באירוע לכבוד הגעתה לגיל 90

י"ט בשבט תשפ"ד (29 בינואר 2024)

▶ **ערב עיון לכבוד פרופ' יוסף קפלן בהגיעו לגבורות**

ברכות: פרופ' דוד הראל

יו"ר: פרופ' שמואל פינר, פרופ' ב"ז קדר

משתתפים: פרופ' ירון בן-נאה, ד"ר לימור מינץ-מנור,

פרופ' דב סטוצ'ינסקי, פרופ' רות פיין, פרופ' אדוארד

פראם, פרופ' דברה קפלן, פרופ' יוסף קפלן, נתן קפלן,

Prof. Carsten Wilke



חבר האקדמיה פרופ' יוסף קפלן באירוע לכבוד הגעתו לגבורות

כ"ט בשבט תשפ"ד (8 בפברואר 2024)

▶ **ערב עיון לכבוד פרופ' איתן קולברג בהגיעו לגבורות**

ברכות: פרופ' מרגלית פינקלברג

יו"ר: פרופ' ליבנת הולצמן, ד"ר יוסף ויצטום, פרופ'

יוחנן פרידמן

משתתפים: פרופ' מאיר בריאשר, פרופ' סימון הופקינס,

ד"ר רועי וילוז'ני, ד"ר יוסף ויצטום, פרופ' מאיר

ליטבק, פרופ' איתן קולברג



חבר האקדמיה פרופ' איתן קולברג באירוע לכבוד הגעתו לגבורות

אירועים לזכר חברי האקדמיה

כ"ו בסיוון תשפ"ג (15 ביוני 2023)

▶ **ערב עיון לזכרו של פרופ' עמירם גרינולד**

"היקום המנוצץ במוח"

יו"ר: פרופ' ידין דודאי

דברי פתיחה: פרופ' דוד הראל

משתתפים: ד"ר ערן גרינולד, פרופ' עפר יזהר, פרופ'

חמוטל סלובין, פרופ' יוסף שלזינגר

י"ג באב תשפ"ג (31 ביולי 2023)

▶ **ערב עיון לזכרו של פרופ' אורי זליגסון**

"חידושים ברפואת קרישת הדם"

ברכות: פרופ' ערן דולב, פרופ' דוד הראל, פרופ' דוד ורון

יו"ר: פרופ' נילי כהן

מארגן: פרופ' גדעון רכבי

הרצאת אורח: Prof. Barry S. Collier

משתתפים: פרופ' יעל הנקין, פרופ' אופירה סלומון,

פרופ' גילי קנת



תקציב האקדמיה

11

11 תקציב האקדמיה לשנת תשפ"ד

(כל הסכומים באלפי שקלים)

12,710	הקצבות ות"ת (הוועדה לתכנון ולתקצוב)
70	הכנסות מפרסומים
2,620	הכנסות מקרנות
850	הקרן הלאומית למדע
323	תקורה מניהול פרויקטים
102	קרנות הנהלה
16,675	סה"כ הכנסות תקציב שוטף
22,246	סה"כ הכנסות מיזמים במימון חיצוני
38,921	סה"כ הכנסות
285	החטיבה למדעי הטבע
910	החטיבה למדעי הרוח
290	קידום המדע
850	כינוסים מדעיים וקשרי קהילה
210	פרסומים
1,450	קשרים בין-לאומיים
150	האקדמיה הצעירה הישראלית
121	מלגות רות ארנון
1,840	הנהלה, כלליות ומשרדיות
9,819	שכר ונלוות
750	פחת
16,675	סה"כ הוצאות תקציב שוטף
22,246	סה"כ הוצאות מיזמים במימון חיצוני
38,921	סה"כ הוצאות
0	עודף (גירעון)



ועדות האקדמיה

12

12 < ועדות האקדמיה

הוועד המנהל של האקדמיה הצעירה הישראלית

פרופ' איתי הלוי – יו"ר, פרופ' יעל אלואיל, פרופ' רות שרץ-שובל; יעל חסיד-איסקוב, תמי פלג – רכזות

הוועדה בנושא חשיבה חישובית ובינה מלאכותית בחינוך העל-יסודי

פרופ' מיכל ארמוני – יו"ר, ד"ר דוד גינת, פרופ' עמירם יהודאי, פרופ' טלי נחליאלי, פרופ' רז קופרמן, פרופ' אורן קורלנד, פרופ' שמעון שוקן; חן ברקמן – רכזת

הוועדה הישראלית של פרס כדור הארץ של פרונטירס (Frontiers Planet Prize)

פרופ' נגה קרונפלד-שור – יו"ר, פרופ' איתי הלוי, פרופ' יוסי לוי, פרופ' מני שלום; מאירה ברנדויין – רכזת

הוועדה הלאומית לאנרגיות גבוהות

פרופ' מרק קרלינר – יו"ר, פרופ' הלינה אברמוביץ, פרופ' שקמה ברסלר, פרופ' יונית הוכברג, פרופ' שלומית טרם, פרופ' ירון עוז, פרופ' גלעד פרוז, פרופ' יעל שדמי; ד"ר יעל בן-חיים – רכזת

הוועדה הלאומית לפיזיקה גרעינית

פרופ' אלי פיסצקי – יו"ר, פרופ' עמירם לוויטן, ד"ר ישראל מרדור, ד"ר צבי ציטרון, פרופ' גיא רון, פרופ' יגאל תלמי; ד"ר יעל בן-חיים – רכזת

הוועדה הלאומית לקרינת סינכרוטרון

פרופ' יובל גולן – יו"ר, פרופ' יואל הירש, פרופ' יואל זוסמן, פרופ' עודד ליבנה, פרופ' בועז פוקרוי, פרופ' שרון שוורץ; ד"ר יעל בן-חיים – רכזת

הוועדה המייעצת הישראלית למלגות קרן פולקס

פרופ' גדעון רכבי – יו"ר, פרופ' אוהד בירק, פרופ' יהודית ברגמן, פרופ' ליאור גפשטיין, פרופ' רביד שטראוסמן; ד"ר יעל בן-חיים – רכזת

הוועדה המלווה למפעל חקר השירה והפיוט בגניזה על שם עזרא פליישר

פרופ' אברהם גרוסמן ז"ל, פרופ' מרדכי עקיבא פרידמן; סימה דניאל – רכזת

הוועדה לאיתור מועמדים חדשים לחטיבה למדעי הטבע

פרופ' מרדכי (מוטי) שגב – יו"ר, פרופ' רשף טנא, פרופ' יוסף קוסט; ד"ר יעל בן-חיים – רכזת

הוועדה לאיתור מועמדים חדשים לחטיבה למדעי הרוח

פרופ' בילי מלמן – יו"ר, פרופ' נירה ליברמן, פרופ' גדליה סטרומזה; סימה דניאל – רכזת

הוועדה לקידום מדעי הרוח

פרופ' מרגלית פינקלברג – יו"ר, פרופ' עופר אשכנזי, פרופ' מיכל בירן, פרופ' ישראל ברטל, פרופ' אבנר הולצמן, פרופ' סרג'ו הרט, פרופ' יוסי שילה; סימה דניאל – רכזת

המרכז האקדמי בקהיר

הנהלה: גב' גליה פינצי – יו"ר, פרופ' גבריאל מ' רוזנבאום, פרופ' יצחק רייטר, פרופ' שמעון שמיר

הקרן לקידום מדעי הרוח והחברה

פרופ' נעמה גורן-ענבר – יו"ר, פרופ' נירה ליברמן, פרופ' יונתן מאיר, פרופ' גדליה סטרומזה, פרופ' יובל פלדמן, פרופ' לטם פרייחזן; סימה דניאל – רכזת

ועדת ביואתיקה

פרופ' שי לביא – יו"ר, פרופ' ליאת איילון, ד"ר עתניאל א. דרור, פרופ' יעקוב חנא, פרופ' יוסף ירדן, פרופ' אפרת לוי-להד, פרופ' פרנצ'סקה לוי-שפר, פרופ' מישל רבל, עו"ד ד"ר סיון תמיר; ד"ר יעל בן-חיים – רכזת

ועדת דוח מצב המדע בישראל 2025

פרופ' עדי קמחי – יו"ר, פרופ' גדי איזנשטיין, פרופ' ינון בן-נריה, פרופ' נירה ליברמן, פרופ' שרה סטרומזה, פרופ' מיכל פלדמן, פרופ' מרדכי (מוטי) שגב; לירון דין – רכזת

תת-הוועדה לבין-לאומיות

פרופ' מרדכי (מוטי) שגב – יו"ר, פרופ' אורי בנין, פרופ' דניאל זייפמן, פרופ' מירי ימיני, פרופ' ערן משורר

תת-הוועדה למדעי החברה

פרופ' נירה ליברמן – יו"ר, פרופ' תומר בלומקין, פרופ' ורד ויניצקי-סרוסי, פרופ' מוחמד חאג'-יחיא, פרופ' עמרי ידלין

תת-הוועדה למדעי החיים והרפואה

פרופ' ינון בן-נריה – יו"ר, פרופ' קרן אברהם, פרופ' יובל דור, פרופ' ארז לבנון, פרופ' ליעד מודריק

תת-הוועדה למדעי הרוח

פרופ' שרה סטרומזה – יו"ר, פרופ' דוד אנוך, פרופ' שחר גלילי, פרופ' גיל גמבש, פרופ' גליה צבר

תת-הוועדה למדעים המדויקים

פרופ' מיכל פלדמן – יו"ר, פרופ' חיים ביידנקופף, פרופ' מינה טייכר, פרופ' אילן מרק, פרופ' אבי צדוק

תת-הוועדה לתשתיות מחקר

פרופ' גדי איזנשטיין – יו"ר, פרופ' יובל גולן, פרופ' בני גיגר, פרופ' ניר טסלר, פרופ' ארז עציון

ועדת הביקורת

פרופ' מרדכי (מוטי) הייבלום, פרופ' יוסף קפלן; יואב טאובמן – רכז

ועדת ההיגוי והשיפוט של תוכנית מלגות אדמס

פרופ' משה אורן – יו"ר, פרופ' יואב בנימיני, פרופ' נעמה ברקאי, פרופ' גדעון דגן, פרופ' שמריהו הוז, פרופ' ישעיהו (אישי) טלמון, פרופ' אילון לינדנשטראוס, פרופ' יוסף קוסט, פרופ' חרמונה שורק, פרופ' מיכה שריר; בת־שבע שור – רכזת

ועדת ההיגוי להרצאה השנתית על שם מרטין בובר

פרופ' סרג'יו הרט – יו"ר, פרופ' עמנואל טוב, פרופ' נילי כהן, פרופ' אבישי מרגלית; סימה דניאל – רכזת

ועדת ההיגוי להרצאה השנתית על שם צ'ארלס דרווין

פרופ' ידן דודאי – יו"ר, פרופ' יוסי לוי, פרופ' יואל רק; בת־שבע שור – רכזת

ועדת ההיגוי להתמודדות עם משבר האקלים

פרופ' דן יקיר – יו"ר, פרופ' צבי בן־אברהם, פרופ' יוסף ג'בארין, פרופ' נעמה גורן־ענבר, פרופ' נדב דוידוביץ, פרופ' יואב יאיר, פרופ' יוסי לוי, פרופ' שלומית פז, פרופ' טליה פישר, פרופ' דני רוזנפלד, פרופ' איתן ששינסקי; ד"ר יעל בן־חיים, ד"ר נירית טופול – רכזות

ועדת ההיגוי למיפוי פגיעות לסיכוני אקלים

פרופ' ערן פייטלסון – יו"ר, פרופ' תמר דיין, פרופ' איתי הלוי, פרופ' אלון טל, פרופ' דן יקיר, פרופ' (אמריטה) נעמי כרמון, פרופ' דורון לביא, פרופ' מיה נגב, פרופ' ערן פרידלר, פרופ' דוד פרלמוטר, פרופ' נגה קרונפלד־שור; שגית פורת – רכזת

ועדת ההיגוי לסדרה "בשערי האקדמיה"

פרופ' ידן דודאי, פרופ' אבנר הולצמן, פרופ' דוד הראל, פרופ' נילי כהן; נעמה שילוני – רכזת

ועדת ההיגוי של מיזם MGH (Monumenta Germaniae Historica)

פרופ' ב"ז קדר – יו"ר, פרופ' משה אידל, פרופ' מלאכי בית־אריה ז"ל, יעקב גוגנהיים, פרופ' ישראל יובל, פרופ' שמחה עמנואל, פרופ' יוסף קפלן; סימה דניאל – רכזת

ועדת ההשקעות

דן זיסקינד, גרי ליבלר, יוסי לנץ, אהוד ניגר, הרי ספיר; יואב טאובמן – רכז

ועדת הכספים

ירום אריאב, פרופ' קרנית פלוג, ד"ר יוסף צ'חנובר; יואב טאובמן – רכז

ועדת הפאונה והפלורה של ארץ ישראל

ד"ר מנחם גורן – יו"ר, פרופ' עוזי פליטמן – יו"ר, פרופ' בלה גליל, פרופ' גדעון דגן, ד"ר נטע דורצ'ין, ד"ר דניאל יואל, פרופ' מרדכי כסלו, ד"ר יותם ציפריברגר; ד"ר יעל בן־חיים – רכזת

ועדת הפרסומים

פרופ' יונתן מאיר – יו"ר, פרופ' רות ברמן, פרופ' ידן דודאי, פרופ' אבנר הולצמן, פרופ' איתן קולברג;
טלי אמיר – רכזת

ועדת השיפוט לתוכנית המלגות לתלמידי מחקר במדעי הרוח והחברה מיסודה של הקרן ע"ש אליכס דה רוטשילד

פרופ' נילי כהן – יו"ר, פרופ' איריס אידלסון-שיין, פרופ' יורם בילו, פרופ' אבנר הולצמן; מאירה ברנדויין –
רכזת

ועדת התוכניות במדעי הרוח והחברה

פרופ' יורם בילו – יו"ר, פרופ' מיכל בירן, פרופ' סיימון הופקינס, פרופ' סרג'יו הרט, פרופ' אהרן ממן;
סימה דניאל – רכזת

ועדת מפגשי מדע ודעת בבית הנשיא

פרופ' דוד הראל – יו"ר, פרופ' יונינה אלדר, פרופ' מוחמד חאג'-יחיא, פרופ' יוסי שילה; נעמה שילוני –
רכזת

ועדת פורום הדתות האברהמיות

פרופ' גדליה סטרומזה – יו"ר, פרופ' מארן ר' ניהוף, פרופ' רונית ריצ'י; סימה דניאל – רכזת

ועדת קציר

פרופ' יוסי לוויה – יו"ר, פרופ' חנוך גוטפרוינד, פרופ' ידן דודאי, פרופ' אילן מרק, פרופ' שרית קראוס,
פרופ' נגה קרונפלד-שור; מאירה ברנדויין – רכזת

ועדת תוכנית מלגות הצטיינות לחוקרי בתר-דוקטורט מחו"ל

פרופ' מרדכי (מוטי) שגב – יו"ר, ד"ר גדעון אבני, פרופ' יונינה אלדר, פרופ' עמנואל בלוך, פרופ' אהוד
בנין, פרופ' אשרף בריק, פרופ' נעמה ברקאי, פרופ' רג'א ג'יריס, פרופ' יונת הוכברג, פרופ' לירן כרמל,
פרופ' אילן מרק, פרופ' מארן ניהוף, פרופ' אבינועם צדוק, פרופ' נתן קלר, פרופ' שרית קראוס, פרופ'
מיכאל קרייני, פרופ' מני שלום, פרופ' דוד שפריצק; מאירה ברנדויין – רכזת

חבר היועצים של קרן בת-שבע דה רוטשילד

פרופ' יוסי לוויה – יו"ר, פרופ' יונינה אלדר, פרופ' חנוך גוטפרוינד, פרופ' יורם גרונר, פרופ' ידן דודאי,
פרופ' אלישע האס, פרופ' אילן מרק, פרופ' שרית קראוס, פרופ' נגה קרונפלד-שור, פרופ' גיורא שמחן;
מאירה ברנדויין – רכזת



נציגי האקדמיה בגופים ובמוסדות

13

13 < נציגי האקדמיה בגופים ובמוסדות

מועצת הקרן הלאומית למדע

פרופ' דוד הראל (יו"ר)
פרופ' ישראל ברטל, פרופ' סרג'יו הרט

מועצת פרסי הארווי

פרופ' נוגה אלון, פרופ' אלחנן הלפמן

פורום תל"מ

(תשתיות לאומיות למחקר ולפיתוח)
פרופ' שמעון אולמן (יו"ר)

פרס דן דוד (אוניברסיטת תל אביב)

פרופ' יהושע יורטנר

קורטוריון הטכניון

פרופ' יוסף קוסט

קרן יוספה וליאוניד אולשוונג

(האפוטרופוס הכללי)
גליה פינצי

הוועדה המדעית של

המרכז למורשת יהדות אתיופיה
פרופ' חגי ארליך, פרופ' גליה צבר

הוועדה לבחירת זוכי

מלגות פולונסקי
פרופ' נעמה גורן-ענבר

המועצה של מרכז זלמן שזר

לחקר תולדות העם היהודי
פרופ' יורם בילו, פרופ' ישראל ברטל

הקרן הדו־לאומית למדע

ארצות־הברית-ישראל
פרופ' חיים סידר

הקרן על שם ד"ר מינה שפירמן

וד"ר אוטו שפירמן ז"ל
גליה פינצי

מועצת הספרייה הלאומית

פרופ' דוד הראל (יו"ר)



14 חברים שהלכו לעולמם

חברים שהלכו לעולמם בשנה החולפת (תשפ"ג-תשפ"ד)**שלמה אבינרי**

(תרצ"ג-תשפ"ד)



שלמה אבינרי היה מגדלור אקדמי ואינטלקטואלי, מי שתרם תרומה מכרעת למחקר העולמי, לתרבות הישראלית ולציבור כולו. בשיחתנו האחרונה כמה ימים לפני מותו רציני לשאוב ממנו עידוד, והוא, שלא כהרגלו, נותר בלא מילים. האם במקרה בחר לעזוב אותנו בדיוק חמישים שנה לאחר פטירתו של דוד בן-גוריון, שעליו כתב ושאינו התפלמס כמרצה צעיר בשנות העשרים שלו על האופי המשיחי של התנועה הציונית המדינית?

חברי האקדמיה מתלבטים לא אחת בשאלה מהם גבולות הייעוץ לממשלה, ואם בגדר תפקיד זה על האקדמיה להיות מעורבת בסוגיות העומדות במרכז הדין הציבורי. יודגש – השאלה אינה נוגעת למעורבות האינדיווידואלית של אנשי האקדמיה; הרי בעניין זה היה שלמה חלוץ לפני המחנה. היא נוגעת במעורבות האקדמיה הלאומית כגוף. לפני כמה שנים ערכנו דיון בנושא. עמדתו של שלמה, שהתקבלה בהסכמה, הייתה שעלינו לגשת לנושא מתוך ענווה וריסון עצמי. מעורבות האקדמיה כגוף מוצדקת כאשר העמדה הפוליטית מצויה בליבת הערכים האקדמיים. אך בכל מה שנוגע לפוליטיקה בכללותה, לא נבחרנו לאקדמיה כדי להיות שומרי המוסר או כדי לייצג את החברה הישראלית. מוטב שלא נהפוך להיות חלק מהמחלוקת עצמה אלא נשבץ אותה במסגרת דיון מושכל, פתוח, סובלני ופלורליסטי.

בעקבות עמדתו יזמנו כינוס בין-לאומי שעסק באתגרי הדמוקרטיה הליברלית. וכך במסגרת הכינוס דנו במודל הנאות והמאוזן הנוגע להפרדת רשויות, ובקשיי המעבר לדמוקרטיה, בייחוד במזרח אירופה. כידוע, לאחר התפרקות ברית המועצות סייע שלמה בתהליכי דמוקרטיזציה במדינות מזרח-אירופיות והיה חבר במשלחות בין-לאומיות לפיקוח על הבחירות החופשיות הראשונות שנערכו שם.

היותו נואם מזהיר בא לידי ביטוי גם בכינוס הזה, שבו דיבר על יסודות הדמוקרטיה הליברלית. הוא קונן על שבעיית הבעיות העומדת לפתחנו היא העובדה שיסוד זה של אחווה או סולידריות לא הוטמע לא בחינוך ולא בזירה הציבורית. זוהי הסיבה העיקרית לקיטוב – הגורם המרכזי למשבר שאיתו אנו מתמודדים.

כציוני מובהק וכאזרח העולם הוא נע בין משה הס, הרצל, ארלוזורוב ובן-גוריון מצד אחד, להגל וקרל מרקס מהצד השני; בין האקדמיה המקומית למקדשי האקדמיה בעולם; בין האקדמיה לזירה הציבורית. השילוב בין לוקליות לגלובליות, בין התבונה הטהורה לתבונה המעשית, היה מאפיין מובהק של אישיותו, שאותו מיזג גם במחקריו ובעמדותיו הפוליטיות.

שלמה אבינרי היה אינטלקטואל מעורב ואכפתי, מקור השראה לעמיתיו, לתלמידיו, לציבור כולו. שמחתי על שזכיתי להכירו מקרוב ולשאוב מתבוננתו הטהורה והמעשית. החלל שיתיר הוא עצום, אך זכרו הברוך ומשנתו מונצחים לעד ברוחנו ובליבנו.

יהי זכרו ברוך!

כתבה: פרופ' נילי כהן, נשיאת האקדמיה לשעבר

מלאכי בית־אריה

(תרצ"ז-תשפ"ד)



פרופ' מלאכי בית־אריה, מומחה עולמי לכתבי יד עבריים, חוקר פורץ דרך בתחום הפלאוגרפיה והקודיקולוגיה, חבר האקדמיה למדעים ומי שעמד בראש מפעל הפלאוגרפיה העברית מראשיתו, הלך לעולמו השנה והוא בן 86. פרופ' בית־אריה נולד ב־1937 בפתח תקווה, השלים תואר ראשון בלשון עברית ותואר שני בבלשנות עברית באוניברסיטה העברית. פרופ' גרשם שלום היה מנחה הדוקטורט שלו, שעסק בחיבור המיסטי "פרק שירה", שאותו שייך לספרות ההיכלות הקדומה.

פרופ' בית־אריה נחשב לאחד מאבות המחקר הקודיקולוגי – חקר ספרים כאובייקטים פיזיים – ופיתח מתודולוגיות לחקר מלאכת הספר העברי ועיצובו בימי הביניים. הוא פעל לאורך הקריירה שלו גם בתחום הפלאוגרפיה – חקר הכתב והתפתחותו הגרפית – של חיבורים וכתבי יד יהודיים, ובנה מסד נתונים מדעי שהפך לבסיס למחקר בין־לאומי. ב־1965 החל במפעל הפלאוגרפיה העברית, שנועד "לתאר ולמיין את התכונות הגרפיות, הטכניות והפיזיות של כתבי היד העבריים מימי הביניים". אחרי יותר מחמישים שנות עבודה תועדו יותר מ־6,700 כתבי יד ממאות ארכיונים, ספריות ועוד, ונבנה מאגר ממוחשב על בסיס המידע שנאסף, שהפך לכלי מרכזי לחוקרי יהדות ברחבי העולם. המפעל היה חלק מפעילותה של האקדמיה למדעים, ופרופ' בית־אריה ניהלו בכל שנות פעילותו. הישגיו בתחום הקודיקולוגיה העברית עולים על ההישגים בתחומי קודיקולוגיה אחרים, והם מקור השראה לחוקרי תחומים אלה. גולת הכותרת של עבודתו הוא הספר קודיקולוגיה עברית: טיפולוגיה של מלאכת הספר העברי ועיצובו בימי הביניים בהיבט היסטורי והשוואתי מתוך גישה כמותית המיוסדת על תיעוד כתבי־היד בציוני תאריך עד שנת 1540, בהוצאת האקדמיה בשנת 2021.

ליד פועלו במפעל הפלאוגרפיה לימד פרופ' בית־אריה באוניברסיטה העברית, מ־1975, ובאוניברסיטאות ברחבי העולם, ובהן אוקספורד והרווארד; ניהל את "בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי", שהפך לספרייה הלאומית, בשנים 1979–1990. בתפקידו זה סייע בין היתר להשיג גישה לכתבי יד קדומים ברחבי העולם, ממנזר סנטה קתרינה שבסיני ועד לארכיונים בברית המועצות לשעבר, וכן סייע בתיעודם; קיבל תואר פרופ' של כבוד מאוניברסיטת בולוניה, נבחר לחבר האקדמיה למדעים ב־2003 וזכה בפרס לנדאו ובפרסים נוספים.

פרופ' בית־אריה היה גם משורר ופרסם שני ספרי שירה. כן כתב ספר ילדים. היה לו קשר אישי ואקדמי עם הסופר, חתן פרס נובל, ש"י עגנון. בריאיון שנתן ב־2019 נזכר בהתערבותו עם הסופר כי פרסומו הראשון היה שיר ביידיש שהוצא בגליציה. עגנון חשב אחרת. פרופ' בית־אריה זכה בהתערבות, ובתמורה העניק לו עגנון סיפור בכתב ידו.

יהי זכרו ברוך!

כתבו: אסף אוני בסיוע חבר האקדמיה פרופ' ב"ז קדר

אברהם גרוסמן

(תרצ"ו-תשפ"ד)



השנה הלך לעולמו חבר האקדמיה פרופ' אברהם גרוסמן, מגדולי ההיסטוריונים של תולדות עם ישראל ומחשובי החוקרים של מדעי היהדות בדור האחרון.

גרוסמן נולד בטבריה וילדותו עברה עליו במושבה משמר הירדן שבגליל. אביו ר' שמואל גרוסמן נהרג במלחמת השחרור, והמשפחה עברה לטבריה ולאחר מכן לחיפה. הוא למד באוניברסיטה העברית בירושלים בחוגים לתלמוד ולהיסטוריה של עם ישראל. פרופ' אפרים א' אורבך, נשיא האקדמיה לשעבר, היה מנחה הדוקטורט שלו בנושא "תולדות הספרות הרבנית באשכנז ובצרפת במאה ה"א". לאחר קבלת התואר דוקטור יצא

ללונדון ללימודי בתר-דוקטורט בבית הספר ללימודי המזרח ואפריקה. עם שובו לארץ מונה למרצה באוניברסיטה העברית בירושלים בחוג להיסטוריה של עם ישראל, השתלב במדור לתקופת ימי הביניים והצטיין כמורה מזהיר. שליטתו המצוינת של גרוסמן בשפה הערבית אפשרה לו לעסוק גם בקורות היהודים בארצות האסלאם. פרופ' גרוסמן המשיך לעסוק במחקר עד לימיו האחרונים. הוא היה נשוי לרחל לבית אוסטרואו, ולהם שתי בנות ושני בנים, שאחד מהם הוא פרופ' יונתן גרוסמן מהמחלקה לתנ"ך באוניברסיטת בר-אילן.

רוב ספריו של גרוסמן יצאו בכמה מהדורות. הספר "חכמי צרפת הראשונים" זיכה אותו בפרס ביאליק לשנת תשנ"ו, והספר "חסידות ומורדות – נשים יהודיות באירופה בימי הביניים" זכה לתהודה רבה בקרב חוקרי החברה היהודית בימי הביניים ובקרב חוקרי מגדר האישה ומעמדה.

נוסף על אלה ערך גרוסמן ופרסם כמה פרסומים על רש"י, ובהם מונוגרפיה מקיפה שבה ליקט שפע פרטים על חייו ופועלו של רש"י וקרע צוהר אל עולמו האידיאלי, וכן החיבור "אמונות ודעות בעולמו של רש"י". ספרו האחרון "רש"י והפולמוס היהודי-הנוצרי" יצא לאור ב-2021. כמו כן הוא ערך שני כרכים של "רש"י, דמותו ויצירתו".

גרוסמן כתב קרוב למאה וחמישים מאמרים, וכמה מהם נתפרסמו בקובץ מאמריו "תמורות בחברה היהודית בימי הביניים", ובשנת 2010, לרגל פרישתו מן ההוראה באוניברסיטה, יצא לאור ספר יובל לכבודו – "ראשונים ואחרונים, מחקרים בתולדות ישראל מוגשים לאברהם גרוסמן".

במהלך שנות פעילותו מילא פרופ' גרוסמן כמה וכמה תפקידים באקדמיה הישראלית. הוא כיהן כראש מכון בן-צבי, היה חבר בהנהלות של הארכיון המרכזי לחקר תולדות העם היהודי, של מכון דינור לחקר תולדות עם ישראל ושל המרכז לחקר תולדות ארץ ישראל ויישובה של יד יצחק בן-צבי. כמו כן השתתף במערכות כתבי העת "ציון" ו"קתדרה".

הוא נבחר לחבר האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים בשנת 1999, ובשנת תשס"ג הוענק לו פרס ישראל. בנימוקי ועדת השופטים נאמר בין היתר: "פרופסור אברהם גרוסמן הוא היום מחשובי ההיסטוריונים בתולדות ישראל וממובילי המחקר בהיסטוריה יהודית בימי הביניים... עבודתו מתבססת הן על תעודות ידועות ומקובלות והן על מאות רבות של כתבי-יד, אשר רבים מהם התגלו, פוענחו והוערכו על ידו".

יהי זכרו ברוך!

כתב: חבר האקדמיה פרופ' יוסף קפלן, ידידו הקרוב של פרופ' גרוסמן ז"ל

חברים שהלכו לעולמם

השנה המצוינת היא שנת הבחירה

תשע"ב/2012	פרופסור למדע המדינה, האוניברסיטה העברית בירושלים	אבינרי, שלמה (תרצ"ג-תשפ"ד)
תשל"ח/1978	פרופסור לתלמוד, האוניברסיטה העברית בירושלים	אברמסון, שרגא (תרע"ו-תשנ"ו)
תש"ך/1959	פרופסור לפרזיטולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	אדלר, שאול (תרנ"ה-תשכ"ו)
תש"ך/1959	פרופסור לאלקטרוניקה, הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל	אולנדורף, פרנץ (תר"ס-תשמ"ב)
תש"ך/1959	פרופסור לתלמוד, האוניברסיטה העברית בירושלים	אורבך, אפרים אלימלך (תרע"ב-תשנ"א)
תשכ"ה/1965	פרופסור לסוציולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	אייזנשטדט, שמואל נח (תרפ"ד-תש"ע)
תשכ"א/1961	פרופסור להיסטוריה של העמים המוסלמיים, האוניברסיטה העברית בירושלים	איילון, דוד (תרע"ד-תשנ"ח)
תש"ך/1959	פרופסור לתלמוד, האוניברסיטה העברית בירושלים	אלבק, חנוך (תר"ן-תשל"ב)
תשמ"ז/1987	פרופסור לפיזיקה, מכון ויצמן למדע	אלכסנדר, שלמה (תר"ץ-תשנ"ח)
תשע"ז/2017	פרופסור לגאוגרפיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	אלנבלום, רוני (תשי"ב-תשפ"א)
תשס"ב/2002	פרופסור לפיזיקה, מכון ויצמן למדע	אמרי, יוסף (תרצ"ט-תשע"ח)

תשנ"ב/1991	פרופסור ללימודים קלאסיים, האוניברסיטה העברית בירושלים	אשרי, דוד (תרפ"ה-תשס"ט)
תש"ך/1959	פרופסור לפילוסופיה סוציאלית, האוניברסיטה העברית בירושלים	בובר, מרדכי מרטין (תרל"ח-תשכ"ה)
תשמ"א/1981	פרופסור לתולדות עם ישראל, האוניברסיטה העברית בירושלים	ביינארט, חיים (תרע"ח-תשע"ג)
תשנ"ג/1993	פרופסור לביוכימיה חקלאית, האוניברסיטה העברית בירושלים	בירק, יהודית (תרפ"ז-תשע"ג)
תשס"ג/2003	פרופסור לפלאוגרפיה וקודיקולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	בית-אריה, מלאכי (תרצ"ז-תשפ"ד)
תשכ"ח/1968	פרופסור לשפה וספרות ערבית, האוניברסיטה העברית בירושלים	בלאו, יהושע (תרע"ט-תשפ"א)
תשכ"ט/1969	פרופסור לכימיה ביולוגית, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב	בלוק, משה רודולף (תרס"ב-תשמ"ה)
תשס"ז/2007	פרופסור למחשבת ישראל, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב	בלידשטיין, יעקב (תרצ"ח-תש"ף)
תשמ"א/1981	פרופסור לסוציולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	בן-דוד, יוסף (תר"ף-תשמ"ו)
תשכ"ו/1966	פרופסור ללשון העברית, האוניברסיטה העברית בירושלים	בן-חיים, זאב (תרפ"ז-תשע"ג)
תש"ך/1959	פרופסור לתולדות עם ישראל, האוניברסיטה העברית בירושלים	בער, יצחק פריץ (תרמ"ט-תש"ם)
תשכ"ד/1964	פרופסור לדמוגרפיה ולסטטיסטיקה, האוניברסיטה העברית בירושלים	בקי, רוברטו (תרס"ט-תשנ"ו)
תשנ"ז/1997	פרופסור לפיזיקה, האוניברסיטה העברית בירושלים	בקנשטיין, יעקב (תש"ז-תשע"ה)
תשכ"ג/1963	פרופסור ללוגיקה ולפילוסופיה של המדעים, האוניברסיטה העברית בירושלים	בר-הלל, יהושע (תרע"ה-תשל"ו)
תש"ך/1959	פרופסור לכימיה אורגנית, האוניברסיטה העברית בירושלים	ברגמן, ארנסט דוד (תרס"ד-תשל"ה)
תשכ"ח/1968	פרופסור לפרמקולוגיה, בית הספר לרפואה של האוניברסיטה העברית והדסה בירושלים	ברגמן, פליקס (תרס"ח-תשס"ב)

תש"ך/1959	פרופסור לפילוסופיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	ברגמן, שמואל הוגו (תרמ"ד-תשל"ה)
תשל"ו/1975	פרופסור לכלכלה, האוניברסיטה העברית בירושלים	ברונו, מיכאל (תרצ"ב-תשנ"ז)
תשס"ח/2008	פרופסור לספרות עברית ולפילוסופיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	ברינקר, מנחם (תרצ"ה-תשע"ו)
תש"ך/1959	פרופסור לביולוגיה, מכון ויצמן למדע	ברנבלום, יצחק (תרמ"ד-תש"ס)
תשע"ה/2015	פרופסור למשפטים, האוניברסיטה העברית בירושלים	גביון, רות (תש"ה-תש"ף)
תשל"א/1971	פרופסור לסוציולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	גוטמן, אליהו לואיס (תרע"ו-תשמ"ח)
תשנ"ו/1996	פרופסור לבלשנות ולשפות שמיות, האוניברסיטה העברית בירושלים	גולדנברג, גדעון (תר"צ-תשע"ג)
תשל"ו/1976	פרופסור לכימיה, הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל	גינצבורג, דוד (תר"ף-תשמ"ח)
תשנ"ט/1999	פרופסור לתולדות עם ישראל, האוניברסיטה העברית בירושלים	גרוסמן, אברהם (תרצ"ו-תשפ"ד)
תשנ"ח/1998	פרופסור לנירוביולוגיה, מכון ויצמן למדע	גרינולד, עמירם (תש"ה-תשפ"ב)
תשנ"ה/1994	פרופסור לבלשנות ולשפות שמיות, האוניברסיטה העברית בירושלים	גרינפלד, חיים יונה (תרפ"ו-תשנ"ה)
תש"ך/1959	פרופסור למתמטיקה, מכון ויצמן למדע	דבורצקי, אריה (תרע"ו-תשס"ח)
תשכ"ג/1963	פרופסור לפיזיקה, מכון ויצמן למדע	דה-שליט, עמוס (תרפ"ז-תשכ"ט)
תשמ"ב/1982	פרופסור לכימיה פיזיקלית, מכון ויצמן למדע	דוסטובסקי, ישראל (תרע"ט-תשע"א)
תש"ך/1959	פרופסור לתולדות עם ישראל, האוניברסיטה העברית בירושלים	דינור, בן-ציון (תרמ"ד-תשל"ג)
תשנ"ג/1993	פרופסור לספרות אנגלית, האוניברסיטה העברית בירושלים	דלסקי, הלל (תרפ"ו-תשע"א)

תשכ"ו/1966	פרופסור לזואולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	האז, גיאורג (תרס"ה-תשמ"א)
תשנ"ו/1996	פרופסור למקרא, האוניברסיטה העברית בירושלים	הרן, מנחם (תרפ"ה-תשע"ה)
תשכ"א/1961	פרופסור ללימודים קלאסיים, האוניברסיטה העברית בירושלים	וירשובסקי, חיים (תרע"ו-תשל"ז)
תש"ך/1959	פרופסור לפיזיולוגיה פתולוגית, בית הספר לרפואה של האוניברסיטה העברית והדסה בירושלים	ורטהיימר, חיים ארנסט (תרנ"ג-תשל"ח)
תש"ך/1960	פרופסור לבוטניקה, האוניברסיטה העברית בירושלים	זהרי, מיכאל (תרנ"ח-תשמ"ג)
תשמ"א/1981	פרופסור מחקר להנדסת חשמל, הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל	זיו, יעקב (תרצ"ב-תשמ"ג)
תשע"ג/2013	פרופסור לפיזיקה, מכון ויצמן למדע	זילברברג, ירון (תשי"א-תשע"ט)
תשס"א/2001	פרופסור לרפואה, המרכז הרפואי שיבא, תל השומר ואוניברסיטת תל אביב	זליגסון, אורי (תרצ"ז-תשפ"ב)
תשנ"ג/1993	פרופסור להנדסת חשמל, הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל	זכאי, משה (תרפ"ז-תשע"ו)
תשל"ו/1975	פרופסור לביולוגיה, מכון ויצמן למדע	זקס, ליאו (תרפ"ז-תשע"ד)
תש"ך/1959	פרופסור למשפט אזרחי, האוניברסיטה העברית בירושלים	טדסקי, גוידו (גד) (תרס"ז-תשנ"ג)
תש"ך/1959	פרופסור ללשון העברית, האוניברסיטה העברית בירושלים	טורסיני, נפתלי הרץ (תרמ"ז-תשל"ד)
תשכ"ח/1968	פרופסור להיסטוריה של העת החדשה, האוניברסיטה העברית בירושלים	טלמון, יעקב לייב (תרע"ו-תש"ם)
תשכ"ד/1964	פרופסור לארכאולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	ידין, יגאל (תרע"ז-תשמ"ד)
תשנ"ב/1992	פרופסור ללשון העברית, האוניברסיטה העברית בירושלים	ייבין, ישראל (תרפ"ג-תשס"ט)
תשכ"ד/1964	פרופסור לפיזיקה ניסויית, האוניברסיטה העברית בירושלים	כהן, סולי גבריאל (תרפ"א-תשמ"ד)

תשכ"ג/1963	פרופסור לאווירונאוטיקה, הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל, מכון ויצמן למדע	כוגן, אברהם (תרפ"א-תשס"ט)
תשכ"ט/1969	פרופסור לתלמוד, בית המדרש לרבנים באמריקה, ניו יורק	ליברמן, שאול (תרפ"ח-תשנ"ג)
תשמ"ה/1985	פרופסור למקרא, אוניברסיטת תל אביב	ליכט, יעקב (תרפ"ב-תשנ"ג)
תשל"ט/1979	פרופסור לפיזיולוגיה, מכון ויצמן למדע	לינדנר, יוחנן (תרפ"ט-תשמ"ג)
תשמ"ה/1985	פרופסור למתמטיקה, האוניברסיטה העברית בירושלים	לינדנשטראוס, יורם (תרצ"ז-תשע"ב)
תשנ"ט/1999	פרופסור לכימיה פיזיקלית, מכון ויצמן למדע	ליפסון, שניאור (תרע"ד-תשס"א)
תשל"ו/1970	פרופסור לפיזיקה, מכון ויצמן למדע	ליפקין, צבי (תרפ"א-תשע"ו)
תשנ"ז/1997	פרופסור ללשון העברית, האוניברסיטה העברית בירושלים	מורג, שלמה (תרפ"ו-תשנ"ט)
תש"ך/1960	פרופסור לארכאולוגיה ולתולדות עם ישראל, האוניברסיטה העברית בירושלים	מזר, בנימין (תרס"ו-תשנ"ה)
תשכ"ח/1968	פרופסור לרפואת עיניים, בית הספר לרפואה של האוניברסיטה העברית והדסה בירושלים	מיכאלסון, יצחק (תרס"ג-תשמ"ב)
תשנ"ד/1994	פרופ' לכימיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	משולם, רפאל (תרצ"א-תשמ"ג)
תשכ"ו/1966	פרופסור לאסטרופיזיקה ולפיזיקה, אוניברסיטת תל אביב	נאמן, יובל (תרפ"ו-תשס"ו)
תשמ"ו/1986	פרופסור לספרות אנגלית, האוניברסיטה העברית בירושלים	נבו, רות (תרפ"ד-תשמ"א)
תשנ"ה/1994	פרופסור לאפיגרפיה ולפלאוגרפיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	נוה, יוסף (תרפ"ח-תשע"ב)
תשמ"ד/1984	פרופסור לקרדילוגיה, אוניברסיטת תל אביב והמרכז הרפואי שיבא, תל השומר	נויפלד, הנרי (תרפ"ג-תשמ"ז)
תש"ך/1960	פרופסור למקרא, האוניברסיטה העברית בירושלים	סגל, משה צבי (תרל"ז-תשכ"ח)

תשכ"ב/1962	פרופסור ללשון ולספרות יידיש, האוניברסיטה העברית בירושלים	סדן, דב (תרס"ב-תש"ן)
תשל"א/1971	פרופסור לאימונולוגיה, מכון ויצמן למדע	סלע, מיכאל (תרפ"ד-תשפ"ב)
תשכ"ב/1962	פרופסור לפילוסופיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	סמבורסקי, שמואל (תרס"ט-תש"ן)
תשכ"ט/1969	פרופסור למתמטיקה, האוניברסיטה העברית בירושלים	עמיצור, שמשון אברהם (תרפ"א-תשנ"ד)
תש"ך/1959	פרופסור לבלשנות, האוניברסיטה העברית בירושלים	פולוצקי, הנס יעקב (תרס"ה-תשנ"א)
תשכ"ג/1963	פרופסור לכלכלה, האוניברסיטה העברית בירושלים	פטינקין, דן (תרפ"ב-תשנ"ה)
תשל"ח/1978	פרופסור למתמטיקה, אוניברסיטת תל אביב	פיאטצקי-שפירו, איליה (תרפ"ט-תשס"ט)
תש"ך/1960	פרופסור לפילוסופיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	פינס, שלמה (תרס"ח-תש"ן)
תשכ"א/1961	פרופסור לגאולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	פיקרד, יהודה ליאו (תר"ס-תשנ"ז)
תשל"ז/1977	פרופסור לביולוגיה של התא, מכון ויצמן למדע	פלדמן, מיכאל (תרפ"ו-תשס"ה)
תש"ם/1980	פרופסור למדע הדתות, האוניברסיטה העברית בירושלים	פלוסר, דוד (תרע"ז-תש"ס)
תשמ"ד/1984	פרופסור לספרות עברית, האוניברסיטה העברית בירושלים	פליישר, עזרא (תרפ"ט-תשס"ז)
תשס"א/2001	פרופסור למתמטיקה שימושית, מכון ויצמן למדע	פנואלי, אמיר (תש"א-תש"ע)
תשכ"א/1961	פרופסור למתמטיקה שימושית, מכון ויצמן למדע	פקריס, חיים לייב (תרס"ח-תשנ"ג)
תשכ"ג/1963	פרופסור להיסטוריה, האוניברסיטה העברית בירושלים	פראוור, יהושע (תרע"ז-תש"ן)
תש"ך/1959	פרופסור למתמטיקה, האוניברסיטה העברית בירושלים	פרנקל, אברהם הלוי (תרנ"א-תשכ"ו)

תש"ך/1959	פרופסור לאובסטטריקה ולגינקולוגיה, בית הספר לרפואה של האוניברסיטה העברית והדסה בירושלים	צונדק, בנהרד (תרנ"א-תשכ"ז)
תשכ"א/1961	פרופסור לרפואה, האוניברסיטה העברית בירושלים	צונדק, הרמן (תרמ"ז-תשל"ט)
תשס"א/2001	פרופסור לארכאולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	צפרי, יורם (תרצ"ח-תשע"ו)
תש"ך/1960	פרופסור למקרא, האוניברסיטה העברית בירושלים	קויפמן, יחזקאל (תרנ"א-תשכ"ד)
תשנ"ה/1994	פרופסור להיסטוריה של רוסיה ומזרח אירופה, אוניברסיטת תל אביב	קונפינו, מיכאל (תרפ"ו-תשע"ע)
תשל"ו/1975	פרופסור לשפה וספרות ערבית, האוניברסיטה העברית בירושלים	קיסטר, מאיר יעקב (תרע"ד-תשע"ע)
תשי"ט/1959	פרופסור לכימיה פיזיקלית, מכון ויצמן למדע	קציר, אהרן (תרע"ג-תשל"ב)
תש"ך/1959	פרופסור לביופיזיקה, מכון ויצמן למדע	קציר, אפרים (תרע"ו-תשס"ט)
תשל"ד/1974	פרופסור לספרות אמריקאית וספרות אנגלית, האוניברסיטה העברית בירושלים	קרוק-גלעד, דורותיאה (תר"ך-תש"ן)
תשמ"א/1981	פרופסור לבלשנות, האוניברסיטה העברית בירושלים	רוזן, חיים ברוך (תרפ"ב-תש"ס)
תש"ך/1960	פרופסור לפיזיקה, הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל	רוזן, נתן (תרס"ט-תשנ"ו)
תש"ך/1959	פרופסור לפילוסופיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	רוטנשטרייך, נתן (תרע"ד-תשנ"ד)
תשס"ח/2008	פרופסור לביוולוגיה מולקולרית, בית הספר לרפואה של האוניברסיטה העברית והדסה בירושלים	רזין, אהרן (תרצ"ה-תשע"ט)
תש"ך/1959	פרופסור למכניקה תאורטית ויישומית, הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל	רינר, מרכוס (תרמ"ו-תשל"ו)
תש"ך/1959	פרופסור לפיזיקה, האוניברסיטה העברית בירושלים	רקח, יואל (תרס"ט-תשכ"ה)
תש"ם/1980	פרופסור לרפואה, בית הספר לרפואה של האוניברסיטה העברית והדסה בירושלים	שטיין, יחזקאל (תרפ"ו-תשע"ה)

תשמ"ז/1987	פרופסור לכימיה פיזיקלית, מכון ויצמן למדע	שטיינברג, יצחק צבי (תרצ"א-תשע"ז)
תשנ"ה/1994	פרופסור לפיזיקה שימושית, מכון ויצמן למדע	שטריקמן, שמואל (תרפ"ז-תשס"ד)
תשל"ח/1978	פרופסור לתולדות עם ישראל, האוניברסיטה העברית בירושלים	שטרן, מנחם (תרפ"ה-תשמ"ט)
תש"ע/2010	פרופסור למדע המדינה, האוניברסיטה העברית בירושלים	שטרנהל, זאב (תרצ"ה-תש"ף)
תשכ"ד/1964	פרופסור לספרות עברית, האוניברסיטה העברית בירושלים	שירמן, חיים (תרס"ה-תשמ"א)
תש"ן/1959	פרופסור לקבלה, האוניברסיטה העברית בירושלים	שלום, גרשם (תרנ"ז-תשמ"ב)
תשע"ג/2013	פרופסור לכלכלה ולמתמטיקה, אוניברסיטת תל אביב	שמיידלר, דוד (תרצ"ט-תשפ"ב)
תשמ"ו/1986	פרופסור לספרות יידיש, האוניברסיטה העברית בירושלים	שמרוק, חנא (תרפ"א-תשנ"ב)
תש"ס/2000	פרופסור לספרות עברית, האוניברסיטה העברית בירושלים	שקד, גרשון (תרפ"ט-תשס"ז)
תשמ"ו/1986	פרופסור ללימודים איראניים ולמדע הדתות, האוניברסיטה העברית בירושלים	שקד, שאול (תרצ"ג-תשפ"ב)
תשנ"ב/1992	פרופסור לביוולוגיה מולקולרית, מכון ויצמן למדע	שרון, נתן (תרפ"ו-תשע"א)
תשמ"ה/1985	פרופסור לאשורולוגיה ולהיסטוריה של המזרח הקדום, האוניברסיטה העברית בירושלים	תדמור, חיים (תרפ"ד-תשס"ו)

האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

מכון ויצמן למדע



נספחים 15

15.1 < חוק האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, תשכ"א-1961*

4א פטור ממסים (תיקון מס' 1) התשל"ג-1973; לענין פקודת מס הכנסה, נחשבת האקדמיה כמוסד בעל אופי ציבורי לעניני תרבות, חינוך ומדע, וכל עסקה של האקדמיה וכל נכסיה יהיו פטורים מכל אגרה, ארנונה או תשלום-חובה אחר המשתלמים למדינה או לרשות מקומית.

4ב קבלת ייעוץ ומידע מהאקדמיה (תיקון מס' 2) התש"ע-2010; משרד ממשלתי רשאי לפנות לאקדמיה לשם קבלת ייעוץ ומידע בנושאים בתחום מטרות האקדמיה ותפקידיה, שנדרש לגביהם ידע מדעי או נושאים הקשורים לפיתוח המדע בישראל; מתן ייעוץ ומידע כאמור ימומן מסעיף התקציב של אותו משרד ממשלתי כפי הדרוש לביצועו, בכפוף להוראות לפי חוק יסודות התקציב; בסעיף זה - "חוק יסודות התקציב" - חוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985; "סעיף תקציב" - כהגדרתו בחוק תקציב שנתי, כמשמעותו בחוק יסודות התקציב.

4ג דיווח לממשלה ולכנסת (תיקון מס' 2) התש"ע-2010; (א) האקדמיה תכין דוח שנתי על פעולותיה וכן סקירה תלת-שנתית על מצב המדע והמחקר בישראל בהשוואה למצב המדע והמחקר בעולם; סקירה כאמור יכול שתתייחס לתחומים מדעיים מסוימים כפי שתחליט האקדמיה או כפי שתבקש הממשלה. (ב) הדוח השנתי והסקירה התלת-שנתית כאמור בסעיף קטן (א) יוגשו לשר המדע והטכנולוגיה; ועדת השרים לעניני מדע וטכנולוגיה שקבעה הממשלה, תקיים דיון בדוח ובסקירה, סמוך לאחר הגשת כל אחד מהמסמכים האמורים; הממשלה תקיים דיון כאמור בתוך שנה מיום הגשת הדוח או הסקירה, לפי העניין. (ג) הדוח השנתי והסקירה התלת-שנתית כאמור בסעיף קטן (א) יוגשו לוועדת המדע והטכנולוגיה של הכנסת; הוועדה תקיים דיון בדוח ובסקירה בתוך שנה מיום הגשת כל אחד מהמסמכים האמורים.

הקמת האקדמיה

1 מוקמת בזה האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים (להלן - האקדמיה).

מטרות

2 מטרות האקדמיה ותפקידיה הם:

- (1) לרכז בתוכה כחברים מטובי אישי המדע תושבי ישראל;
- (2) (תיקון מס' 2) התש"ע-2010; לייעץ לממשלה בסוגיות בעלות חשיבות לאומית בתחום המחקר והתכנון המדעי, לרבות במתן הערכות מצב לאומיות ביוזמת האקדמיה, ולהגיש דוחות וסקירות כאמור בסעיף 4ג, וכן לייעץ ולתת מידע למשרדי הממשלה לפי פנייתם בהתאם להוראות סעיף 4ב;
- (3) (תיקון מס' 2) התש"ע-2010; לטפח ולקדם פעילות מדעית, לרבות פעילות מדעית בין-תחומית ופעילות מדעית בתחומי דעת חדשים;
- (4) לקיים מגע עם גופים מקבילים בחוץ לארץ;
- (5) לפעול בייצוג המדע הישראלי במוסדות ובכינוסים בין-לאומיים, מתוך תיאום עם מוסדות המדינה;
- (6) לפרסם כתבים שיש בהם כדי לקדם את המדע;
- (7) לעסוק בכל פעילות אחרת שיש בה כדי לשמש את המטרות האמורות.

מושב האקדמיה

3 מושב האקדמיה יהיה בירושלים.

האקדמיה - תאגיד

4 האקדמיה היא תאגיד, כשר לכל חובה, זכות ופעולה משפטית.

	<p>חברי האקדמיה</p>
<p>11 האקדמיה תתכנס לאסיפה כללית לפי הצורך, ולפחות אחת לשנה, למטרות אלה:</p>	<p>5 חברי האקדמיה יהיו חברי הוועד המכין להקמת האקדמיה הלאומית למדעים, שנתמנו לכך בתוקף החלטת הממשלה מיום כ"ו בחשוון תשי"ט (9 בנובמבר 1958), וחברים נוספים שייבחרו על ידי האקדמיה באסיפה כללית.</p>
<p>(1) לעשות כל פעולה שיוחדה לאסיפה הכללית לפי חוק זה או לפי התקנון;</p>	<p>חברות והפסקתה</p>
<p>(2) להחליט בדבר אישור הדו"חות של המועצה, תכנית הפעולות של האקדמיה ומוסדותיה שתוגש על ידי המועצה, דו"ח רואה החשבון והצעת התקציב;</p>	<p>6 חבר האקדמיה יהיה חבר בה לכל ימי חייו; חברותו תיפסק באחת מאלה:</p>
<p>(3) להחליט בכל ענין אחר שיועמד על סדר היום של האסיפה הכללית על ידי המועצה, או על ידי חמישה מחברי האקדמיה.</p>	<p>(1) אם ביקש מאת נשיא האקדמיה, בכתב, לראות את מקומו פנוי; (2) אם חדל להיות תושב ישראל והוא איננו חבר-חוקן; (3) אם הורשע בעבירה בפסק דין סופי והאקדמיה מצאה כי בנסיבות הענין היה בעבירה משום קלון.</p>
<p>חברי חוץ</p>	<p>נשיא האקדמיה וסגנו</p>
<p>12 האקדמיה רשאית לבחור באנשי מדע מובהקים תושבי חוץ-לארץ כחברי-חוץ של האקדמיה.</p>	<p>7 נשיא האקדמיה יתמנה על ידי נשיא המדינה, על פי המלצת האקדמיה, מבין חבריה תושבי ישראל; נשיא האקדמיה יתמנה לשלוש שנים, והוא יוסיף לכהן אף לאחר מכן עד למינוי הבא של נשיא האקדמיה; סגן הנשיא ייבחר על ידי האקדמיה.</p>
<p>ביצוע</p>	<p>החטיבות</p>
<p>13 שר החינוך והתרבות ממונה על ביצוע חוק זה.</p>	<p>8 באקדמיה יהיו חטיבה למדעי הרוח וחטיבה למדעי הטבע; כל חטיבה תבחר ביושב ראש החטיבה.</p>
<p>תקנון</p>	<p>מועצת האקדמיה</p>
<p>14 האקדמיה רשאית, בהתייעצות עם שר החינוך והתרבות, להתקין תקנון לאקדמיה ובו ייקבעו בין היתר:</p>	<p>9 עניני האקדמיה ינוהלו על ידי מועצת האקדמיה.</p>
<p>(1) הכללים לפיהם תבחר האקדמיה את חבריה ונושאי תפקידים בה, במידה שלא נקבעו בחוק זה;</p>	<p>הרכב המועצה</p>
<p>(2) סדרי העבודה של האקדמיה ומוסדותיה;</p>	<p>10 מועצת האקדמיה תהיה מורכבת מנשיא האקדמיה, סגן הנשיא, יושב ראש החטיבה למדעי הרוח, יושב ראש החטיבה למדעי הטבע והמנהל האדמיניסטרטיבי שיתמנה על ידי יתר חברי המועצה;</p>
<p>(3) ניהול המשק והכספים;</p>	<p>נעדר הנשיא - ימלא את מקומו סגן הנשיא; נעדרו הנשיא וסגנו, תבחר המועצה ממלא מקום לנשיא מבין חברי האקדמיה לתקופת העדרם של הנשיא וסגנו.</p>
<p>(4) מעמדם וזכויותיהם של חברי-חוץ.</p>	<p>נוסח החוק: נבו הוצאה לאור בע"מ nevo.co.il המאגר המשפטי הישראלי.</p>
<p>הוראות מעבר</p>	<p>* פורסם ס"ח תשכ"א מס' 348 מיום 23.6.1961 עמ' 193 (ה"ח תשכ"א מס' 452 עמ' 134). תוקן ס"ח תשל"ג מס' 679 מיום 18.1.1973 עמ' 45 (ה"ח תשל"ב מס' 995 עמ' 268) - תיקון מס' 1; תחילתו ביום 23.6.1961. ס"ח תש"ע מס' 2256 מיום 29.7.2010 עמ' 649 (ה"ח הכנסת תש"ע מס' 333 עמ' 191) - תיקון מס' 2.</p>
<p>15 (א) תקנון האקדמיה הלאומית למדעים שאושר על ידי הממשלה ביום י' באלול תשי"ט (13 בספטמבר 1959) - פרט להוראותיו שנכללו בחוק זה - ובתיאומים לפי הענין, יהיה תקנון האקדמיה, כל עוד לא שונה או הוחלף על פי סעיף 14.</p>	<p>2024-2023 < תשפ"ד > דין וחשבון שנתי < תשפ"ד > 2023-2024 150</p>
<p>(ב) בחירה לאקדמיה ומינוי לתפקיד בה וכן כל פעולה לקידומה ולקידום פעולותיה, שנעשו בהתאם לתקנון האקדמיה לפני תחילתו של חוק זה, שרירים מיום עשייתם.</p>	

15.2 < תקנון האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, התשס"ח – 2008

בחירת מועמדים

4 (א) מתוך רשימת המועמדים המוצעים על פי תקנה 3 (א) תבחר החטיבה, בהצבעה חשאית וברוב של שני שלישים מבעלי זכות ההצבעה שנוכחותם בישיבה נרשמה כדין, את המועמדים שהיא ממליצה לבחור לאותה חטיבה לפי תקנה 2. המניין החוקי של המשתתפים בהצבעה לבחירת מועמדים הוא רוב חברי החטיבה הנמצאים בארץ במועד הישיבה. המועמדים שיומלצו כאמור יבואו לבחירה סופית באספה הכללית של האקדמיה.

(ב) מתוך רשימת המועמדים המוצעים על פי תקנה 3 (ב) תבחר המועצה, בהצבעה חשאית ופה אחד, את המועמדים הנוספים שהיא ממליצה לבחור לאקדמיה. המניין החוקי של המשתתפים בהצבעה לבחירת מועמדים לפי תקנת משנה זו הוא שלושה מארבעת אלה: הנשיא, סגנו ושני יושבי ראש החטיבות. המועמדים יבואו לבחירה סופית באספה הכללית של האקדמיה. חבר שנבחר בהליך זה יבחר את החטיבה שאליה ישתייך בהתייעצות עם הנשיא.

בחירת חברים

5 רשימת המועמדים שנבחרו כאמור בתקנה 4 תועבר לבחירה סופית באספה הכללית של האקדמיה. המניין החוקי בהצבעה לבחירת חברים הוא מחצית חברי האקדמיה הנמצאים בארץ במועד הישיבה. ההצבעה תהיה על דף הצבעה אחד. הבחירה תהיה בהצבעה חשאית וברוב של שני שלישים מבעלי זכות ההצבעה שנוכחותם בישיבה נרשמה כדין.

הודעה על הבחירה

6 נשיא האקדמיה יודיע על בחירתם של החברים החדשים, לאחר שקיבל את הסכמתם; חברותו של חבר חדש מתחילה ביום קבלת הסכמתו לכהן כחבר האקדמיה.

בתוקף סמכותה לפי סעיף 14 לחוק האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, התשכ"א-1961' (להלן: החוק), מתקינה האקדמיה, בהתייעצות עם שר המדע, התרבות והספורט,² תקנון זה:

פרק ראשון: חברות באקדמיה**מספר החברים**

1 מספר החברים בכל חטיבה לא יעלה על ארבעים, אולם חברים שגילם שבעים וחמש שנים ומעלה וחברי חוץ לא יבואו במניין זה.

בחירת חברים חדשים

2 (א) מדי שנה בשנה רשאית האקדמיה לבחור עד חמישה חברים חדשים בכל חטיבה, בכפוף לאמור בתקנה 1.
(ב) חברי האקדמיה, למעט חברי חוץ, הם אישי מדע תושבי ישראל כמשמעותם בסעיף 2 (1) לחוק; לעניין זה – "איש מדע" – אדם שעיקר פעילותו הוא במחקר ובקידום הידע האנושי בכלים מדעיים; "תושב ישראל" – אדם שמקום מגוריו העיקרי הוא בישראל ובשעת בחירתו פעילותו המחקרית נמנית עם מסכת העשייה המדעית הישראלית.
(ג) מועצת האקדמיה מוסמכת להחליט החלטות הנוגעות לתקנה זו.

הצעת מועמדים

3 (א) המועמדים לחברות בכל חטיבה יוצעו בכתב ליושב הראש שלה על ידי שלושה מחברי אותה חטיבה לפחות. ההצעות תוגשנה לכל המאוחר 30 יום לפני מועד ישיבת החטיבה שבה ייבחרו המועמדים לפי תקנה 4. בכל שנה יודיע יו"ר החטיבה לחברי החטיבה, בכתב, שלושה חודשים לפחות לפני מועד ישיבת הבחירה, מהו המועד האחרון להגשת שמות המועמדים.
(ב) מועצת האקדמיה רשאית למנות ועדה של שישה חברים, שלושה מכל חטיבה, שמסמכותה להציע בכתב למועצת האקדמיה מועמד או מועמדים לחברות נוסף על המועמדים המוצעים על ידי החטיבות.

(1) ח' התשכ"א, עמ' 193; התשל"ג, עמ' 45.

(2) י"פ התש"ס, עמ' 1088.

חברי חוץ

7 (א) חברי חוץ ייבחרו בדרך הקבועה בתקנות 3 עד 6. בהיותם בישראל יהיו רשאים להשתתף בישיבות האספה הכללית ובישיבות החטיבה שהם משתייכים אליה, אך ללא זכות הצבעה. (ב) מספר חברי החוץ לא יעלה על עשירית ממספר חברי האקדמיה שאינם חברי חוץ. בכל שנה ייבחרו בכל חטיבה לכל היותר שני חברי חוץ.

פרק שני: ישיבות האקדמיה**האספה הכללית**

8 (א) מליאת האקדמיה תתכנס פעמיים בשנה לפחות ותדון בעניינים הנתונים לסמכותה לפי סעיף 11 לחוק. בכל שנה תוקדש אחת הישיבות לבחירת חברים חדשים, ובעת הצורך לבחירת הנשיא וסגן הנשיא. כאשר מספר המועמדים לבחירה גדול משלושה, תוקדש הישיבה כולה לנושא זה.

(ב) כמו כן תוקדש ישיבה אחת בכל שנה לדיון בדוח השנתי של האקדמיה, בדוח הביקורת, בדוחות הכספיים ובתקציב האקדמיה.

(ג) יו"ר האספה הכללית הוא נשיא האקדמיה, ובהיעדרו – סגן הנשיא. (ד) יכול שהמליאה תתכנס לישיבות נוספות, על פי החלטת מועצת האקדמיה, לשמיעת הרצאות מדעיות או לדיון בעניינים ובהתפתחויות שהמועצה סבורה שאין לדחות. ישיבה מיוחדת של המליאה תכונס גם כל אימת שתתקבל בקשה בכתב לכך מחמישה עשר מחברי האקדמיה לפחות. המועצה תיענה לבקשה כזאת בהקדם האפשרי.

המניין החוקי בישיבות האספה הכללית

9 (א) המניין החוקי בישיבת האספה הכללית של האקדמיה הוא מחצית חברי האקדמיה הנמצאים בארץ במועד הישיבה. (ב) באין מניין חוקי בשעה שנקבעה לישיבת האספה הכללית, יוכל יושב הראש לפזר את האספה למשך 30 דקות ולכנסה מחדש בתום הזמן הזה. ישיבת האספה תהיה אז חוקית בכל מספר נוכחים. באין מניין חוקי לא ייבחרו חברים חדשים, לא ייבחר נשיא או סגן נשיא, לא תיבחר ועדת ביקורת ולא יידונו שינויים בתקנון.

(ג) כל חבר שנוכחותו נרשמה כדין לפני ההצבעה ייכלל במניין החוקי הנדרש בהצבעה זו. חבר שנוכחותו נרשמה כאמור ולא השתתף בהצבעה ייחשב כמי שהצבעתו "נמנע".

הזמנות לישיבות האספה הכללית

10 הזמנות לישיבה של האספה הכללית יישלחו לחברים בדואר או בדואר אלקטרוני בהסכמתם, 21 יום לפחות לפני מועד הישיבה, ויכילו את סדר היום של הישיבה.

ישיבות סגורות ופתוחות

11 ישיבות האספה הכללית סגורות לקהל. בשנה שבה נבחרים חברים חדשים תתקיים ישיבה פתוחה ובה יוצגו הנבחרים לפני הציבור. מועצת האקדמיה רשאית לכנס ישיבות פתוחות נוספות.

הצבעה באספה הכללית

12 ההצבעה באספה הכללית תהיה גלויה, אלא אם כן נדרשת על פי תקנון זה הצבעה חשאית או אם חמישה חברים שאינם חברי חוץ דרשו הצבעה חשאית. ההחלטות שתקבלנה ברוב רגיל של הנוכחים בהצבעה, אלא אם כן נדרש על פי תקנון זה רוב גדול יותר. היו הקולות שקולים, יהיה ליושב הראש קול נוסף מכריע.

תוצאות ההצבעה

13 תוצאות ההצבעה יוכרזו על ידי נשיא האקדמיה. פרוטוקול מאושר על ידו ייחשב להוכחה של תוצאות ההצבעה. נבצר מן הנשיא לאשר את הפרוטוקול, יאשרו סגן הנשיא.

תוקפן של החלטות

14 תוקפן של החלטות האקדמיה לא ייפגע בשל פגם פרוצדורלי שנתגלה בדיעבד, לרבות פגם בתהליך בחירתו של חבר או אי-מסירת הזמנה לחבר.

ישיבות החטיבות

15 (א) כל חטיבה תתכנס לשתי ישיבות בשנה לפחות. לפי הצורך תוקדש אחת הישיבות כולה לבחירת חברים חדשים ולבחירת יו"ר החטיבה וממלא מקומו. ישיבה זו תתקיים 30 יום לפחות לפני ישיבת המליאה המוקדשת לבחירת החברים החדשים. המניין החוקי בישיבת החטיבה הוא מחצית חברי החטיבה הנמצאים בארץ במועד הישיבה.

(ב) יו"ר החטיבה רשאי לזמן ישיבות נוספות של החטיבה, והוא חייב לזמן בהקדם האפשרי אם חמישה מחברי החטיבה מבקשים שיעשה כן.

(ו) נשיא האקדמיה וסגנו ייבחרו בהצבעה חשאית, וברוב רגיל של בעלי זכות ההצבעה שנוכחותם בישיבה נרשמה כדין, לתקופת כהונה של שלוש שנים. לא קיבל שום מועמד רוב קולות בהצבעה הראשונה, תיערך הצבעה שנייה לבחירה בין שני המועמדים שקיבלו את מספר הקולות הגדול ביותר.

(ז) נשיא האקדמיה וסגנו לא יכהנו יותר משתי תקופות כהונה רצופות.

(ח) פסקה כהונתו של נשיא האקדמיה או של סגן נשיא האקדמיה, או נבצר מאחד מהם או משניהם למלא את תפקידם באופן קבוע, תכונס האספה הכללית לישיבה מיוחדת ותבחר את נשיא האקדמיה או את סגן הנשיא, לפי הצורך, על פי הוראות סעיף 7 לחוק ותקנה זו.

(ט) ככלל, א' בתשרי הוא יום כניסתם לתפקיד של הנשיא, של סגן הנשיא ושל החברים הנבחרים של המועצה.

(י) עם מינויו של נשיא חדש תסתיים כהונתו של סגן הנשיא הקודם.

יושבי ראש החטיבות וממלאי מקומם

17 (א) יושבי ראש החטיבות ייבחרו בחטיבות ברוב רגיל בבחירות חשאיות לתקופה של שלוש שנים. שלושה חברי חטיבה רשאים להציע יחד מועמד לתפקיד יו"ר החטיבה. לא קיבל שום מועמד רוב קולות בהצבעה הראשונה, תיערך הצבעה שנייה לבחירה בין שני המועמדים שקיבלו את מספר הקולות הגדול ביותר.

(ב) יו"ר החטיבה לא יכהן יותר משתי תקופות כהונה רצופות.
(ג) לכל יושב ראש ייבחר ממלא מקום לתקופת כהונתו בהליך שיקבע יושב הראש.

הצבעות במועצה

18 ההצבעות במועצה הן בהרמת ידיים בלבד וההחלטות יתקבלו ברוב רגיל, אלא אם כן נקבע אחרת בתקנון זה. היו הקולות שקולים, יהיה לנשיא קול נוסף מכריע. חתימת הנשיא או חתימת סגן הנשיא על הפרוטוקול, ובכללו ההחלטות, תשמשנה הוכחה לכאורה לנכונותן.

המניין החוקי במועצה

19 המניין החוקי בישיבות המועצה הוא שלושה.

(ג) הזמנות לישיבה של החטיבה יישלחו לחברי החטיבה בדואר (או בדואר אלקטרוני בהסכמתם) 21 יום לפחות לפני מועד הישיבה. במקרים מיוחדים רשאי יו"ר החטיבה לקבוע כי ההזמנות תישלחנה פחות מ-21 יום לפני מועד הישיבה. בהזמנה לישיבת חטיבה יפורט סדר היום של הישיבה.
(ד) לפי הזמנת יו"ר החטיבה יוכל להשתתף ולהרצות בישיבות אלה גם מי שאינו חבר האקדמיה.

פרק שלישי: מינהל

הנשיא וסגנו

16 (א) בתקנון זה, "בחירת נשיא האקדמיה" – בחירת חבר האקדמיה שהאספה הכללית ממליצה לנשיא המדינה למנות לתפקיד נשיא האקדמיה.

(ב) נשיא האקדמיה וסגנו יהיו מחטיבות שונות. ככלל, תפקיד הנשיא יעבור בין שתי החטיבות לסירוגין. תקנה זו לא תחול על בחירת נשיא מכהן לתקופת כהונה שנייה.

(ג) סגן הנשיא ייבחר על ידי מליאת האקדמיה לתקופת כהונתו של נשיא האקדמיה.

(ד) לא יאוחר משנה לפני סיום תקופת כהונתם של הנשיא ושל סגן הנשיא, או בשעה שנבצר מאחד מהם או משניהם למלא את תפקידם, תבחר כל חטיבה, בהליך שיקבע יו"ר החטיבה, שלושה חברים לוועדת חיפוש שתפקידה להציע מועמדים לתפקידים המתפנים. כל חבר רשאי להציע מועמדים לכהונה בוועדת החיפוש. חברי המועצה לא יוכלו להיבחר לוועדת החיפוש. חברי הוועדה יבחרו מביניהם את יו"ר הוועדה. הוועדה רשאית להציע יותר ממועמד אחד לכל תפקיד. להחלטה בוועדה דרושים ארבעה קולות. הצעות הוועדה תימסרנה לחברים בכתב 45 יום לפחות לפני ישיבת הבחירה.

(ה) נוסף על האמור לעיל, חמישה מחברי האקדמיה רשאים להציע יחד מועמדים לשני התפקידים. הצעות אלה תימסרנה למזכירות האקדמיה 30 יום לפחות לפני ישיבת הבחירה ותישלחנה לחברי האקדמיה בדואר 21 יום לפחות לפני ישיבת הבחירה. יו"ר ועדת החיפוש ינהל את החלק של ישיבת המליאה שבו ייבחרו הנשיא וסגן הנשיא. הוא יציג הן את מועמדי ועדת החיפוש והן את המועמדים שהציעו חברי האקדמיה.

ועדות

20 המועצה תקבע את רשימת הוועדות הקבועות הפועלות באקדמיה ותמנה את חבריהן ואת יושבי הראש שלהן לתקופת כהונה של עד שלוש שנים. יושבי ראש הוועדות לא יכהנו יותר משתי תקופות כהונה רצופות. המועצה רשאית, ביזמתה או לפי הצעת החטיבות, למנות גם ועדות אד הוק לטיפול בעניינים הקשורים בתפקידי האקדמיה או בעניינים אחרים שלדעת המועצה ראויים לבחינה על ידי ועדה. לוועדות אלה יכול להתמנות גם מי שאינו חבר האקדמיה. המועצה תמנה את נציגי האקדמיה בגופים ציבוריים, במוסדות בין-לאומיים ובגופים אחרים לפי הצורך, ויכול שגם הם לא יהיו חברי האקדמיה.

המנהל האדמיניסטרטיבי

21 (א) המנהל האדמיניסטרטיבי (להלן: המנהל) לא ישתתף בדיונים בעניין מינויו או פיטוריו ובדיונים לפי תקנה 4 (ב) ולא תהיה לו באלה זכות הצבעה.
 (ב) פסקה כהונתו של המנהל או נבצר ממנו למלא את תפקידו ימנו יתר חברי המועצה ממלא מקום או מנהל בפועל עד מינוי המנהל החדש.

זכות חתימה

22 (א) בענייני מינהל וכספים תחייב את האקדמיה חתימת שני חברי המועצה, או חתימת ממלא מקום המנהל, או חתימת המנהל בפועל יחד עם חתימת אחד מחברי המועצה האחרים.
 (ב) מועצת האקדמיה תהיה רשאית להסמיך מורשי חתימה נוספים מבין חברי האקדמיה ועובדיה ולקבוע את גבולות סמכותם.

סדרי העבודה

23 האספה הכללית תקבע, על פי הצעת המועצה, כללים והוראות לעבודתה ולעבודת החטיבות והוועדות.

פרק רביעי: ביקורת**ועדת ביקורת**

24 האספה הכללית תבחר ועדת ביקורת, שתורכב מחברים משתי החטיבות. וועדת הביקורת תבחר את היושב ראש שלה מבין חבריה.

הזמנת מבקר

25 (א) המועצה תזמין מדי פעם, במועדים שייראו לה, אדם שאינו עובד האקדמיה לערוך ביקורת בעניינים של מינהל האקדמיה (להלן: המבקר).

(ב) המבקר יבדוק אם המינהל פעל על פי החוק ועל פי ההוראות שנגזרו ממנו ואם רשויות האקדמיה ועובדיה נהגו לפי העקרונות של מינהל תקין.

(ג) בעת מילוי תפקידו לא יהיה המבקר כפוף לגוף או לאדם כלשהו באקדמיה ולא יהיה תלוי בהם. הנושאים שיבדוק ייקבעו בתיאום עם ועדת הביקורת.

(ד) המבקר יגיש לוועדת הביקורת דין וחשבון ויפרט בו את ממצאי ביקורתו. אם גילה ליקויים, יביא בדין וחשבון את המלצותיו לתיקונם ולמניעתם לעתיד לבוא. בד בבד יגיש המנהל לוועדת הביקורת מסמך ובו תגובת המינהל על ממצאי הביקורת ופירוט הצעדים שבדעתו לנקוט לתיקון הליקויים שנתגלו. המועצה תביא את ממצאי הביקורת ואת תגובת המינהל לידיעת המליאה.

פרק חמישי: הוראות שונות**שינויים בתקנון**

26 המליאה רשאית, ברוב של שני שלישים מבעלי זכות ההצבעה שנכוחותם בשיבה נרשמה כדין, להכניס שינויים בתקנון זה, להוסיף על הוראותיו ולגרוע מהן. התיקונים ייכנסו לתוקפם לאחר התייעצות עם השר הממונה על ביצוע חוק האקדמיה.

ביטול

27 תקנון האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, התשכ"ב-1962³ - בטל.

(3) קת' התשכ"ב, עמ' 1495; התשל"ו, עמ' 300; התשמ"ו, עמ' 772; התשמ"ט, עמ' 1453; התשנ"ז, עמ' 816; התשנ"ה, עמ' 1455; התשנ"ז, עמ' 832.

האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

THE ISRAEL ACADEMY OF SCIENCES AND HUMANITIES

כיכר אלברט איינשטיין, ת"ד 4040, ירושלים 9104001

טלפון 02-5676222, דוא"ל info@academy.ac.il

www.academy.ac.il

